

K.K.T.C.

YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

EĞİTİM YÖNETİMİ, DENETİMİ, EKONOMİSİ VE PLANLAMASI

ANABİLİM DALI

OKUL MÜDÜRLERİNİN ETİK DAVRANIŞLARI

(KKTC ÖRNEĞİ)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan

Salih ZAIM

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Halil AYTEKİN

Lefkoşa 2005

Eğitim Bilimleri Enstitüsü'ne,

Salih Zaim tarafından hazırlanan, "Okul Müdürlerinin Etik Davranışları" adlı bu çalışma, jürimiz tarafından Eğitim Yönetimi, Denetimi, Ekonomisi ve Planlaması Ana Bilim Dalı'nda yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan: Doç. Dr. Mehmet ÇAĞLAR

Üye: Doç. Dr. Halil AYTEKİN

Üye: Doç. Dr. Aydın Ankay

ONAY

Yüksek lisans yönetmeliğine uygun olduğunu onaylarım.

25.05.2005

Doç. Dr. Mehmet ÇAĞLAR
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü.

ÖNSÖZ

Bir toplumun ilerleyebilmesi için eğitim ve bilimin çok önemli olduğunu biliyoruz. Eğitim ve bilimin yozlaşması ise toplumu hiç şüphesiz geriye götürür ve toplumun yıkılmasına neden olur. Eğitim ve bilim alanında gelişmenin sağlanması için mutlaka bu alanlarda ahlaki ilke ve kuralların teshis edilmesi gereklidir. Ahlak toplumun temelidir. Eğitim ve bilim ise toplumun gelişmesinin temelidir. Eğer bilginiz size insanın zaaflarının ve düşkünlüklerinin üstüne çıkabilmeyi ve doğruluk yolunda yanınızdakilere önder olmayı öğretmiyorsa o zaman değeri düşük bir insansınız demektir.

Bu araştırmamızda KKTC’de yaşanan etik (ahlak) sorununun bir boyutunu oluşturan “Okul Müdürlerinin Etik Davranışları” konusunu ele alacağız. Okul müdürleri eğitimin uygulanmasında ve önemli kararların alınmasında çok önemli bir mevkide bulunuyorlar. Okul müdürleri meslektaşlarının, öğrencilerin, ailelerin ve toplum fertlerinin güvenini ve saygısını kazanmak için etik kuralların mümkün olan en yüksek derecesine ulaşmak ve bunu sürdürmekle yükümlüdürler. Bu nedenle Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı’na, Kamu Hizmeti Komisyonu tarafından atanma ile göreve gelen okul müdürlerinin, yönetiminde uyulması gereken etik ilkelerin neler olması gerektiği ve eğitim yöneticilerinin bu ilkelere ne derecede uygun davrandıklarının saptanması çok büyük bir önem kazanmıştır. Ayrıca KKTC okullarında meydana gelen bazı etik dışı olaylar, basında sık sık yer almakta ve bu konunun ciddi araştırmalara konu edilmesini gerektirmektedir.

Bu çalışma yüksek lisans tezi olarak hazırlanmış olup; çalışma esnasında akademik yardım ve büyük desteğini gördüğüm tez danışmanım ve jüri üyesi Sayın Doç. Dr. Halil Aytekin’ne jüri üyeleri Sayın Doç. Dr. Mehmet Çağlar ve Sayın Doç. Dr. Aydın Ankay’ya teşekkürlerimi sunarım. Anketi yanıtlayan tüm öğretmen ve velilere teşekkür ederim. Son olarak, çalışmalarında, maddi ve manevi desteği esirgemeyen eşim Aytül Zaim’e teşekkür ederim.

Salih Zaim

Lefkoşa, Mayıs 2005

İÇİNDEKİLER

ONAY BELGESİ	i
ÖNSÖZ	ii
İÇİNDEKİLER	iii
TABLolar LİSTESİ	v
ÖZET	vi
ABSTRACT	vii

BÖLÜM I

Giriş	1
Problem	2
Problem Cümlesi-Alt Problem.....	3
Sayıtlılar-Sınırlamalar.....	4
Tanımlar.....	5
Kısaltmalar	7

BÖLÜM II

Kuramsal Temeller.....	8
Etik Tanımlaması.....	8
Etik Türleri.....	9
Etik Kuramları	10
Etik İlkeleri.....	12
Etik Dışı Davranışlar	15
Örgütsel, Yönetmel Etik.....	19
Eğitim Yöneticileri ve Etik.....	22
Okul Müdürlerinin Etik Kodları.....	24
Pozitif Davranışlar	25
KKTC’de Okul Yönetiminde Etik Değerler.....	27
Türkiye’de Okul Yönetiminde Etik Değerler.....	28

BÖLÜM III

İlgili Araştırma ve Yayınlar.....	32
-----------------------------------	----

BÖLÜM IV

Yöntem.....	41
Veri Toplama Araçları.....	42
Verilerin Analizi.....	43

BÖLÜM V

Bulgular ve Yorum.....	44
------------------------	----

BÖLÜM VI

Sonuç ve Öneriler.....	75
------------------------	----

KAYNAKÇA

EK I	80
EK II	88
EK III	89

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo-1- : 2003-2004 Öğretim Yılı Öğretmen, Öğrenci ve Okul Sayıları.

Tablo -2- : Öğretmen Cinsiyet Dağılımı

Tablo-3- : Öğretmen Okul Türü Dağılımı

Tablo-4- : Öğretmen Branş Dağılımı

Tablo-5- : Öğretmen Mezun Okul Dağılımı

Tablo-6- : Öğretmen Kıdem Dağılımı

Tablo-7- : Veli Cinsiyet Dağılımı

Tablo-8- : Veli Mezun Okul Dağılımı

Tablo-9- : Veli Yaş Dağılımı

Tablo-10- : Hoşgörü Boyutu

Tablo-11- : Adalet Boyutu

Tablo-12- : Sorumluluk Boyutu

Tablo-13- : Dürüstlük Boyutu

Tablo-14- : Demokrasi Boyutu

Tablo-15- : Öğretmenlerin Cinsiyetine Göre Statistlik Dağılımı

Tablo-16- : Öğretmenlerin Cinsiyetine Göre Anova Dağılımı

Tablo-17- : Öğretmenlerin Çalıştığı Okul Dağılımı Dağılımı

Tablo-18- : Öğretmenlerin Çalışılan Okul Dağılımı

Tablo-19- : Öğretmenlerin Mezun Olduğu Branş Statistlik Dağılımı

Tablo-20- : Öğretmenlerin Mezun Olduğu Branş Anova Dağılımı

Tablo-21- : Öğretmenlerin Kıdemleri Statistlik Dağılımı

Tablo-22- : Öğretmenlerin Kıdemleri Anova Dağılımı

Tablo-23- : Öğretmenlerin Mezun Okul Statistlik Dağılımı

Tablo-24- : Öğretmenlerin Mezun Okul Anova Dağılımı

Tablo-25- : Velilerin Cinsiyetlerine Göre Statistlik Dağılımı

Tablo-26- : Velilerin Öğrenim Durumuna Göre Statistlik Dağılımı

Tablo-27- : Velilerin Mezun Olduğu Okul Anova Dağılımı

Tablo-28- : Velilerin Yaş Durumuna Göre Statistlik Dağılımı

Tablo-29- : Velilerin Yaş Durumuna Göre Anova Dağılımı

ÖZET

Son yıllarda yaşanan hızlı değişim, küreselleşme ve bilgi toplumu süreçleri insanları, örgütleri, toplumsal yapıları etkilemektedir. Bu etkileme karşısında yönetimin yönetsel yaklaşımlarının değişmesi gerekmektedir. Bu araştırma Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı, Lefkoşa bölgesi okulları ile sınırlı, 2003-2004 öğretim yılı İlköğretim Dairesi, Genel Ortaöğretim Dairesi ve Mesleki Teknik Öğretim Dairesi'ne bağlı okullarda görevli okul müdürlerinin etik davranışlarının düzeyleri araştırılmıştır. Araştırma sonuçları tüm okul müdürlerinin davranışları için genellenemez. Mesleki etik eğitimi, eğitim yöneticilerinin yetiştirilmesi sürecinin formal bir parçası değildir. Yönetici olarak atanan bireylerin, mesleklerinde yeterli ve etik konusunda duyarlı oldukları varsayılmaktadır.

Okul müdürlerinin etik davranışlarının saptanması için ilgili okullarda görev yapan öğretmenlere ve ilgili okullarda çocuk okutan velilere yönelik iki ayrı, fakat içeriği aynı olan anket sunulmuştur. Anketlerin birinci bölümünde, tanıtıcı bilgiler, ikinci bölümünde ise, etik ilkelerle ilgili bilgileri içeren 79 soruluk anket sunulmuştur. Velilerden 350 kişi, öğretmenlerden ise 300 kişi anketi yanıtlamıştır.

Araştırmada verilerin çözümlenmesinde frekans ve yüzde, varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Statistik çözümlemeler için ise SPSS (The Statistical Package For The Social Studies) paket programından yararlanılmıştır.

Çalışmanın sonucunda okul müdürlerinin, hoşgörü adalet, sorumluluk, dürüstlük ve demokrasi ilkelerine, öğretmen algı sonuçlarına göre genellikle, veli algı sonuçlarına göre bazen uygun davrandıkları görülmüştür.

Değişken bulgularına göre velilerin öğrenim durumları araştırmayı etkilediği görülmüştür. Ayrıca öğretmen ve velilerin farklı düşündükleri sonucuna varılmıştır.

Bu meyanda okul müdürlerinin etik davranışlarının hizmetiçi eğitim yolu ile geliştirilmesi önerilmiştir. Okul müdürlerinin göreve atanmadan, meslek bilgisi ile donatıldıktan sonra mesleğe atanmaları önerilmiştir.

ABSTRACT

Since the last decade, we have had new developments, global issues and improvements on information technology, which affected our people, organizations and national structures. These modifications have led to the necessity of changes in education management.

This study has been done among the schools of Turkish Republic of Northern Cyprus, Ministry of Education and Culture, in Nicosia and it reflects the results for 2003-2004 academic year. It investigates the ethical behaviors of the school headmasters/mistresses in elementary, high school and technical schools levels in the city of Nicosia. The results cannot be generalized for all headmasters/mistresses. Ethics education is not a formal part of education management. It is assumed that the headmasters/mistresses have built their own ethics.

There were two questionnaires presented to both parents of students and teachers. These questionnaires were presented separately to the parents and the teachers but had the same information. The first part of the questionnaires asked 'personal information' questions and the second part asked 79 questions on ethics issues. The parents answered 350 questions whereas teachers answered 300.

At the end of the study, the data were collected and interpreted as frequency and percentage, by using ANNOVA. For statistical analysis SPSS (The Statistical Packet For Social Sciences) were used.

At the end of the study, school teachers concluded that school principals were usually responsible, honest, democratic and had tolerance. The parents, on the other hand, concluded that, school principals possess the same characteristics occasionally.

The education level of parents had affected the diversity of the results. Also, neither school teachers nor parents share the same opinions.

In this study, it is recommended that, the ethical behaviors of school principals should be improved by inservice training. And it is essential to teach the duties of principals before their appointments to the schools.

BÖLÜM I

GİRİŞ:

Bu bölümde araştırmanın problem durumu açıklanarak, problemin amacı, önemi, problem cümlesi ile araştırmanın sınırlılıkları belirtilmiş, ilgili terimlerin tanımları yapılarak araştırma genel hatları ile ortaya konulmuştur.

PROBLEM:

Basın kuruluşlarına intikal eden bilgilere göre KKTC’de kötü yönetimin sonucu olarak ortaya çıkan yozlaşma, yolsuzluk gibi etik dışı davranışlar, ciddi bir tartışma konusu olmaktadır. Bu tür olumsuzlukların, toplumsal düzeni ve gereksinimleri sağlamakla görevli olan kamu yönetimi içerisinde ortaya çıkması daha da rahatsızlık vericidir. Okul yöneticilerinin, görevlerini yerine getirirken, yasa ve politikalara uydukları halde, mesleki etik ilkelere uygun davranmadıkları gözlenmektedir.

Yaşadığımız yüzyılda daha doğru, daha özgür, daha eşit, daha adil, daha temiz, daha yaşanılır bir dünyayı özlemiyormuyuz? Her gün farkında olarak veya olmaksızın katkıda bulunduğumuz yozlaşma, kirlenmeden konuşuyor ve şikayet ediyoruz. Her şeyin değişmesini isterken, biz kendimizi ne kadar değiştirebiliyoruz? Her şeyi eleştirirken neden kendimizi savunuyor ve yanlış yapmaya devam ediyoruz?

Eğitim hizmetlerinin başarı ile yürütülmesinin en önemli itici gücü eğitim yöneticileridir. Eğitim sürecinin ülke çıkarları doğrultusunda ve çağdaş eğitim anlayışı içerisinde sürdürülmesine katkıda bulunabilmek için okul müdürü, başarılı yönetim etkinliğinde bulunmak mecburiyetindedir. Eğitim kurumu olan okulun amaçlarına ulaşabilmesi, yönetici, öğretmen ve diğer personelin etik rollerini kendilerinden beklenen biçimde yapması ile mümkündür. Oysa ki okul yöneticisi pozisyonunda faaliyetlerini sürdüren okul müdürlerinin yetiştiği alanlar oldukça farklıdır.

İlkokul müdürleri; lise ve dengi okul mezunları ile öğretmen akademisi mezunlarıdır. Ortaokul ve lise müdürleri ise; 2-3-4 yıllık yüksek okul, fakülte ve üniversite mezunlarıdır. Yöneticilik ile ilgili çok kısıtlı bir birikime sahiptirler.

Eğitim yöneticisi olarak yetişmeyen öğretmenlerin, okul müdürü görevini yüklendiklerinde çalışmalarını sınama yanılma yoluyla yürüteceklerinden; zaman, madde ve insan kaynaklarında büyük ölçüde israfa yol açacakları kaçınılmazdır.

Eğitim yönetimi, kamu yönetiminin özel bir alanıdır. Okul yönetimi ise, eğitim yönetiminin yerel uygulamasıdır. KKTC’de eğitim faaliyetlerinde bulunan okul, özel okul ve benzeri örgütlerin büyük bir çoğunluğu devlet yönetimine bağlıdır. Bu sebeple eğitim yönetiminin bir alt alanı olan okul yönetimi Türk Milli Eğitimi’nin genel ve özel amaçlarını gerçekleştirmek, devletin eğitim politikasını uygulamakla yükümlüdür (Bursalıoğlu; 1982: 6).

Eğitim faaliyetinin ahengini temsil eden eğitim sistemi, sosyal, ekonomik ve politik sistemlerle sürekli diyalog halinde bulunması dolayısıyla bir açık sistemdir. Her sistem gibi eğitim sistemi de çeşitli alt sistemlerden meydana gelir. Türk Milli Eğitim Sistemi içinde, Türk Milli Eğitimi’nin temel amaçlarını gerçekleştirmek için en alt sistem okullarımızdır. Bursalıoğlu okullarımızı şöyle açıklamaktadır. “Okul denilen örgütün eğitim sistemi içindeki yeri ve önemi, okulun eğitim yönetimini meydana getiren tipik bir kuruluşu olması, sistemin en tipik bir parçası bulunuşu ve eğitimi değerlendirebilme araçlarının başında gelmesidir. Sistemin verimi okuldan geldiğine göre, okul yönetimi ve yöneticisinin sistemin başarısı üzerindeki etkisi büyük olmaktadır” (Bursalıoğlu; 1979: 9).

KKTC’de yapılan Milli Eğitim Şuraları’nda da eğitim yöneticilerinin ve okul müdürlerinin meslek haline getirilmesi gündeme gelmiş, X. ve XI. Milli Eğitim Şuraları’nda eğitim yöneticiliğinin meslek haline getirilmesi konusu uygulama değil karar safhasında ele alınmıştır. Ancak Bakanlık eski tutumunu sürdürmeye devam etmiştir. Eğitim yönetimi alanında uzmanlaşmış olanlara bu alanda iş verilip yararlanılma yoluna gidilmemiştir.

Okul yöneticisinin görevi, okulunu ön planda tutarak önceden belirlenmiş amaçlara ve hedeflere göre kurumu yönetmektir. Okul müdürü yaratan, üreten ve örgütünün canlı çalışmasını sağlayan kişidir. Bu görevi yerine getirirken yöneticilik bilgisine sahip olduğu takdirde daha başarılı olacaktır. Okul yöneticisi olmak için günümüzde yönetim alanında uzmanlaşmayı, münhal mevkilerde şart koşulması gereğine inanıyorum. Ayrıca Avrupa Birliği’ne girme çabalarının ivme kazandığı günümüzde, ülkemizde eğitimde etik kavramının çok iyi anlaşılması ve yönetim anlayışının da etik kurallar içerisinde değerlendirilip kurumsallaşması

gerekmektedir. Unutmayalım ki bilimin kendisi etikten uzaklaştıkça yaydığı ışık insanlığı aydınlatmaz.

KKTC resmi okullarında meydana gelen bazı etik dışı olaylar, basınımızda yönetime ve yöneticilere yönelik yayınlanan makaleler, bu konunun araştırılması gereğini ortaya koymaktadır (Kıbrıs Gazetesi; 14 Aralık 2003: 18).

Bu araştırmada ülkemizde mevcut ilkokul, ortaokul, lise ve meslek lisesi müdürlerinin görevlerini yaparken ne kadar etik davrandıklarının saptanması, yönetimdeki davranışlarının kalitesini artırmayı, eğitim yöneticisi ve yetkililere öneriler getirerek yardımcı olacağı düşünülerek, bu çalışma planlanmış ve yürütülmüştür.

Problem Cümlesi:

KKTC Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı, Lefkoşa bölgesi, ilkokul, ortaokul, lise ve meslek lisesi okullarında görev yapmakta olan eğitim yöneticilerinin (okul müdürlerinin), hoşgörü, adalet, dürüstlük, sorumluluk ve demokrasi boyutlarındaki etik ilkelere ilişkin davranışlarının, öğretmen ve veliler tarafından nasıl algılandığıdır.

Alt Problem:

1. Okul müdürlerinin uygun davranmaları beklenen etik ilkeler neler olmalıdır?
2. Okul müdürlerinin uygun davranmaları beklenen etik ilkeleri sorgularken öğretmen ve velilerin görüşleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

Araştırmanın Önemi:

Bu araştırmanın önemi, yönetiminde uyulması gereken etik ilkelerin neler olması gerektiği ve okul müdürlerinin bu ilkelere ne derece uygun davrandıklarının saptanmasıdır.

Ülkemizde eğitimin kendisinden beklenenleri yerine getirebilmesi, kaliteli, verimli, üretken olabilmesi için tüm çalışanların etik davranmasına bağlıdır. Okulun bunları yerine getirebilmesi için de iyi yönlendirilmesi gerekir. Ancak bu yönlendirme faaliyetini kimin yapacağı bilinmemektedir.

Eğitim kurumlarımızın beklenen düzeyde eğitim-öğretim yapamamasının ve başarılı olamamasının en önemli sebebi etik ilkelere uzaklaşmasıdır.

Müdürler, öğretmenler, veliler ve öğrencilerin kısacası örgütün genel değerler sistemi ve amaçların yerine getirilmesi için bir davranış içine girmediği gözlemlenmekte ve okul yöneticisine çok büyük görevler düşmektedir. Bunun için de yönetim alanında uzmanlaşmış, etik davranmayı yaşantı haline getirmiş yöneticiler işbaşında olmalıdır. Eğitim yöneticisinin, diğer kamu yöneticilerine kıyasla daha çok etik davranması gerekir. Çünkü eğitimde beklentiler önemli ve çoktur. Temelde insanların eğitilmesi söz konusudur. Eğitim kurumları sürekli başarıyı yakalamak zorundadır. Kıbrıs Türk Milli Eğitim Sistemi'nde eksiklikler ve yetersizlikler vardır. Bunlar idarecilerden kaynaklanmaktadır. Çünkü bu idaraciler gerekli eğitimi almadan bu mevkilere gelmişlerdir. Problemlerin ortadan kalkması için okul yöneticilerinin etik ve idarecilik bilgileriyle donatılması, eğitime ivme verecektir.

Araştırmanın Amacı:

KKTC'de okul yöneticilerinin görevleri esnasında etik ilkelere uyup uymadıklarını saptamak ve eğitim yönetimi alanında etik ilkelerin önemini kavratmak ve yöneticilerin eksik yönlerini geliştirmek maksadı amaçlanmaktadır. Okul yönetiminde, bütün etkinlik ve amaçların yerli yerine konulması, neye sahip olunacağı veya olunamayacağının bilinmesi çok büyük önem taşımaktadır.

Sayıtlar:

Bu araştırmada şu sayıtlar kabul edilmiştir:

1. Bilgi toplama aracı olarak kullanılan anket, araştırma için yeterli bilgi verebileceği düşünülerek, uzmanların görüşleri geçerli ve güvenilir kabul edilmiştir.
2. Örneklem KKTC'de Lefkoşa bölgesini temsil edici niteliktedir.
3. Kaynaklardan elde edilen bilgiler, araştırmanın görüşünü açıklayacak nitelikte geçerli ve güvenilirlerdir.
4. Öğretmenler ve velilerin anketlere verdikleri cevaplar gerçeği yansıtmaktadır.

Sınırlamalar:

Araştırmanın konusunun geniş olması bazı sınırlamaları zorunlu kılmıştır. Bu sınırlamalar şu şekilde gerçekleştirilmiştir.

1. Bu araştırma, ilköğretim, ortaöğretim ve mesleki teknik okullarında görevli okul müdürlerinin etik davranışları ile sınırlıdır.
2. Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı'na bağlı Lefkoşa bölgesi ile sınırlı lise, fen lisesi, anadolu lisesi, kolejleri, tüm ortaokulları, meslek liselerini ve ilkokulları kapsamaktadır.
3. Araştırma için kaynak tarama ve alan araştırması (anket) yeterli görülmüştür.
4. Okul müdürlerinin öğretim yüklerinin analizinde 2003-2004 öğretim yılındaki mevcut durum esas alınmıştır.
5. Araştırmada kullanılan anketler, Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı'ndan izin alınarak gerçekleştirilmiştir. Bu anketlerdeki bilgilerin güvenilirliği anket yoluyla bilgi toplama yöntemi ile de sınırlıdır.

TANIMLAR:

Araştırma ile ilgili bazı terimler kullanıldıkları yerde açıklanmışlardır.

Araştırmada kavram birliğinin sağlanabilmesi için lüzümü görülen diğer bazı terimler de aşağıda tanımlanmıştır.

Eğitim:

Bireyin davranışlarında kendi yaşantısı yolu ile istenilen davranış veya değişikliği meydana getirme, yeni davranışlar kazandırma sürecidir (Ertürk; 1972: 12).

Yönetim:

Önceden kararlaştırılmış teşkilat amaçlarının gerçekleşmesi için insan ve madde kaynaklarını sağlayan, yönveren, kullanan ve denetleyen bir etkinliktir. Örgüt yapısını işleten bir süreçtir (Tortop; 1982: 11).

Eğitim Yöneticisi:

Eğitim örgütünü önceden belirlenen amaçlar doğrultusunda yöneten kişi ya da kişilerdir (Bursalıoğlu, 1991: 23). Araştırmada eğitim yöneticisi, Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı'na bağlı ilkokul, orta, lise, kolej ve meslek lisesi okullarında görevli okul müdürleridir.

Okul Müdürü:

Başında bulunduğu kurum olan okulu amaçları doğrultusunda sevk ve idare eden yöneticidir. Okullarda eğitim-öğretimin, öğretmen, öğrenci, personel hizmetleri ile okul işletmeciliğine ilişkin hizmetlerin yürütülmesi, yönlendirilmesi ve denetlenmesi ile yetkili ve bunlardan sorumlu kişidir (Bursalıoğlu; 1999: 1699)

Öğretmen:

Bakanlığın ve Bakanlığa bağlı eğitim ve öğretim kurum ve kuruluşlarının yürütmekle yükümlü olduğu eğitim ve öğretim hizmetlerinin gerektirdiği asıl ve sürekli görevleri yerine getiren sürekli personeli anlatır (Öğretmenler Yasası; 1985).

Veli:

Bir öğrencinin her türlü durum ve davranışlarından sorumluluğu üstlenmiş kişiyi anlatır (Öğretmenler Yasası; 1985).

Etik Değerler:

Müdürlerin görevlerini yaparken uyması beklenen ahlak kuralları, ödev ve sorumlulukları ve yasaklarına ilişkin değerlerin tümünü kapsamaktadır (Öğretmenler yasası; 1985).

İlkokul Müdürü:

Bakanlığa bağlı herhangi bir ilkokulu veya anaokulu yönetmek üzere, yürürlükteki mevzuat uyarınca Kamu Hizmeti Komisyonu tarafından atanan okul müdürüdür. Yürürlükteki yasalara bağlı kalmak koşuluyla, bakanlığın önerilerine uygun olarak okulunu sevk ve idare etmekle yükümlüdür (Öğretmenler Yasası; 1985).

Ortaokul, Lise ve Meslek Lisesi Müdürü:

Bakanlığa bağlı herhangi bir ortaokulu, lise ve meslek lisesini yönetmek üzere, yürürlükteki mevzuat uyarınca Kamu Hizmeti Komisyonu tarafından atanan okul müdürüdür. Yürürlükteki yasalara bağlı kalmak koşuluyla, bakanlığın önerilerine uygun olarak okulunu sevk ve idare etmekle yükümlüdür (Öğretmenler Yasası; 1985).

KISALTMALAR

A :	Hoşgörü.
AASA:	Amerikan Okul Yöneticileri Derneği
AKM:	Atatürk Kültür Merkezi, Lefkoşa.
ASBO:	Okul İşletme Görevlileri Derneği.
A.Ü.Y	Ankara Üniversitesi Yayınları.
B:	Adalet.
C:	Sorumluluk.
D:	Dürüstlük.
E:	Demokrasi.
ETİK:	Bir topluluğun ortak isteklerini bireylere benimsetme girişimidir.
KDV:	Katma Değer Vergisi.
KKTC:	Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti.
MEKB:	Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı.
ÖSYM:	Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi.
PDR-DER:	Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Derneği.
SPSS:	The statistical package for the social studies
TC-MEB:	Türkiye Cumhuriyeti Milli Eğitim Bakanlığı.
YÖK:	Yüksek Öğrenim Kurumu.

BÖLÜM II

KURAMSAL TEMELLER

A. Konunun Tanımlanması:

2.1 Etik Nedir?

Etik kavramı konusunda kesin bir tanım yapılamamakla birlikte konu üzerinde bir çok düşünceler ortaya konmuş, sonuca değişik tanım ve tariflere ulaşılmıştır. Tarif verilmesi gerekir ise üsteki tanıma göre etik ile ilgili olarak;

* Geçmiş ve bugüne ilişkin doğru ve yanlış ölçülerinin anlatılmasıdır (Lamberton ve Minör; 1995: 409).

* İnsanların töresel ya da ahlaksal ilişkilerini davranış biçimleri ve görüşlerini araştıran bir felsefe dalıdır (Çalışlar; 1983: 135).

* İnsanların kurduğu bireysel ve toplumsal ilişkilerinin temelini oluşturan değerleri, normları ve kuralları, doğru-yanlış ya da iyi- kötü gibi ahlaksal açıdan araştıran bir felsefe disiplini (Aydın: 2001: 6).

* Bir topluluğun ortak isteklerini bireylere benimsetme girişimidir (Aydın; 2001: 7).

* Bütün etkinlik ve amaçların yerli yerine konulması; neyin yapılacağı ya da yapılmayacağı; neyin isteneceği ya da istenmeyeceğinin; neye sahip olunacağı ya da olunamayacağının bilinmesidir (Aydın; 2001: 8).

Akarsu'ya göre; günlük dilde çoğu zaman ahlak veya ahlaklılık anlamında kullanılan etik; töre gibi, bireylerin birbirlerine karşı davranış kurallarını, birbirleri ile ilişkilerini içermektedir. Aralarındaki fark; ahlak ve töreler zamana, yere, topluma göre değişmesine rağmen etik evrenseldir. İnsana, insan olarak yönelmek, ırk, renk, cins, din, mezhep, sınıf ayırımı yapmaksızın herkese aynı davranmak, herkese saygı ve insan hakları açısından yaklaşımdır (Aydın; 203: 16).

Hitt'e göre; daha geniş bakış açısı ile bakıldığında etik, bütün etkinlik ve amaçların yerli yerine konulması, neyin yapılacağı ya da yapılamayacağının, neyin isteneceği ya da istenmeyeceğinin, neye sahip olunacağı ya da olunmayacağının bilinmesidir (Hitt; 1990: 98).

Dünyada küreselleşmenin gelişiyle iş hayatında, eğitimde, politikada, medyada ve sağlıkta bazı etik sorunlar ortaya çıkmış, bununla birlikte siyasal kirlenme, vergi kaçırma, rüşvet, işi yavaşlatma ve işgörenlerin değerlendirilmesinde taraflı davranılması gibi konular tartışılır olmuştur. Bu ise; başta okul yöneticisi ve öğretmenin yaşadığı etik baş dönmesi, sonuçta aile, öğrenci, örgüt ve toplumun aynı baş dönmesi sonucunu yaşamasına yol açmaktadır (Çelik; 2000: 89).

İnal'a göre; bir toplum içinde farklı ulusal, dinsel, etnik, cinsel kimlikler olması, farklı ahlak anlayışlarını gündeme getirmekte; etikte ise daha evrensel ve genel geçerliliğe sahip "istenilir iyi" kavramı gündeme gelmektedir (Aydın; 2001:7). Bunun sonucu olarak da her bir örgüt, topluluk ve kurum için etik değerler, normlar oluşmuştur.

Günümüzde her bir meslek için etik kural ve değerler gündeme gelmekte, mesleklerin standartlarının yanında etik ilkeler de ortaya konmaktadır. Politikada, tıpta, hukukta, kitle iletişiminde, bilim ve araştırmada, psikolojik danışma ve rehberlikte, kamu yönetiminde, sporda, eğitimde, emniyet teşkilatında, yönetimde de etik gibi örnekler verilebilir (Aydın; 2001: 78-135).

Eğitim örgütlerinde yaşanan yolsuzluklar ve diğer etik dışı davranışların önüne geçilmesi durumunda diğer alanlarda da etkisini gösterecektir. Bunun için ise etik duyarlılığa sahip insanların yetişmesi gerekmektedir (Çelik; 2000: 89).

2.2 Meta Etik:

Meta etik, etiğin doğası ve ahlaki gerekçelendirme hakkında yorumlar yapar. Etiğin göreceli olup olmadığı ya da insanın hep kendi çıkarları için davranıp davranmadığı gibi tartışmalar meta etiğin kapsamına girer.

2.3 Normatif Etik:

Normatif etik, bizim ahlaki eylemlerimizin içeriğine karar vermemizle ilgilenir. Normatif etik kuramları, eylemlere rehberlik sağlamayı amaçlar ve "Ne Yapmalıyım?" sorusunun yanıtını verecek süreçleri tanımlamayı hedefler. Kant ve Bentham'ın kuramları, eylemlere rehberlik edecek yaklaşımları içeren normatif örneklerdir.

2.4 Uygulamalı Etik:

Uygulamalı etik, belli özel alanlarda ortaya çıkan etik sorunların tartışılması için kriterler yaratma ve bu özel alanlarda bu kriterlerin insan davranışlarında uygulanması ile ilgilenir.

Uygulamalı etiğin çağdaş dünyada ortaya çıkmaya başlaması 1960'ların sonu ile 1970'lerin başına denk düşer. İş Etiği, Bilişim Etiği, Mühendislik Etiği, Tıp Etiği ve Eğitim Etiği gibi konularla ilgili olarak bu tarihlerden itibaren pek çok kitap yazılmış ve web sayfaları düzenlenmiştir.

2.5 Başlıca Etik Kuramları:

Etik kuramları, karar verme sürecinde doğru yargılamalar yapabilmemiz için bazı ahlaki yükümlülükler getirir. Aşağıda etik kuramları çok genel sınırlar içerisinde açıklanmıştır.

a) Sonuççu Ya Da Teleolojik Kuram:

Sonuç etiği ya da Teleolojik kuram, “Ne yapmam gerekir?” sorusunun yanıtını ararken, bir iş ya da eylemin sonucu üzerinde odaklaşır. İyi ya da kötü olanın bireysel olarak yargılanmasında veya nihai kararın verilmesinde bu sorunun yanıtı asıldır. En iyi sonucu hangi eylem sağlayacaktır? Bu soruya net bir yanıt verilemediği durumlarda bu kuram bize, en iyi ve en az zarar veren eylemin seçilmesini önermektedir. Bu teoriyi benimseyen kişiler, eylemin özünde yararlı olduğu ve kimseye zarar vermediği sürece paternalistik (babacıl:Başkası adına onun için en iyi olana karar verme yetkisini kendinde görme) davranışı da onaylamaktadır.

Sonuççu etik kuramının bir eylemin doğruluğunu ölçmede kullandığı en temel ölçüt, “en fazla sayıda insanın en yüksek mutluluğa ulaşmasıdır”.

b) Deontolojik Kuram:

Deontolojik kuram, yalnızca eylemin sonuçlarına değil, aynı zamanda eylemin türü ve ahlaki ilke ve kuralların izlenip izlenmediğine de odaklanır. Böylece deontolojik kuramı benimseyen biri, eylemin etik olup olmadığına karar verebilmek için kişinin ödev ve yükümlülüklerini esas alır. Bu kuram, etik ilke ve kurallara sıkı sıkıya bağlı kalınmasını temel olarak alır (Kornblau ve Starling; 1999: 11-12).

Eylemlerin sonuçlarından çok, eylemin temelindeki niyet, ilke ve gerçekleştirdiği ödevi önemseyen deontolojik etik anlayışı, akıllı ve sorumlu bir varlık olarak insanın yerine getirmek durumunda olduğu birtakım ödevleri bulunduğunu ve etiğin temelinde de ödevin olduğunu ileri sürer (Cevizci; 2002: 16).

c) Haklar Temeline Dayalı Etik:

Haklar temeline dayalı etik, bir davranış biçimine karar verirken bireysel haklar açısından olaya bakar. Bu haklar yasal, politik ve etik hakları kapsar.

Bu kurama göre etik ikilemlerin çözümlenmesinde bireyin ne gibi haklara sahip olduğuna bakılmalıdır (Kornblau ve Starling; 1999: 11-12).

d) Erdem veya Karakter Etiğine Dayanan Etik:

Erdem veya karakter temeline dayalı etik, erdem türleri ya da birinin sergilemesi gereken karakter özelliklerini esas alır. Bu kuram, kişilerin oynaması gereken rolleri ve bu rollerin teşvik etmesi ya da gerekli kıldığı davranış beklentileri üzerinde çalışır. Bir kişi rolüne uygun davranışlar seçebilir ve kişinin bu role uygun davranması beklenir. Eğer çatışma ortaya çıkarsa kişi en ahlaki olacak karakter özelliklerini dışa vurur. Will Rogers buna bir örnek vererek şöyle demektedir: “Brooklyn Köprüsünü satan adam olmaktansa, alan adam olmayı tercih ederim” (Kornblau ve Starling; 1999: 11-12).

e) Sezgilere Dayanan Etik:

Sezgici etik kuramı, doğru veya yanlış eyleme karar vermede sezgilerin yol gösterici olduğunu ileri sürer. Kişinin etik duyarlılığı eylemlerini yargılamasını gerekli kılar ve buna izin verir. Kişi, “yaptığımı doğrulayacak birşeyler olduğunu biliyorum” diyebilecektir. Sezgicilik bizim, kanılarımızın arkasından gitmemizi, başkalarının tutarsız kanıları ile uğraşma gerekliliğine kapılmamamızı ve onları kendi tarafımıza çekmemizi sağlayacaktır (Kornblau ve Starling; 1999: 11-12).

f) Örnek Olaya Dayalı veya Kazuistik Etik:

Kazuist ya da örnek olaya dayalı etik, ikilemlerin çözümlenmesinde belirli örnek olaylardaki gerçekliklere bakarak gerekçelendirme yapmayı esas alır. Kazuist yaklaşım soyut etik ilkeleri, somut örnek olaylara uygulayarak pratik çözümler yaratmaya çalışır. Bu yaklaşım ayrıca benzer durumlarda en iyi uygulanabilecek kuralların kararlaştırılması ve kuralların nasıl yorumlanması gerektiği konusu ile ilgilenir. Bu yaklaşıma “uygulamalı etik” adını verenler de vardır. Örnek olaylar çok önemli bir rol oynarlar ve benzer durumların açıklanmasına yardım ederler (Kornblau ve Starling; 1999: 11-12).

2.6 Etik ilkeleri:

Bir örgüt içinde etiğin kurumlaşması için, örgütün genel değerler sistemi ve amaçlarını tanımlayan, verilen kararların bu ilkelere uygunluğu için rehberlik eden mekanizmadır (Nortcrafts ve Neale; 1990: 212).

2.6.1 Uyulması Beklenen Etik İlkeler:

a) Adalet:

Herkese temel eşit hak ve ödevler tanınmış olmasını öngören ve dile getiren etik ve hukuk ilkesidir. Adalet eşitlere eşit davranmayı içerir. Yöneticiler, örgütte görevlerin, yükümlülüklerin, sorumlulukların ve yararların eşit bir şekilde dağıtılmasından sorumludurlar.

b) Eşitlik:

Dürüstlük ve adalet kavramları ile bütünleşmiş bir kavramdır. Yararların, sıkıntıların, hizmetlerin dağıtılmasında uygulanacak sınırların belirlenmesini içerir.

1) Temel Bireysel Eşitlik: Eşit bireylerden oluşan tek tip sınıf vardır. Örneğin; toplumdaki tüm bireylerin bir oy hakkı vardır.

2) Kısmi Eşitlik: Temel bireysel eşitlik her zaman ideal değildir. Çünkü toplumun bireyleri aynı özelliklere sahip değildirler. Kısmi eşitlik; toplumdaki farklı gruplara eşitlik sağlamak için farklı davranılmasını içerir. Örneğin; çiftçilerle, iş adamları farklı vergi öderler. Burada gruplar eşitlik için eşitsizleştirilmektedir.

3) Blokların Eşitliği: Söz konusu sınıflar doğal olarak ortaya çıkarılmaktadır. Kadın- erkek, yaşlı- genç sınıflar doğal olarak oluşmuştur. Bazı bloklara kotalar ayrılması blok eşitliği mantığına dayanmaktadır.

c) Dürüstlük ve Doğruluk:

Doğruluk; gerçeği söylemek yani sözlerimizi gerçeğe uydurmaktır. Dürüstlük; gerçeği sözlerimize uydurmaktır. Yani sözümüze bağlı kalmaktır. Yöneticilerin kendisi yalandan uzak tutarak, doğruluğu konusuna astları ve üstlerine tam güven sağlamak zorundadır. Ayrıca astların yalan söylemesini ya da gerçeği çarpıtmalarını önlemek için yönetici astları korkutmamak, içten bir ortam yaratmaktır.

d) Tarafsızlık:

Yönetici kamu görevlisi vatandaşlarla ve iş görenlerle ilişkilerinde yansız davranmak zorundadır. Yöneticilerin astlarına taraflı davranması, ise adalet ve güven duygularının zedelenmesine yol açmaktadır.

e) Sorumluluk:

Belirli bir görevin istenilen nitelik ve nicelikte yerine getirilmesidir.

f) İnsan Hakları:

İnsan haklarının iyi anlaşılması, bireyin bu haklarına saygılı olmak bir yöneticinin etik değerleri arasında öncelikle yer alması gereken unsurlardır.

g) Hümanizim:

İnsancılık.

h) Bağlılık:

Örgüte bağlı iş görenler, örgütten etkilenirler ve kendilerinde ortak amaçların gerçekleştirilmesi için çaba gösterirler. Meslekte gelişme ve ilerlemeye istekli olmak, örgüt olanaklarını çevre yararına kullanmak, eğitim sorunlarına gönüllü olarak zaman ayırmak, bağlılığın gereklerindendir.

ı) Hukukun Üstünlüğü:

Hukukun üstünlüğü ilkesinin yaşama geçirilmesi, hukuk düzeninin toplumda egemen kılınması, hukuk üzerinde politik baskı olmaması bireye güven huzur, mutluluk ve rahatlık verir.

i) Hoşgörü:

Yasalara ve etik kurallara olmadıkça, sevilmeyen ya da onaylanmayan şeylerin varlığına tahammül göstermektir.

j) Laiklik:

Laiklik, yönetenlerin yönetme yetkilerini tanrıdan ya da dinden değil, halktan aldıkları bir yönetim biçimidir.

k) Saygı:

Herkes için geçerlidir.

l) Tutumluluk:

Örgütü amaçlarına uygun olarak yaşatmak, örgütteki insan ve madde kaynaklarını en verimli biçimde gerçekleştirmekle olur.

m) Demokrasi:

Demokrasi, insana bir değer olarak önem veren ve insan kişiliğinin özgürce ve eksiksiz olarak geliştirilmesine olanak sağlayan bir yöntem biçimidir.

n) Olumlu İnsan İlişkileri:

Anlayış boyutunun öne çıkarılması.

o) Açıklık:

Karşılıklı iletişim gerektirir.

ö) Hak ve Özgürlükler:

Özgürlük, bireyin bir şeyi yapma veya yapmama serbestliğidir. Hak kavramı ise yalnızca serbest olmayı değil devletten ya da toplumdan bazı istemlerde bulunmayı da içerir.

p) Emeğin Hakkını Vermek:

Ne zulüm et, ne zulme uğra, empati yap.

q) Yasa Dışı Emirlerle Direnme:

Konusu suç teşkil eden emirlerin yerine getirilmemesi konusunda yöneticiler kesin bir tavır içinde olmalıdırlar. Aynı zamanda yöneticilerde astlarına hukuka aykırı emir vermeme konusunda duyarlı davranmalıdırlar.

r) Mesleki Bağlılık ve Sürekli Gelişme:

Örgütsel bağlılık, işgörenlerin örgüt üyelerini sürdürmeleri ve örgütte kalmak istemeleri olarak tanımlanabilir. Örgüte bağlı işgörenler, örgütten etkilenirler ve kendileri de ortak amaçların gerçekleştirilmesi için ortaklaşa bir çaba gösterirler (Aydın; 1993: 123).

Sürekli gelişmeyi ise;

- 1) Meslekleri ile ilgili yeniliklere açık olması,
- 2) Mesleki performanslarını artırabilmek için kendilerine sağlanan eğitim olanaklarından en iyi şekilde yararlanması,
- 3) Mesleki yayınları ve teknolojik gelişmeleri sürekli izlemesi,
- 4) Yeni gelen meslektaşlarının işe ve çevreye uyumlarına yardımcı olması gerekir.

s) Kaynakların Etkili Kullanımı:

Okulun kaynaklarının etkili kullanımı müdürlerden beklenen bir başka etik davranıştır. En kıt ve değerli kaynak zamandır. Bu açıdan “öğretim zamanının” etkili kullanımı için çok büyük bir çaba harcamalıdır.

2.7 Yönetimde Etik İlkelerden Sapma ve Etik Dışı Davranışlar:

Covey’e göre; etik ilkelerden sapmaya yol açabilecek üç önemli yanlış vardır.

A) Örgüt Kültürü:

İş görenin davranışlarına yön verir ve doğruyu yanlıştan ayırt edebilecek ahlaki ilkeler setini oluşturur. Herkes çalıştığı kurumun kültürü içinde tuttuğu yolun doğru olduğuna inanır. Ancak işgören, örgütünden dışarı çıkıp gerçek dünya ile karşılaştığı zaman, hiç de doğru yolda olmadığını anlayabilir.

B) Alt Kültür:

Örgütsel ortamda çalışan kişi, belli bir alt grubun üyesi olur. Her alt grubun ya da informal grubun kendine özgü gerçeği olabilir. Bir alt kültür oluşturmuş ise, bu grup diğer grup üyelerini etkileyebilir. İkna gücü yüksek olan alt grup, diğer alt grupları ve genel olarak formal örgütü etkileyebilir. Böylece doğru, güçlü alt grubun doğrusuna göre biçim kazanır.

C) Kişilik ve Felsefe:

Olağanüstü önem verdiğimiz duygusal duygular veya güçlü kişilik, bizim gerçeğe ilişkin bakış açımızı değiştirebilir. Aynı zamanda felsefi derinlik içinde sunulan etkili düşünce sistemleri de doğrularımızı değiştirebilir (Çelik; 2000: 97-98).

Covey'e göre; etiksel lider, değerlerle ilkeler arasındaki ayrımı iyi yapmalıdır. Çoğu yönetici, değerlerle ilkelerin aynı şey olduklarını düşünür. Örgütsel kültürü güçlü olan örgütler değerlerle yönetilir. Örgütsel değerlerin örgütün dışındaki evrensel ilkelere dayanması gerekir (Çelik; 2000: 97).

Geleneksel liderlik düşüncesinin esas koşulu, hiyerarşik olarak yukarı doğru sadakat gösterilmesi ve aşağı doğru sadakat göstermenin zorunlu olmadığıdır. Aslında astlara karşı sadık olmak, bir liderin işlevi olarak görülmez; çünkü muhtemelen bu durum liderin otoritesini engelleyecektir. Oysa ki, etik lider astlara gösterilen sadakatin her zaman üstlere gösterilen sadakatten fazla olması gerektiğine inanır. Başka bir deyişle etik lider, üstlerinden çok astlarına karşı sadık olmak zorundadır. Çünkü etik liderin astları üzerinde güvenilir bir kişi olduğunu kanıtlaması gerekir. Etik liderlikte iyi bir karakter yapısına sahip olma, teknik yeterlilikten daha çok önem taşımaktadır (Çelik; 2000: 98).

Etik liderin yöneticilik görevini yerine getirirken verdikleri kararlarda, eylem ve işlemlerinde ve insanlarla ilişkilerinde kaçınılmaları gereken etik dışı davranışlar vardır. Bunlar:

- a) Ayrımcılık
- b) Kayırma
- c) Rüşvet
- d) Yıldırma- korkutma
- e) İhmal (kanunlarımıza göre suç sayılır)
- f) Sömürü
- g) Bencillik .
- h) Yolsuzluk
- I) İşkence (Eziyet)

- i) Yaranma-dalkavukluk
- j) Şiddet, baskı, saldırganlık
- k) İş ilişkilerine politika karıştırmak
- l) Hakaret ve küfür
- m) Bedensel ve cinsel taciz
- n) Kötü alışkanlıklar
- o) Görev ve yetkinin kötüye kullanımı
- ö) Dedikodu
- p) Zimmet
- r) Dogmatik Davranış
- s) Yobazlık- Bağnazlık

Örgütte ortaya konan tüm ilkeler örgütü oluşturanların tümü tarafından yerine getirilmelidir. İdareci oluşturulan ilkeleri öncelikle uygulamalıdır. Tüm bireylerin kuralları içselleştirmesi gerekir. Mesela; mesai içinde ve dışında öğretmenlerin özel ders vermemelerini isteyen bir idareci, önce kendisi bu kurala uyması gerekir. Bunun yapılabilmesi için de belirlenen ilkelerin açık ve anlaşılır şekilde izleyenlere ve dış çevreye anlatılması şarttır. Etiksel lider olarak okul yöneticisi, toplumun etik kurallarını çok iyi yorumlamalı ve bu kuralları okulun etik ilkeleri ile bütünleştirebilmelidir.

2.8 Mesleki Etik:

Belli bir meslek grubunun, mesleğe ilişkin olarak oluşturup, kurduğu meslek üyelerine emreden, onları belli bir şekilde davranmaya zorlayan kişisel eğilimlerini sınırlayan, yetersiz ve ilkesiz üyeleri meslekten dışlayan; meslek içi rekabeti düzenleyen ve hizmet ideallerini korumayı amaçlayan mesleki ilkeler bütünüdür.

2.8.1 Mesleki Etik ve Alanları:

Ülkemizde çeşitli meslek alanlarında çalışan işgörenlerin davranış ve çalışma ilişkilerinde bazı ortak davranış kalıplarına uymalarını sağlamak amacıyla mesleki etik ilkelerinin geliştirilmesi konusunda çeşitli girişimler yapılmıştır. Örneğin; tıp, avukatlık, psikolojik danışma ve rehberlik, gazetecilik gibi alanlarda çalışanların uymaları gereken etik ilkeler üzerinde, bu mesleklerin elemanları ve örgütleri tarafından uluslararası standartlar da dikkate alınarak, uzun zamandır ciddi çalışmalar yapılagelmıştır. Ancak pek çok alanda somut ve üzerinde birleşilen etik ilkeler henüz ortaya konulamamıştır. Aşağıda çeşitli meslek alanlarında yapılan etik tartışmalar ve ortaya konan etik ilkeler yer almaktadır.

A) Politikada Etik:

Politikacı olarak adlandırılan ve bu yönetim erkine sahip olan bireylerden, görevlerini bazı etik ilkelere uygun olarak gerçekleştirmeleri beklenir.

B) Tıpta Etik:

Tıp alanında hekimlerin tutum ve davranışlarının etik yönden belirleyen alan “Deontoloji”dir. Günümüzde ise daha çok ‘Tıbbi Etik’ ifadesi kullanılmaktadır. Tıbbi Etik, yalnızca farklı bir ifade biçimi değil, kavramsal olarak da içerisinde yeni anlamları barındırır.

C) Hukukta Etik:

En genel anlamıyla hukuk, toplumu düzenleyen ve kamu gücü ile desteklenen kuralların bütünüdür. Hukuk düzenin amacı toplumda düzen sağlamaktır (Gözübüyük; 1978: 2,5). Toplum düzenini ve adaletin işlemlerini sağlama görevlerini üstlenen bir sistem olan hukukta etik, üzerinde ciddiyetle durulması gereken bir konudur. Yargıç, savcı ve avukat, hukuk sisteminin temel parçalarıdır. Bu meslekleri yerine getiren bireylerin uymaları gereken etik ilkelerin açıkça tanımlanmış olması gereklidir.

D) Kitle İletişim Araçlarında Etik:

Basın ve yayın organları genel olarak kitle iletişim araçları olarak adlandırılabilir. Bu araçlar bir iletiyi, bir kişi, kurum ya da topluluktan geniş kitlelere aktarırlar. Kitle iletişim araçlarının temel işlevleri ise kısaca haber verme, eğlendirme, inandırma ve kültür aktarma olarak sıralanabilir (Tekin; 1996: 41). Bu meslekleri yerine getiren işgörenlerin de bazı mesleki etik ilkelerine uygun davranması gerekmektedir.

E) Bilim ve Araştırmada Etik:

Bilim, araştırma, yayın ve akademik alandaki etik ilkeler, üzerinde dikkatle durulması gereken konular arasındadır. Bilim, geçerli ve güvenilir bilgi üretmeye çalışır. Bilimsel bilgiye ulaşmanın yolu ise bilimsel araştırmalardır. Bazıları bilimin etiğe aykırı olduğunu, insana kötülük ettiğini savunurlar. Bilim özü gereği görür, yargılamaz. Bu nedenle etiğe aykırı değil, etiğin dışında bir konudur (Bayet; 2000: 7).

F) Psikolojik Danışma ve Rehberlikte Etik:

Etik standartlar, tüm PDR elemanlarının görevleri sırasında uymaları zorunlu olan profesyonel davranış ve işlemleri kapsamaktadır. Bu meslek standartlarına uymayan veya bu davranışlarında ısrarlı olan üyelere PDR Derneği tarafından bazı yaptırımlar uygulanır.

Bu yaptırımlar arasında; önce doğru davranışları açıklayan eğitici bir yazının gönderilmesi ve uyarıda bulunulması; gerektiğinde de dernek üyeliğine son verilmesi ve durumun adli ve idari makamlara bildirilmesi gibi önlemler yer almaktadır (PDR-DER, 1995).

G) Kamu Yönetiminde Etik:

Kamu görevlileri, her gün kendilerinin kişisel ve mesleki dürüstlüklerinin ve erdemlerinin denendiği durumlarla karşılaşır. Dolandırıcılık, savurganlık ve yetkiyi kötüye kullanma gibi etik dışı davranışların devlet yönetiminde yeri yoktur ve bunun bedeli yetersiz ve niteliksiz hizmettir. Bu yüzden her düzeydeki kamu görevlilerinin etik dışı davranışları reddetmesi gerekir (Stainberg ve Austern; 1996: .5).

H) Sporda Etik:

Yüzeysel olarak bakıldığında spor ve etik dışı davranışlar, birbirine zıt kavramlar olarak görülebilir. Çünkü, spor karşılaşmaları belirli kurallara bağlanmıştır. Sporcular yarışmalara katılabilmek için bazı şartları yerine getirmek zorundadırlar. Sporda şiddet, şike, doping, kasıtlı sakatlama ve yaralamalar, hakemleri etkilemeye yönelik girişimler sporda etik dışı davranışlardan yalnızca birkaçıdır.

I) Eğitimde Etik:

Eğitimde etik, eğitimcilerin ve öğrencilerin kendi anlayış ve uygulamalarının etik yönü üzerinde derinlemesine düşünmesine yardım etmek ve onlara, çok farklı varsayımları olabilecek insanlarla diyalog kurarken eylemlerinin uygunluğunu tartışma fırsatı vermek üzere tasarlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda bir yandan eğitimcilerin kendi fikir, eylem ve seçimlerinin etik yönlerini değerlendirmelerine yardımcı olacak teorik bir başvuru çerçevesi sunmakta ve Aristo, Platon, Augustine, Locke, Mill, Kant, Moore ve Wittgenstein gibi düşünürlerle göndermeler yaparak, bu çerçeveyi yüzyıllar içinde tartışılmış ve yapılandırılmış felsefi kuramlara dayandırmaktadır. Diğer yandan da çeşitli eğitim bağlamlarında yaşanmış gerçek vakaları tartışarak uygulamada cezalandırma, sansür, gizlilik hakkı, kişisel çıkar, ifade özgürlüğü, okul üniformasına uyum gibi konularda karşılaşılan etik soru ve sorunları oluşturduğu teorik çerçeve bağlamında çözümlemeye çalışmaktadır. Eğitimde bir çok problemlerle karşılaşmaktadır. Bu problemler oldukça çeşitlilik göstermektedir. Aynı şekilde bu problemlerin çözümü de çeşitlilik göstermektedir.

Eğitim, etik insanların etkileşme biçimleri ve iyi insan olmanın ne anlama geldiğini eleştirel olarak sorgulamaktır. Bu nedenle, yalnız eğitimcileri değil, herbirimizi eylemlerimizde tutarlı olmaya ve başkalarına kendimize davranılmasını isteyeceğimiz biçimde davranmaya; eylemlerimizin kendimiz ve başkaları için kısa ve uzun vadeli sonuçlarını gözönünde bulundurmaya ve başkalarını önemsemeye çağırmasıdır (Haynes; 2002: Ayrıntı Yayınları: İstanbul).

2.9 Örgütsel Etik:

Örgüt, en genel anlamıyla, toplumsal bir gereksinimin karşılanabilmesi için, birden fazla kişinin biraraya gelerek birlikte çalıştıkları toplumsal açık sistemdir. Örgütsel etik ise, yasal bir çerçevede işgörenlerde aynı tür davranışların yerleştirilmesini sağlayan, örgütün topluma karşı yerine getirmeyi üstlendiği hizmetleri sağlarken bazı toplumsal sorumlulukların da üstlendiğini gösteren ilkeler dizisidir.

2.10 Yönetisel Etik:

Yönetisel kararların verilmesinde tutarlı, tarafsız ve gerçeklere dayalı olmayı; bireylerin varlık ve bütünlüğüne saygıyı; herkes için en iyi olacak eylemlerin seçilmesini ve eylemlerde adalet, eşitlik tarafsızlık, dürüstlük, sorumluluk, saygı, açıklık, sevgi, demokrasi, hoşgörü vb. gibi evrensel değerleri temel almayı sağlayan, yöneticilere eylemlerinde yol gösteren davranış ilkeleridir.

2.10.1 Eğitim Yöneticileri ve Etik:

Eğitim yönetimi, yönetim biliminin bir alt alanıdır. Eğitim yönetimi, toplumun eğitim gelişimini karşılamak üzere kurulan eğitim örgütünü önceden belirlenen amaçlarını gerçekleştirmek için etkili işletmek, geliştirmek ve yenileştirmek sürecidir (Başaran; 1993: 12).

Eğitim yönetimi, oldukça geniş bir alanı kapsamaktadır. Eğitim sisteminin merkez ve yerel düzeylerdeki örgütlerinin yönetimi, okulların yönetimi, eğitim hizmetlerini sunan birimlerin yönetimi v.b. düzeylerde eğitim yönetimi etkinlikleri gerçekleştirilmektedir. Eğitim yönetimi ve bunun bir alt alanı olan okul yönetimi, devletin eğitim politikalarını ve yetkili organları bu politikalar doğrultusunda saptadığı genel ve özel eğitim amaçlarını gerçekleştirmekle yükümlüdür (Kaya; 1993: 43). Mesleki ve ahlaki davranışlarında, sahip olduğu etik değerlerin yansımaları görülür. Günlük kararlarda bilinçaltında yer alan ahlaki eğilimler davranışları etkilemektedir.

Öğretmenlerin ve diğer iş görenlerin gönül gücünü (moral) değiştiren en önemli etkenlerden biri, yöneticilerinin dürüstlüğü ve tarafsızlığından kuşku duyulmasıdır. Dürüstlükten sapmalar, kısa sürede alt düzeydeki yöneticilerin de ahlaki bozulmaya uğramalarına ve örgüte yolsuzluğun girmesine neden olmaktadır. İşe yeni başlayan yöneticilere verilen en önemli öğüt, dürüstlüklerini korumak için kendi etik ilkelerini geliştirmeleri ve davranışlarında bu ilkeleri bir yol gösterici olarak kullanmalarıdır. Etik ilkeler, yöneticilerin tartışmaya açık eylem ve kararlardan uzak durmalarını, doğru olmayan ancak çekici gelen yaklaşımlardan kaçınmalarını sağlar. İş arkadaşlarının ve astların, yöneticinin etik değerlerini kabul etmesi, yöneticiyi eylem ve işlemlerinde dürüstlüğüne tartışılması ve bazı imalardan korur (Drake ve Roe;1994: 38).

Yönetimde etik değerler konusu, Amerikan Okul Yöneticileri Derneği (AASA), Okul İşletme Görevlileri Derneği (ASBO) ve diğer okul müdürü örgütlerince çok önemli bir konu olarak kabul edilmiş ve etik davranış ilkeleri geliştirilmiştir. Bu ilkeler geniş bir kabul görmekle birlikte, bireylerin karşılaştıkları özel durumlarda neyin doğru neyin yanlış olduğuna karar vermeleri ve davranışlarına yön verecek ilkelerin geliştirilmesi gerekmektedir. Yasalara uygun davranmak ya da izlemek; okul yasalarına uyum etik ilkelere uygun davranış için yeterli değildir (Drake ve Roe; 1994: 38).

Okul yöneticisinin eylemleri, demokratik bir toplumun değerleri ile bütünleşmeli ve evrensel etik ilkeler tarafından yönlendirilmelidir. Etik ilkeler, toplumun bütün üyelerine saygılı olmayı, farklı kültürlere ve düşüncelere karşı hoşgörüyü, kişilerin eşitliğinin kabul edilmesini ve kaynakların adil olarak dağıtılmasını içerir (Calabrese; 1989: 16):

a) Bütün Toplum Üyelerine Saygı:

Okul yöneticisi, bütün bireylerin ve okulda bulunan tüm üyelerin ayrı değerde olduğunu kabul etmeli ve okul toplumunun tüm bireylerine saygılı davranmalıdır.

b) Farklı Kültür ve Düşüncelere Hoşgörü:

Bu günün okul yöneticileri, demokratik toplumun özgür bireylerinden oluşan bir okulu yönetmekle yükümlüdürler. Okullar, farklı kültür ve düşünce sistemlerini benimseyen, farklı sosyo-ekonomik düzeylerde bireylerden oluşmaktadır. Bu farklı gruplar, eğitimin nasıl olması gerektiği, eğitimin içeriğinin nasıl olması gerektiği ve eğitimin ne gibi sonuçlar doğurması gerektiği konusunda farklı beklenti ve düşüncelere sahiptirler.

Okul yöneticisi, bu farklılıklara karşı hoşgörülü olmak, çok boyutlu yaklaşım ve tutumlara sahip olmakla yükümlüdür.

c) Bireylerin Eşitliği:

Bütün bireyler okulda sunulan eğitim olanaklarından eşit olarak yararlanma, eşit davranış görme hakkına sahiptirler.

d) Kaynakların Eşit Dağıtımı:

Okul yöneticisi, okulun kaynaklarını öğretmenler arasında adil olarak dağıtmalı ve öğrenciler için en üst düzeyde yarar sağlayacak şekilde kullanılmalıdır. Okul yöneticisi, okul kaynaklarının kullanımında en adil ve en etkili yolları kararlaştırmakla yükümlüdür.

Eğitim yöneticisi, aşağıda belirtilen ilkelere uygun davranarak, etik dışı davranışlardan kaçınabilir ve kendisine başkalarının güveninin sarsılmasını önleyebilir (Calabrese; 1989: 17-19):

1. Eğitim Felsefesine Uygun Bir Vizyon Geliştirilmesi:

Eğitim felsefesine uygun bir vizyon geliştirmemiş bir eğitim yöneticisi, muhtemelen insan ilişkileri ve karar sürecinde tutarsızlık yaşayacaktır. Bu tür bir vizyon, kişisel ve politik çıkarların denetimini sağlayacak eylemlerin belirlenmesini sağlar. Eğitim yöneticileri, geliştirdikleri vizyonu gerekçelendirmelidirler. Bu gerekçelendirme duygularla değil, sınanmış ilkelerle yapılmalıdır.

2. Güçlü Bir Etik Liderlik Uygulanması:

Bir eğitim yöneticisi, okuldaki etik havanın kurulmasında en temel belirleyicidir. Etik hava, yalnızca bir ilkeler dizisi yada yasalarla değil, eylemlerin sorumlulukla örüldüğü, dikkatli bir tutumla sağlanabilir. Eğitim yöneticisinin aldığı tüm kararlar, okulun etik havasını oluşturur. Eğer eğitim yöneticisi, okulda niteliksiz bir öğretim yapılmasına göz yumuyorsa, bu durum, toplumun ve öğrencilerin aldatıldığı bir havanın kabul edildiği anlamına gelir. Eğer eğitim yöneticisi öğrencilerin devamsızlığına göz yumarsa, okulun havası "okul önemli değildir" mesajını verir.

Eğitim yöneticisi şu soruları kendine sormalı ve yanıtlamalıdır: "Bu okul niçin var? Okulda başarmak istediğimiz şey nedir? Okulun öğrencilere ve topluma karşı yükümlülükleri nelerdir? Toplumunda öğretmenlerin ve öğrencilerin davranışları neden önemlidir?"

Bu soruların yanıtları, okulun havasını belirlenmesinde önemli bir yer tutmaktadır.

3. Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması:

Ayrımcılık gizli biçimlerde ortaya çıkar. Öğretmenler odasında belli bir gruba ait öğrencilerin aşağılandığı sözlerin hoş görülmesi; rehberlik biriminin düşük sosyo-ekonomik kökenli öğrencileri üniversite yerine mesleki eğitime yönlendirmesi; sınıftaki aykırı davranışların hoş görülmesi ayrımcılığın bazı örnekleridir. Eğitim yöneticisi ayrımcılığı hoş göremez. Eğitim yöneticileri ayrımcılığı bir etik ve eğitim sorunu olarak ele almalıdırlar.

4. Etkili Öğretimin Bir Ödev Olarak Görülmesi:

Okulda öğretimin zayıf olması, iyi öğretmenlere, öğrencilere ve topluma zarar verir. Öğretimde zayıf öğretmenler, öğrencilere zengin bilgilerin ve sağlıklı bir öğrenme ortamının sağlanmasını engeller. Öğretmenin başarısızlığı, öğrenciyi yaşam boyu olumsuz yönde etkiler.

Eğitim yöneticisi, toplumun, öğretmenin ve öğrencinin hakları arasında sağlıklı bir denge kurmalıdır. Öğrenciler, öğretmeni değiştirme gücüne sahip değildirler. Bu nedenle zayıf öğretmenlerin geliştirilmesi ve başarılı hale getirilmesi için teşvik edilmeleri okul yöneticilerine bağlıdır.

5. Toplumla İlişkilerin Geliştirilmesi:

Okulla ilişkili bir çok kişi, kendisini okulun bir parçası olarak hissetmez. Okullar, ilgili grupların bu örgütlerin bir parçası haline gelmelerinde başarısız kalmaktadırlar. Bu durumda, ilgili gruplar, okulla işbirliği ve eşgüdüm içinde çalışmak yerine, okulla çatışmalı bir hale gelmektedirler.

Etkili okul yöneticileri, okulla toplum arasında iyi bir ilişki ve etkileşim kurarlar. Okul sıcak ve çekici bir yer haline gelirse; öğrenci, öğretmen ve veliler bu kurum tarafından istediklerini hissederler. Okul toplumu, üyelerinin varlığını tanır ve saygı duyarsa, ayrımcılık, istismar ve saygısızlık ortadan kalkar. Paylaşılan amaçlara ve değerlere dayalı bir okul toplumu yaratma çabası, etkili bir eğitim yöneticisinin birincil amacı olmalıdır.

6. Bütün Grupların Hakları Arasında Denge Kurulması:

Okul toplumu içindeki farklı grupların haklarının dengelenmesi, güç bir iştir. Okul yöneticisi, faydacı bir yaklaşımla okuldaki çoğunluk grubun hakları üzerinde odaklaşmak gibi kolay bir yol seçebilir. Ancak, azınlık gruplar haklarını kullanmaktan yoksun bırakılamaz.

7. Herkes Tarafından İstenen Karar, Her Zaman Doğru Karar Değildir:

Eğitim yöneticilerinin, herkes tarafından istenen, beklenen kararlar ile doğru kararları birbirinden ayırması gerekir. Doğru ve istenen kararlar birleştğinde, etik sorunlar ortaya çıkmaz. Ancak, bazen bireylerce istenen kararlar ile doğru kararlar birbiri ile bağdaşmaz. Akıllı eğitim yöneticileri, sorunları bütün yönleri ile ele alırlar ve etik sorunları göz önünde tutarlar.

8. Kararlarda Belirleyici Olarak, Okulun Üyeleri İçin Doğru Olanı Almak:

Kararlarında belirleyici olarak yalnızca örgüt için iyi olanları alan eğitim yöneticileri, örgütlerin üyelerinin gereksinimlerini karşılamak zorunda olduklarını unuturlar. Böylece okullar, ailelerin yakınmalarını görmezlikten gelir, öğrencilerin gereksinimlerini göz önüne almaz, iş görenler sadece belli işleri yapan bireyler olarak görülür. Etkili okul yöneticisinin birincil amacı, hizmet etmektir. Hizmetin amacı: Üyelerimize nasıl yardımcı olabiliriz? Üyelerimize yardım yollarını nasıl geliştirebiliriz? sorularının yanıtlarını aramak olmalıdır. Hizmete bağlılık, okul yöneticisinin okulu, üyeleri ve programları sürekli değerlendirmesini gerektirir.

9. Etik Konularda Cesaretin, Eğitim Yöneticisinin Rollerinin Ayrılmaz Bir Parçası Haline Getirilmesi:

Etik davranış, etik cesaret olmaksızın olanaksızdır. Eğitim yöneticisi davranışının etik olduğunu iddia edebilir, ancak, kızgın bir veli ile, üst düzey yöneticiler ile, öğretmenlerle, yada bir baskı grubu temsilcisi ile karşı karşıya kaldığında etik cesaretini kaybederse, davranışını savunamaz. Eğitim yöneticisi, etik ilkelerin ihlali konusunda baskı gördüğünde "hayır" diyebilecek etik cesarete sahip olmalıdır.

10. Etik Davranış, Doğruluk ve Ahlaki Eylemlerin Bütünleşmesi:

Eğitim yöneticisi etik değerleri astları ile paylaşmıyorsa, okulda etik bir hava yaratılamaz.

Eğitim yöneticisi, toplumun değerlerine dayalı bir etik ilkeler dizisi geliştirmeli ve bunu diğer iş görenler ile paylaşmalıdır. Eğitim yöneticisinin etik bakımdan da liderlik yapması gerekir. Etik liderlik, okulun kaynaklarının doğru kullanımı, bireylere adil davranmak, öğretmenlerin etkili bir öğrenme ortamı sunmaları, programların toplumsal gereksinimleri karşılaması, öğrenci başarısı ve kendini gerçekleştirmelerinin sağlanması, ailelerin okula katılımı ve öğrenme sürecinde işbirliğinin sağlanması ile yakından ilgilidir

2.11 Okul Müdürlerinin Etik Kodları:

Okul yönetiminde etik dışı davranışlar birkaç şekilde ortaya çıkabilir. Bunlardan ırk ayrımı, dinsel önyargılar, öğrenci ve iş görenlere adil olmayan davranışlar, sözleşme ve anlaşmalara bağlı kalmamak, bedensel ve sözlü taciz gibi açıkça ortaya çıkan ihlaller kolayca fark edilebilir. Ancak etik davranışın gizli ihlalleri, yöneticiye dalkavukluk yapan arkadaş, yada bazı işgörenlere yanlı davranma gibi kayırmalar şeklinde görülebilir. Eşin yada akrabaların işe alınması, okulla iş yapan işadamları yada örgütlerden hediye kabul edilmesi yada başka çıkarlar sağlanması; çocuklarına özel ilgi gösterilmesini isteyen ailelerin tatillerde veya özel günlerde vermek istedikleri hediyelerin kabul edilmesi de etik dışı davranışlara örnek verilebilir (Drake ve Roe; 1994: 39). Tembel bir okul yöneticisi, okulun parasını zimmetine geçiren biri kadar etik dışı davranmış olur. Okulların niteliğinin artırılmasında, liderliğin başarılı bir şekilde uygulanması için yüksek düzeyde etik değerlerin geliştirilmesi ve uygulanması vazgeçilmezdir (Kimbrough ve Burkett; 1990: 6).

Yöneticinin, örgütün iyiliği için politik kurnazlıklarla bir işgöreni diğerlerine karşı kullanması yada başkalarına ders vermek veya olayların sorumluluğunu yüklemek için bazı işgörenlere tuzaklar kurması da etik dışı davranışlardır. Machiavelli'nin davranış kalıbını kullanarak, kendi kişisel ve mesleki başarısı için örgütsel yasaları, insanları ve süreçleri değiştirebilir. Kendisini büyük ve güçlü göstermek için başkalarını harcamak, alt kademedeki yöneticileri küçük düşürmek veya mesleki kazançlar için aşırı yarışmacılık da etik davranış ilkelerine aykırıdır (Drake ve Roe;1994: 39).

2.12 POZİTİF DAVRANIŞLARI AŞAĞIDAKİ GİBİ BETİMLEYEBİLİRİZ;

HOŞGÖRÜ:

1. Başkalarının görüşlerine değer verir.
2. Eleştirilere açıktır.

3. Farklılıklara karşı hoşgörölüdür.
4. Başkalarını dinlerken kendini onların yerine koyar ve anlamaya çalışır.
5. Astlarını yargılarken katı davranmaz.
6. İyi bir dinleyicidir.
7. Astlarını korkutmayı bir baskı aracı olarak kullanmaz.
8. Astları ile takım çalışması yapar.
9. Saldırgan ve kırıcı davranmaz.
10. Astlarının kendilerini ilgilendiren kararlara katılmalarını sağlar.
11. İnsanları tanımaya çalışır.
12. İnsanlara zaman ayırır.
13. Astları arasında meydana gelen çatışmalarda hakemlik yapar.
14. Astlarının haklarını kullanma özgürlüklerini engellemez.
15. Astlarıyla ilişkilerinde güven vericidir.
16. İnsanların tek ve değerli olduğuna inanır.
17. Astlarının olumlu eylemlerini destekler.
18. Astlarını rakip olarak değil, ayrı sistemin parçaları olarak görür.
19. Deneyimlerini astları ile paylaşır.
20. İnsan ilişkilerinde yapıcıdır.
21. Bencil davranmaz.
22. Eylemlerinden dolayı hesap verir.
23. Başkalarını çekıştirip, dedikodu yapmaz.

ADALET:

1. Ödülleri hak edenlere verir.
2. Kuralları herkese eşit olarak uygular.
3. Bireylerin emeğinin karşılığını verir.
4. Bireylere eşit davranır.
5. Başkalarının hakkını sömürmez.
6. Astları arasındaki anlaşmazlıklarda taraf tutmaz.
7. İş yükünü dengeli olarak dağıtır.
8. Haksızlıkların düzeltilmesi için çaba gösterir.
9. Cezalandırmayı işlenen suçla denk olarak yapar.
10. Bireylerin yasal haklarını kullanmalarını sağlar.
11. Değerlendirmelerde objektif davranır.
12. Gerçekleri çarpıtmaz.
13. İnsanlara zarar verecek eylemlerden kaçınır.
14. İnsan haklarına saygılıdır.
15. Kişilere dinsel, siyasal, ırksal ve politik nedenlerle ayrıcalıklı davranmaz.
16. Astlarından yeterlikleri oranında üretim bekler.
17. Sahtekarlık yapmaz.
18. Kadın ve erkeklere eşit olarak davranır.

SORUMLULUK:

1. Meslek ilkelerine içten bağlıdır.
2. Çalıştığı kurumun toplumdaki statüsünü yükseltmeye çalışır.
3. Mesleğini insanlara hizmet etmenin bir aracı olarak görür.
4. Eğitsel amaçları gerçekleştirmeye çalışır.
5. Mesleğin gerektirdiği davranışları benimser.
6. Kamu çıkarlarını kendi çıkarlarının üstünde tutar.
7. Araç-gereçlerin bakımını zamanında yaptırır.
8. Ulusal eğitim politikalarına bağlıdır.
9. İnsan gücünü etkili kullanır.
10. Zamanı etkili kullanır.
11. Sorumluluk almaya isteklidir.
12. Kurumun kaynaklarını gereksiz yerlere harcamaz.
13. Savurganlıktan kaçınır.
14. Görevini yasalarca kendinden beklenen yönde yerine getirir.
15. Mesleğini sever.
16. Çalışma saatlerine özen gösterir.
17. Yetkisini yasal sınırları içinde kullanır.
18. İnsanları sever.

DÜRÜSTLÜK:

1. Yolsuzluk yapmaz.
2. Okulun kaynaklarını kendine çıkar sağlamak için kullanmaz.
3. Yolsuzlukları örtbas etmez.
4. Rüşvet kabul etmez.
5. Hediye kabul etmez.
6. Astlarını kişisel işlerinde kullanmaz.
7. Amaçlarını gerçekleştirmek için yasa dışı yollara başvurmaz.
8. Kişisel işlerini işyerinde yapmaz.
9. Yalan söylemez.
10. Verdiği sözde durur.

DEMOKRASİ:

1. Astlarına inançlarından dolayı baskı yapmaz.
2. Astlarının inançlarına karışmaz.
3. Astlarının vicdan özgürlüğünü engellemez.
4. Kimseyi kendi inançları için zorlamaz.
5. Yönetmeliklere dinsel inançlarının karışmasına izin vermez.
6. Astlarının örgütlenme haklarını engellemez.

SAYGI:

1. Astlarıyla cinsel- duygusal yakınlığa girmez.
2. Astlarına bedensel tacizde bulunmaz.
3. Öğrencilerle cinsel- duygusal yakınlığa girmez.
4. Öğrencilere dayak vb. bedensel tacizde bulunmaz.

Türkiye’de eğitim yöneticilerinin:

- a) Mesleğe girişleri standart sınavlara bağlanmış
- b) Atamalarının kayırma ile değil yeterliliğe dayandırılması amaçlanmış,
- c) Mesleki yeterliğin hizmet öncesinde, yetersiz de olsa belli bir eğitimden ve sınavdan geçerek belgelendirilmesi gerçekleştirilmiştir.

Özellikle konumuz açısından ele aldığımızda "okul yöneticiliği", günümüzün değişen koşulları içinde gerçek bir liderlik becerisini gerekli kılmakta ve bilimsel bulguların alana uygulanmasını gerektirmektedir. Ülkemiz üniversitelerinde bu alanda yapılan araştırmalar, okul yöneticilerinin okullarındaki sorunları bilimsel bir yaklaşımla ele almalarını da olanaklı kılmakta ve okul yöneticiliğinin meslekleşme sürecine ciddi katkılarda bulunmaktadır. Bu biçimde okul yönetiminin bilimsel ve özgün yöntemleri de ortaya çıkmaya başlamıştır. Genelde eğitim yöneticiliğinin, özelde ise okul müdürlüğünün bir meslek olarak kabul edilmesi, her meslekte olduğu gibi etik değer ve ilkelerinin de tartışılmasını gerekli kılmaktadır.

2.13 KKTC’de Okul Yönetiminde Etik Değerler:

KKTC’de okul yönetimine ilişkin etik dışı sayılabilecek ve benim tesbit edebildiğim uygulamalardan bazıları aşağıda verilmiştir. Bu örnekler, tez çalışmamın da önemini ortaya sermektedir.

Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı Eğitim Ortak Hizmetler Dairesi Kayıtları Mart 2001’e göre Bakanlığa ve okullara alınan demirbaşların kayıt altına alınması için Devlet Emlak ve Malzeme Dairesi işbirliği ile tüm okul müdürlerine yönelik seminer yapılarak okullara alınan demirbaşların ziyan edilmesi önlenmiş, her demirbaş bir kayıt numarası verilerek demirbaş kayıt altına alınmıştır.

Bakanlık kayıtları, 1 Ocak 1997 okul kantinleri okul müdürlerinin elinden alınmış ve Eğitim Vakfı’na bağlanmıştır. Gelirleri tamamen Eğitim Vakfına devredilmiştir.

17/1986 Milli Eğitim Yasası ve bu yasa altında 30/4/1990 da çıkarılan Okul Aile Birlikleri ve Federasyonları Tüzüğü ile okul müdürlerinin mali harcamaları okul aile birliklerine devredilmiştir. Böylece okul müdürlerinin bu etik dışı mali harcamaları önlenmiş oldu.

Teftiş kayıtları 2004 yılına göre, okul müdürlerine yönelik öğretmen şikayetleri aşağıda verilmiştir.

1. Zümre öğretmenleri arasında ve genelde ders dağılım çizelgelerine öğretmenler tarafından Teftiş Dairesine yapılan itirazları.
2. Eğitsel Kol Faaliyetleri ve okulda açılan kurslarla, bazı öğretmenlerin ders programlarının aşırı yüklenmesi nedeni ile Teftiş Dairesine itirazları.
3. Bazı öğretmenlerin sürekli zayıf öğrenci bulunan sınıflarda çalıştırılmaları ve iyi öğrencisi olan sınıflarda çalıştırılmamalarına itirazları.
4. Bazı öğretmenlerin Kıbrıs Üniversitelerinden mezun olmaları ve okullarda küçük düşürülerek rencide edilmeleri gibi şikayetler Bakanlığı sürekli uğraştırmaktadır.

Diğer çok yaygın olan etik dışı davranış ise, devlet okullarında çalışan öğretmenler evlerinde aşıkları tezgahlarda özel ders vermek için, bulundukları okullardan , özellikle kendi sınıflarından, öğrencileri evlerine taşımaktadırlar ve özel ders karşılığı çocuklardan para almaktadırlar. Okul yöneticileri de bu duruma ses vermeyerek seyirci kalmaktadırlar. Bazı okul müdürlerinin de evlerinde özel ders verdiğini gözlemlemiş bulunuyorum. Özel dersanelerde çalışan öğretmenlerin %70'e yakını devlet okullarındandır. Halbuki öğretmenler yasası devlette çalışan öğretmenlerin özel ders vermesini yasaklamaktadır (Öğretmenler Yasası; 1985).

2.14 Türkiye'de Okul Yönetiminde Etik Değerler:

Türkiye'de eğitim yöneticilerinin de evrensel etik değerlere uygun bir yaklaşım sergilemelerini beklemek yanlış olmaz. Ülkelerin toplumsal kültürel ve etik değerleri elbette onların uygulamalarına da yansımaktadır. Ancak eğer bu uygulamalarda evrensel standartlara yaklaşmak esas olacak ise bu kavramlar doğrultusunda bir tartışmaya başlamak da uygun olacaktır.

Türkiye'de okul yönetimine ilişkin etik dışı sayılabilecek uygulamalardan bazıları aşağıda verilmiştir. Bu örnekler, okul yönetiminde etik tartışmaların da önemini ortaya koymaktadır.

Okullarda sık sık karşılaşılan etik dışı olaylardan biri, ortaokul yada lise dışarıdan bitirme sınavları ve usulsüz olarak verilen diplomalardır.

Örneğin; Şırnak, Diyarbakır, İstanbul ve Ankara'da bulunan dört lisenin verdiği 606 diploma, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından usulsüz olarak verildikleri gerekçesiyle iptal edilmiştir (Milliyet Gazetesi, 4 Ocak 1996: 17). Yine diploma yolsuzluğu ile ilgili daha ilginç bir örnek olarak, Balıkesir'de bir bayan memurun önce lise, ardından ortaokul diploması aldığı ortaya çıkmıştır (Radikal Gazetesi, 16 Kasım 1996: 4).

İstanbul'da bir okulda öğrenci kura çekiminde çift gözlü torba kullanarak, hakkında sahtecilik ve görevi suistimal suçlaması ile dava açılan bir Noter Başkatibi hapis ve para cezalarına çarptırılmıştır (Yeni Yüzyıl Gazetesi; 16 Kasım 1996: 2).

Okullarda en tartışmalı olan konulardan biri de, kitap ve dergi satışlarıdır. Örneğin, İstanbul'da bazı okulların ders kitaplarının okulda satılması ve velilere kitap ve kırtasiye malzemelerini okuldan alma zorunluluğu getirdikleri iddia edilmiştir. Ayrıca okul kooperatiflerinin paravan olarak kullanıldığı ve öğrencilere KDV alınmadan satılan kitapların kayıt dışı ekonomiye katkıda bulunduğu da iddialar arasında yer almıştır (Cumhuriyet Gazetesi; 19 Eylül 1996: 20).

Okullarda son yıllarda yaşanmaya başlanan bir başka sorun da okulların uyuşturucu pazarlayıcılarının çekim merkezleri haline gelmiş olmalarıdır. Bir gazete haberinde, İstanbul Narkotik Şube Müdürlüğü'nün " uyuşturucu riski altında bulunan " 136 okulu yakın denetim altına aldığı ve izlediği belirtilmektedir. Özel olarak eğitilen narkotik uzmanları, belirlenen okullarda her gün simitçi, tezgahtar, komi gibi işler yaparak uyuşturucu satıcılarının öğrencilere ulaşmalarını engellemeye çalışmaktadırlar (Yeni yüzyıl. Gazetesi; 21 Eylül 1996: 8).

Okulda "dayak" da, etik dışı bir davranış olarak çok sık karşılaşılan bir sorundur. Örneğin, İstanbul'da bir lisede, bir öğrencinin derste hıçkırması sonucu arkadaşları gülüşmeye başlamışlar, öğretmen de kendisi ile alay edildiğini düşünerek öğrencisini yumruklamış ve burnunu kırmıştır (Milliyet Gazetesi; 9 Ocak 1996: 3).

Son yıllarda devlet okullarında önlük uygulamasının kaldırılması ve tek tip kıyafet zorunluluğunun yaygınlaşmaya başlaması, bazı tartışmaları da beraberinde getirmiştir. kıyafet zorunluluğunun, yeni bir sektörün ortaya çıkması ve tekelleşmeye neden olduğu iddia edilmektedir. Örneğin, Tüketici Hakları Derneği Başkanı Ankara'da 3 firmanın 206 okulun kıyafetini satmayı tekeline aldığını belirtmiştir. Bir mağaza sahibi ise, bir çok mağazanın okul müdürleriyle anlaşarak, çoğu zaman okul müdürlerine bazı avantajlar sağladıklarını iddia etmiştir.

Ayrıca mağazaların okullarla kıyafet konusunda anlaşabilmek için okul-aile birliklerine bağış yaptıkları da belirtilmiştir. Okulla anlaşılan mağazalarla başkalarının rekabet şansı olmaması da velilerin daha fazla harcama yapmalarına yol açmaktadır (Yeni yüzyıl Gazetesi; 13 Eylül 1996: 3). Model ve renklerin çeşitlenmesi ile okullarda kıyafet sorunu da çeşitlenmiştir. İstanbul'da bazı okullarda, pek az mağazada bulunan farklı renk ve kumaşlardan yapılmış tulum, pantolon etek, fuluar gibi kıyafetler zorunlu tutularak velilerin ciddi maddi sorunlar yaşamalarına neden olmaktadır. İlköğretim Genel Müdürü'nün açıklamasına göre veliler bu kıyafetleri almaya zorlanamazlar, ancak uygulamaya bakıldığında bu zorlamanın dolaylı olarak yaşandığı görülmektedir (Milliyet Gazetesi; 20 Eylül 1996: 6).

Eğitim yönetiminde etik sorununu gündeme getiren bir başka konu da okul kayıtları ve okula alınan bağışlardır. Velilerin çocuklarını daha nitelikli olduğuna inandıkları okullara ve daha iyi eğitim verdiği kabul edilen öğretmenlere verebilmek için, okullara önemli miktarlarda bağışta bulundukları bilinmektedir. Parası olmadığı için bağışta bulunamayan velilerin ise torpile başvurdıkları; politikacı, bürokrat, çevrenin zenginleri, gazeteci ve milletvekili gibi nüfuzu olan kimseleri bu iş için devreye soktukları belirtilmektedir. Bu bağışlar okul yönetimine, okulun tamir ve bakımı için gerekli kaynakları sağlarken, diğer yandan da fırsat eşitsizliği yaratılmaktadır (Yeni Yüzyıl Gazetesi; 13 Eylül 1996: 3).

Okullardaki kaynak yetersizliği, okul yöneticilerini zaman zaman ilginç kararlar almaya ve uygulamaya itmektedir. Örneğin; Antalya'da bir lise yöneticisi okul tuvaletlerini paralı hale getirerek, okulun genel giderleri için kaynak yaratmayı amaçladığını belirtmiştir. Okul müdürü birer milyon maaşla tuttuğu iki görevliyi kız ve erkek tuvaletlerinin önünde görevlendirmiş ve öğrencilerden biner lira tuvalet parası alınmasını kararlaştırmıştır. Okul müdürü, her şeyin devletten beklenmemesi gerektiğini belirterek, diğer okulların da bu projeyi örnek alıp uygulamaya koymalarını önermiştir. Ancak öğrenciler, verdikleri ikibinbeşyüz ve beşbin liralıkların üzerini alamadıklarından yakılarak " öğretmenlerinki de bizimki gibi paralı olsun" sözleriyle tepkilerini dile getirmişlerdir (Hürriyet Gazetesi; Ocak 1995: 3).

Gaziantep'te bazı okullarda okul yönetiminin koyduğu kurallara aykırı davranan öğrencilere para cezası verildiği ortaya çıkmıştır. Okuldan okula değişen cezaların miktarları ise davranışın ağırlığı ile orantılı olarak artmaktadır.

Ancak ortalama bir tarife göre, sınıfta konuşmak ellibin, ödev yapmamak yetmişbeşbin, okula gelmemek öğrencinin yüzbin lira ceza ödemesini gerektirmektedir. Velilerin büyük tepki gösterdikleri bu uygulamanın gerekçesi, okul yönetimleri tarafından "ödenek yokluğu" olarak açıklanmıştır (Radikal Gazetesi; 17 Kasım 1996: 5).

İstanbul'da bazı okul yöneticileri tarafından ÖSYM'den okulun gereksiniminden fazla sınav kılavuzu istendiği, kılavuzlar için 200 bin lira olan normal ücretinden daha fazla ücret istendiği, kılavuz verilirken "Eğitime Katkı Payının da zorla alındığı ve başka okullardan alınan kılavuzların teslim alınmak istenmediği" belirlenmiştir (Yeni Yüzyıl Gazetesi; 22 Kasım 1996: 15). Yine aynı konu ile ilgili olarak İstanbul'da bir lisede ikiyüzbin lira olan ÖSYM Sınav Kılavuzları için öğrencilerden dört milyon lira istendiği ve bu paranın üç milyon lirasının katkı payı, bir milyon lirasının ise öğretmen ücreti olarak tahsil edilmek istendiği ortaya çıkmıştır (Yeni Yüzyıl Gazetesi; 20 Kasım 1996: 15).

BÖLÜM III

İLGİLİ ARAŞTIRMA VE YAYINLAR

Yurtiçinde:

Ülkemizde etik davranışlarla ilgili araştırma yok denecek kadar azdır. Bu konuda sadece Kıbrıs Türk Mimar Mühendisler Odası'nda yapılan bir seminerde etik davranışlardan bahsedilmiştir.

Yıldız Kul Zayıf, 6-8 Şubat 2002, "Yerel Yönetimlerde Etik Davranışlar" başlığı altında yerel yöneticinin etik ilkelerini konu alan bir sempozyumda etik davranışları oluşturan hoşgörü, adalet, sorumluluk, dürüstlük ve demokrasi ilkelerini vurgulamışlardır (Mimarlar Mühendisler Odası; 2002 Sempozyumu).

Yurtdışında:

Türkiye'de etik davranışlar ile ilgili olarak aşağıda sunulan araştırmalar bulunmaktadır:

Aydın, 1997, yılında "Eğitim Yöneticilerinin Etik Davranışları Üzerine Bir Araştırma (Ankara İli Örneği)" başlıklı araştırmasının problemi , Ankara Belediyesi sınırları içinde etkinlik gösteren resmi genel liselerin müdürlerinin, hoşgörü, adalet, dürüstlük, sorumluluk, demokrasi, saygı boyutlarındaki etik ilkelere ilişkin davranışlarının, Bakanlık müfettişleri, lise müdürleri ve Öğretmenler tarafından nasıl algılandığıdır (Aydın; 2003: 105)

Bu araştırmanın sonuçlarını şöyle sıralayabiliriz.

1. Lise müdürlerinin hoşgörü boyutundaki etik davranışlarına ilişkin sonuçlar:

Lise müdürlerinin, başkalarının görüşlerine değer verme ; eleştirilere açık olma; farklılıklara karşı hoşgörülü olma, başkalarını dinlerken kendini onların yerine koyma ve anlamaya çalışma ilkelerine uygun davranma düzeyleri müfettişlerce yetersiz bulunmuştur.

Yine müfettişler; astlarını yargılarken katı davranmama; iyi bir dinleyici olma, astlarını korkutmayı bir baskı aracı olarak kullanmama; astlarla takım çalışması yapma, saldırgan ve kırıncı davranmama; astlarını kendilerini ilgilendiren kararlara katma, insanları tanımaya çalışma; insanlara zaman ayırma; astları arasındaki çatışmalarda hakemlik yapma; astların haklarını kullanma özgürlüklerini engelleme; astlarla ilişkilerinde güven verici olma; astlarının olumlu eylemlerini destekleme; astları rakip olarak değil, aynı sistemin parçaları

olarak görme; deneyimlerini astları ile paylaşma; insan ilişkilerinde yapıcı olma; bencil davranmama; eylemlerinden dolayı hesap verme: dedikodu yapmama ilkelerine lise müdürlerinin genellikle uygun davrandıkları görüşünü paylaşmaktadırlar. Ayrıca Bakanlık Müfettişleri sorumluluk ilkelerine bazen, dürüstlük ilkelerine genellikle ve demokrasi ilkelerine genellikle uygun davrandıkları görüşünü paylaşmaktadırlar.

Liselerde görev yapan öğretmenler, lise müdürlerinin hoşgörü boyutunda yer alan tüm etik ilkelere genellikle uygun davrandıklarını düşünmektedirler.

2. Lise müdürlerinin adalet boyutundaki etik davranışlarına ilişkin sonuçlar:

Bakanlık Müfettişleri ve öğretmenler, lise müdürlerinin ödülleri hak edenlere verme; kuralları herkese eşit olarak uygulama; bireylerin emeğinin karşılığını verme; bireylere eşit davranma; başkalarının haklarını sömürmeme; astları arasındaki anlaşmazlıklarda taraf tutmama; işyükünü dengeli olarak dağıtma; haksızlıkların düzeltilmesi için çaba gösterme; cezalandırmayı işlenen suça denk olarak yapma; bireylerin yasal haklarını kullanmalarını sağlama; değerlendirmelerde objektif davranma; gerçekleri çarpıtmama; insanlara zarar verecek eylemlerden kaçınma; insan haklarına saygı; kişilere ayrıcalıklı davranmama; astlarından yeterlilikleri oranında üretim bekleme; sahtekarlık yapmama; kadın ve erkeklere eşit davranma ilkelerine genellikle uygun davrandıklarını düşünmektedirler.

Bu boyuttaki tüm ilkelere lise müdürleri her zaman uygun davrandıklarını belirtmişlerdir.

3. Lise müdürlerinin sorumluluk boyutundaki etik davranışlarına ilişkin sonuçlar:

Bakanlık Müfettişleri, lise müdürlerinin araç- gereçlerin bakımını zamanında yaptırma ve sorumluluk almaya istekli olma ilkelerine bazen uygun davrandıklarını düşünmektedirler.

Yine Bakanlık Müfettişleri, meslek ilkelerine bağlılık; çalıştığı kurumun toplumdaki statüsünü yükseltmeye çalışma; mesleğini insanlara hizmet etmenin bir aracı olarak görme; eğitsel amaçları gerçekleştirmeye çalışma; mesleğin gerektirdiği davranışları benimseme; kamu çıkarlarını kendi çıkarlarının üstünde tutma; ulusal eğitim politikalarına bağlılık; insangücünü etkili kullanmak; zamanı etkili kullanmak; kurumun kaynaklarını gereksiz yerlere harcamamak; savurganlıktan kaçınmak;

görevini yasalarca kendinden beklenen yönde yerine getirmek; mesleğini sevmek; çalışma saatlerine özen göstermek; yetkisini yasal sınırları içinde kullanmak, insanları sevmek ilkelerine genellikle uygun davrandıkları görüşünü paylaşmaktadırlar.

Öğretmenler lise müdürlerinin, sorumluluk boyutunda genellikle uygun davrandıklarını düşünmektedirler.

4. Bakanlık Müfettişleri, dürüstlük bölümünde genellikle uygun davrandıklarını düşünmektedir. Öğretmenler ise bu boyutta okul müdürlerinin genellikle uygun davrandıklarını düşünmektedirler.
5. Bakanlık Müfettişleri ve öğretmenler, demokrasi ilkelerine genellikle uygun davrandıklarını düşünmektedirler.
6. Bakanlık Müfettişleri ve öğretmenler saygı boyutundaki tüm maddelere genellikle uygun davrandıkları görüşünü paylaşmaktadır.

Bıyık, Ocak 2002, “Etik Liderlik (Ethical Leadership)” ders ödevi İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Malatya. Bu ödevde etik davranışlar ve ahlak kuralları geniş bir şekilde yazılmıştır (YÖK Yayınları).

Yıldırım, Yüksek Lisans 2003, “Toplumsal Birlikteliğin Temel Etik Gereksinimleri (The Basic Ethical Requirments Of social Unity)” konulu yüksek lisans tezi yazılmıştır (YÖK Yayınları).

Aydemir, 2003, “Halkla İlişkiler ve Etik (Puplic Relations and Ethics)” konulu yüksek lisans tezi yazılmıştır. Halkla ilişkiler ve bu ilişkiler sürdürülürken etik davranışlar ele alınmıştır (YÖK Yayınları).

Özbek, 2003, “Beden Eğitimi Öğretmenlerinin mesleki Etik İlkeleri ve Bu ilkelere Uyma Düzeyleri (Principals Of Professional Ethics Of Phisical Education Teachers and Compliance levels to these Principals)” konulu doktora tezi yazılmıştır. Bu dalda çalışanların bazı ortak davranış kalıplarına uymalarını sağlamak ve uluslararası standartlara göre hareket etmeleri ilkeleri vurgulanmıştır (YÖK Yayınları).

Kodal, 2003, “Zygmunt Bauman’da Politika ve Etik (Zygmunt Bauman’s views on Politics and Ethics)” konulu yüksek lisans tezi yazılmıştır. Politikacıların görevlerini yerine getirirken bazı etik ilkelere uygun davranmaları konusu işlenmiştir (YÖK Yayınları).

Özkan, 2003, “Jandarmanın Sosyal Sorumluluk Anlayışı ve Jandarmanın Etik Davranışlarının Halkla İlişkilere Etkileri (The Social Responsibility Of The Gendarmerie and The effects Of The Ethics Behavior’s Of The Gendarme On Puplic Relations)” konulu yüksek lisans tezi yazılmıştır. Jandarmanın hizmet verirken etik davranışlarının nasıl olacağını vurgulamaktadır (YÖK Yayınları).

Beren, 2003, “Güvenlik Hizmetlerinde Yöneten- Yönetilen İlişkilerinin Etik Değerler Bağlamında İncelenmesi (Observation Of The Relations Between executives İn Security Services İn terms Of Police Ethics:Police Organizations Case)” konulu yüksek lisans tezi yazılmıştır. Emniyet örgütü örneği yöneten ve yönetilenlerin etik davranışları incelenmiştir (YÖK Yayınları).

Duyar, 2003, “Polis Meslek Etiği; kamuoyu ve Emniyet Çalışanlarınca Algılanışı” konulu yüksek lisans tezi yazılmıştır. Polis meslek etiği incelenmiştir (YÖK yayınları).

Feyzioğlu, 2003, “Türk Sinemasında Etik Üzerine Bir İnceleme (An Analyse About Ethics in Turkish Cinema)” konulu yüksek lisans tezi yazılmıştır. Türk sineması ve etik davranışları incelenmiştir (YÖK Yayınları).

Mollavelioğlu, 2003, “Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerde Bilgi Teknolojilerinin Etik Kullanımı ve Bir Uygulama (Ethical Use Of İnformation Technologies İn Small and Medium Sized Enter Prises And An Application” konulu yüksek lisans tezi yazılmıştır. İşletmelerde etik kuralların uygulanmasını incelemiştir (YÖK Yayınları).

Şenol, 2002, “Demokrasi Paradoksu, ve Bazı Etik ve Yasal Sonuçları (Democracy Paradox, and some Of İts Moral and Legal İmplications) ” konulu yüksek lisans tezi yazılmıştır. Demokrasi paradoksu ve bu paradox içinde etik davranışların işleyişi incelenmiştir (YÖK Yayınları).

Kılavuz, 2002, “Kamu Yönetiminde Etik ve Yönetmelik Bir Sorun Alanı Olarak Yozlaşma Sivas İl Sınırları İçinde Bir Uygulama (Corruption As An Administrative Problematic Area and Ethics In Public Administration a Research In Public Institutions In The Centre Of Sivas Province)” konulu doktora tezi yazılmıştır. Bu tez çalışmalarında kamu etiği üzerinde durulmuş ve bölgesel araştırma yapılmıştır (YÖK Yayınları).

Akdoğan, 2003, “Muhasebe Meslek Etiğinin Kamunun Aydınlatılmasındaki Öneme Meslek Mensuplarının Yaklaşımları (Approaches Toward The Importance Of Accounting Ethics In The Illumination Of Public By The Members Of The Profession)” konulu doktora tezi yazılmıştır. Muhasebe ile uğraşanların Etik davranışları konusu incelenmiştir (YÖK Yayınları).

Durak, 2003, Aristoteles ve Farabi’de Etik Mukayeseli Bir Çalışma (Ethics Concepts In Aristotle and Farabi a Comparative Study ” konulu doktora tezi yazılmıştır. Aristo ve Farabi dönemleri etik davranışlar ve karşılaştırılması incelenmiştir (YÖK Yayınları).

Karabıyık, 2001, “Basın Etiği Kapsamında Gizli Kamera Kullanımı ve Habercilik (Understanding Hidden Camera and Journalism Over Press Ethics ” konulu yüksek lisans tezi yazılmıştır. Basında ve gazetecilikte etik davranışlar incelenmiştir (YÖK Yayınları).

Soygüder, 2002, “Türk Magazin Gazeteciliğinde Kullanılan Fotoğraflarda Etik Sorunu (Ethics Problems Of Photographers Used In Turkish Magazine Journalism)” konulu doktora tezi yazılmıştır. Magazin gazeteciliğinde etik ilkeler konusu incelenmiştir (YÖK Yayınları).

Yağanak, 2002, “İnsan-Doğa İlişkisinin Etik Açısından İncelenmesi (An Investigation Of Human- Nature Relationship From The Perspective Of Ethics)” konulu yüksek lisans tezi yazılmıştır. İnsan- Doğa ilişkisinin etik davranışları incelenmiştir (YÖK Yayınları).

Öner, 2002, “Yardımcı Üreme Teknikleri ve Getirdiği Etik Sorunlar” konulu tıpta uzmanlık tezi yazılmıştır. Tıp biliminde etik ilkeler incelenmiştir (YÖK Yayınları).

Ercan, 2002, “Yoğun Bakım Ünitelerinde Aydınlatılmış Onam İle İlgili Etik Sorunlar” konulu tıpta uzmanlık tezi yazılmıştır. Tıpta ve bakım ünitelerinde etik ilkeler incelenmiştir (YÖK Yayınları).

Çakır, 1999, “İlköğretim Okul Müdürlerinin Etik Davranışları” adlı çalışmasında şu sonuçlara ulaşılmıştır:

1- Araştırmaya katılan müfettiş, okul müdürü ve öğretmenlerin yaş, cinsiyet ve kıdemlerine göre dağılımı şöyledir:

Araştırmaya katılan ilköğretim müfettişleri, okul müdürleri ve öğretmenlerin büyük bölümü 36-45 yaş grubundadır.

Araştırmaya katılan müfettişlerin tamamı erkek iken, okul müdürlerinin %16'sını ve öğretmenlerin %44.9'unu kadınlar oluşturmaktadır.

Müfettişler büyük oranda 21 yıl ve daha fazla kıdeme sahip iken, okul müdürlerinden 16-20 yıl ve 21 yıl ve daha fazla kıdeme sahip olanlar büyük oranı (%80) oluşturmaktadır. Öğretmenler de ise en fazla kıdeme sahip olan grup 21 ve daha fazla yıl kıdeme sahip olanlardır.

2- İlköğretim okul müdürlerinin hoşgörü boyutundaki etik davranışlarına ilişkin sonuçları ;

İlköğretim okul müdürlerinin eleştirilere açık davranma, farklılıklara karşı hoşgörülü olma, başkalarını dinlerken kendini onların yerine koyma, iyi bir dinleyici olma, astlarını korkutmayı bir baskı aracı olarak kullanmama, astlarıyla takım çalışması yapma, astlarını kendilerini ilgilendiren kararlara katılmalarını sağlamak, insanları tanımaya çalışma, insanlara zaman ayırma, astları arasında meydana gelen çatışmalara hakemlik yapma, astlarının haklarını kullanma haklarını engellememe, astlarıyla ilişkilerinde güven verici olma, deneyimlerini astlarıyla paylaşma, eylemlerinden dolayı hesap verme ve başkalarını çekıştırıp dedikodu yapmama ilkelerine uygun davranma düzeyleri müfettişlerce yetersiz bulunmuştur.

Yine müfettişler, başkalarının görüşlerine değer verme, astlarını yargılamak katı davranmama, saldırgan ve kırıcı olmama, insanların tek ve değerli olduğuna inanma astlarının olumlu eylemlerini destekleme, astlarını rakip olarak değil sistemin bir parçası olarak görme, insan ilişkilerinde yapıcı olma ilkelerine ilköğretim okul müdürlerinin genellikle uygun davrandıkları görüşünü taşımaktadırlar.

İlköğretim okulunda görev yapan öğretmenler müdürlerinin bu boyutta yer alan yirmi üç ilkeden yirmi birine genellikle, ikisine ise her zaman uygun davrandıklarını belirtmişlerdir.

İlköğretim okul müdürleri ise hoşgörü boyutunda yer alan yirmi üç ilkeden beşine genellikle, on sekizine ise her zaman uygun davrandıklarını ifade etmişlerdir.

3 - İlköğretim okul müdürlerinin adalet boyutuna ilişkin sonuçlar:

Müdürler adalet boyutundaki tüm ilkelere kendilerinin her zaman uygun davrandıklarını düşünürken, öğretmenler müdürlerinin on sekiz ilkeden dokuz ilkeye genellikle, dokuz ilkeye de her zaman uygun davrandıklarını ifade etmişlerdir. Müfettişler ise müdürlerin bu boyuttaki ilkelere ödülleri hak edenlere verme, bireylerin emeğinin karşılığını verme bireylere eşit davranma ilkelerine bazen, sahtekarlık yapmama ilkesine her zaman, diğer ilkelere ise genellikle uygun davrandıklarını düşünmektedirler.

4- İlköğretim okul müdürlerinin sorumluluk boyutundaki etik davranışlarına ilişkin sonuçlar:

İlköğretim okul müdürleri sorumluluk boyutunda yer alan on sekiz ilkeden tümüne her zaman uygun davrandıklarını belirtmişlerdir. Buna karşılık müfettişler okul müdürlerini ulusal eğitim politikalarına bağlı olan insan gücünü etkin kullanma ve zamanını etkin kullanma ilkeleri yönünden yetersiz bulmaktadır. Bunlar dışındaki ilkelere ise müfettişler, okul müdürlerinin genellikle uygun davrandıkları düşünmektedir.

Öğretmenler, müdürlerinin bu boyuttaki ilkelere ulusal eğitim politikalarına bağlı olma, sorumluluk almaya istekli olma ve kurum kaynaklarını gereksiz yere harcamama ilkelerine genellikle diğer on beş ilkeye ise her zaman uygun davrandıklarını düşünmektedirler.

5- İlköğretim okul müdürlerinin dürüstlük boyutundaki etik davranışlarına ilişkin sonuçlar:

İlköğretim müfettişleri, müdürlerin bu boyuttaki ilkelere hediye kabul etmeme ilkesine bazen, yolsuzluk yapmama ve rüşvet kabul etmeme ilkelerine her zaman, diğer ilkelere ise genellikle uygun davrandıklarını belirtmişlerdir. Müdürler ve öğretmenler ise bu boyuttaki ilkelere ilköğretim okul müdürlerinin her zaman uygun davrandıkları görüşünü taşımaktadırlar.

6 - İlköğretim okul müdürlerinin demokrasi boyutundaki etik davranışlara ilişkin sonuçlar :

Müfettişler, müdürlerin bu boyuttaki ilkelerden astlarının örgütlenme haklarını engellememe konusundaki davranışlarını yetersiz bulmakta, diğer ilkelere ise genellikle uygun davrandıklarını düşünmektedirler.

Müdürler ve öğretmenler ise ilköğretim okul müdürlerinin bu boyudaki tüm ilkelere her zaman uygun davrandıkları görüşünü paylaşmaktadırlar.

7- İlköğretim okul müdürlerinin saygı boyutundaki etik davranışlarına ilişkin sonuçlar:

İlköğretim müfettişleri okul müdürlerinin saygı boyutundaki ilkelerden öğrencilere dayak vb. bedensel tacizde bulunmama ilkesine genellikle, diğer ilklere her zaman uygun davrandıklarını ifade etmektedirler.

Müdürler ve öğretmenler ilköğretim okul müdürlerinin saygı boyutundaki tüm ilkelere her zaman uygun davrandıklarını belirtişlerdir

Araştırmada ulaşılan sonuçlara uygun olarak geliştirilen öneriler aşağıda sunulmuştur:

1- Hoşgörü boyutunda ilköğretim okulu müdürlerinin eleştirilere açık davranması, farklılıklara karşı hoşgörülü olma, başkalarını dinlerken kendini onların yerine koyma, iyi bir dinleyici olma, astlarını korkutmayı bir baskı aracı olarak kullanmama, astlarıyla takım çalışması yapma, insanlara zaman ayırma, astları arasında meydana gelen çatışmalara hakemlik yapma, astlarının haklarını kullanma özgürlüklerini engellememe, astlarıyla ilişkilerinde güven verici olma, deneyimlerini astlarıyla paylaşma, eylemlerinden dolayı hesap verme ve başkalarını çekiştirip dedikodu yapmama, ilkelerine ilişkin davranışları geliştirilmelidir. Hoş görülü bir ortamın yaratılması için yöneticilerin açıklılık ve insanları anlama konularında yeterli becerilere sahip olmaları vazgeçilemezdir. İlköğretim okul müdürlerinin bu konudaki davranışları hizmet içi eğitim yoluyla değerlendirilebilir.

2- İlköğretim okul müdürlerinin adalet boyutunda yer alan etik ilkelere ilişkin davranışları, müfettiş ve öğretmenlerce genellikle uygun bulunmakla birlikte ; bu boyutta çok önemli olan adalet, eşitlik, özgürlük, hak, ödev ve yansızlık davranışları hakkında müdürler bilgilendirilerek davranışlarının bu ilkelere uygunluğu sağlanmalıdır.

3- Sorumluluk boyutunda ilköğretim okul müdürlerinin ulusal eğitim politikalarına bağlı olma, insan gücünü etkili kullanma ve zamanı etkili kullanma davranışlarının geliştirilmesi gerekmektedir.

BÖLÜM IV

YÖNTEM

Bu bölümde, izlenen yöntem; “Araştırmanın Yöntemi”, “Evren ve Örneklem”, “Veriler ve Toplanması”, “Anketlerin Uygulanması” ve “ Verilerin Analizi” alt başlıkları ile açıklanmıştır.

3.1 Araştırmanın Yöntemi:

Araştırmada gereksinim duyulan verilerin toplanmasında izlenen yolun aydınlatılması için ilk önce evren ve örneklem tanıtılmış, sonra da veri toplama, çözümleme, araç ve teknikleri konusunda bilgi verilmiştir. Çünkü araştırmada kullanılan örneklemin özellikleri, bilgi toplama araçlarının nitelikleri ve uygulanması, elde edilen bulgu ve bilgilerin analiz ve yayınlanmasında kullanılan istatistik ve teknikler araştırmanın sonucunu doğrudan etkilemektedir.

3.2 Evren-Örneklem:

Bu araştırmanın çalışma evrenini, 2003-2004 Öğretim Yılı’nda KKTC Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı kayıtlarına göre 154 okulda görev yapan 2924 öğretmen, ve 32880 öğrenci velileri oluşturmaktadır. Her öğrencinin bir velisi olduğu düşünülerek hesaplar yapılmıştır. Bu sayı çok fazla olduğu için örnekleme yoluna gidilmiştir.

Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı’na bağlı ilköğretim, ortaöğretim ve mesleki teknik öğretim dairelerine bağlı okullardan sadece Lefkoşa bölge okulları seçilmiş ve alan olasılık örnekleme uygulanmıştır (Balcı; 1993: 217). 2003-2004 Öğretim Yılı’nda Lefkoşa bölgesinde on ilkokul, dört meslek lisesi, beş ortaokul ve beş lisede toplam 1026 öğretmen 9920 öğrencinin eğitim yaptığı saptanmıştır (Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı 2003-2004 Öğretmen- Öğrenci Listeleri Dökümanı).

Tablo-1- de okul, öğretmen ve öğrenci sayıları görülmektedir.

Tablo-1
Öğretmen, Öğrenci ve Okul Sayıları

Daire Müdürlüğü	Öğretmen Sayısı	Öğrenci sayısı	Okul Sayısı	Anket Uygulanan Okullar
Genel Orteöğretim Dairesi Müdürlüğü	517	5143	10	LTL, BEAL, 20Temuz, TMK, ATLEKS O. Bayraktar TMK, Demokrasi O. Bayraktar O. ŞHRO, Güzel Sanatlar Lisesi
Mesleki Teknik Öğretim Dairesi Müdürlüğü	224	1357	4	SSEML, HTL, AML, Haspolat EML.
İlköğretim Dairesi Müdürlüğü	285	3420	10	Şht. Ertuğrul, Şht Tuncer, 9 Eylül, Atatürk, Gelibolu, N. Taşkın, Şht: D. Ahmet ve gönyeli İlkokulları
Genel Toplam	1026	9920	24	24

Örneklem alınan Lefkoşa okullarında görev yapan öğretmenlerin toplam öğretmen sayısının %35'ni, toplam öğrenci velilerinin ise %30'nu oluşturmaktadır (Arseven; 1990: 202)

3.3 Veri Toplama Araçları:

Anketlerin incelenmesinden de anlaşılacağı gibi, verilerin toplanmasında iki ayrı bilgi formundan yararlanılmıştır. Öğretmenlerde form I'de yer alan ankette kişisel bilgiler yer almakta ve beş bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde cinsiyet, ikinci bölümde çalışılan okul, üçüncü bölümde branş, dördüncü bölümde mezun okul, ve beşinci bölümde meslek kademine yönelik sorular bulunmaktadır. Öğretmenlere yönelik form II' ise 79 sorudan oluşmuştur. 23 sorusu hoşgörü, 18 sorusu adalet, 18 sorusu sorumluluk, 10 sorusu dürüstlük ve 10 sorusu demokrasi ilkelerine yönelik soruları içermektedir (Ek-1).

Velilere yönelik form I'de yer alan kişisel bilgiler üç bölümden oluşuyor. Birinci bölümde cinsiyet, ikinci bölümde mezun okul ve üçüncü bölümde ise velinin yaşı sorulmaktadır. Velilere yönelik form II'de öğretmenlere sorulan 79 madde aynen velilere de uygulanmıştır (Ek-2).

3.4 Anketlerin Geliştirilmesi:

Bu araştırma kapsamı içinde, yönetim profesörlerinin üzerinde tamamen işbirliğine vardıkları; faktör analizi sonucunda boyutlara ayrılan evrensel geçerliliğe sahip ilkeler altı başlık altında toplanmış ve uygulanmıştır. Aynı ilkeler 1997 yılında bir anket uygulamasında Ankara'da, İ. Aydın tarafından Ankara İl örneğinde kullanılmıştır.

3.5 Anketlerin Uygulanması:

Son şekli verilen anketler, KKTC Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı İlköğretim, Ortaöğretim ve Mesleki Teknik Öğretim Dairesi Müdürlükleri'nden izin alınmış ve uygulanmıştır (Ek-3).

Anket formu, veli ve öğretmene hitaben iki ayrı anket hazırlanmıştır. Öğretmen anketleri okul müdürlerine teslim edilmiş ve 3 gün içinde aranmıştır. Öğretmen anketlerinden 380 adet okullara dağıtılmış 360 tanesi geri dönmüştür. Bunların 4 tanesi eksik doldurulduğu için değerlendirme dışı tutulmuştur.. Geri kalan 356'sının statistik analizleri yapılmıştır. Öğretmen anketlerinin dönüş oranı %94 olmuştur.

Veli anketlerinden de 380 adet basılmış ve velilere doğrudan ulaşarak anket uygulanmıştır. Anketlerin 4 tanesi uygulanmadığı için 376 adet anketin analizleri yapılmıştır.

3.6 Verilerin Analizi:

Anketler tek tek kodlanarak bilgisayarda SPSS programı ile ve uzmanların görüşleri doğrultusunda değerlendirilmiştir. Böylece, anketlerdeki her sorunun frekans ve yüzde dağılımları alınmış; ortalama ve standart sapmaları hesaplanmıştır. Öğretmenlerin cinsiyet, okul türü, branşı, mezun okul ve kıdemi dağılımları farklılık gösterip göstermediğini incelemek için Varyans Analizi Tekniği'nden yararlanılmıştır.

Velilerde ise cinsiyet, mezun okul ve yaş durumları aynı yöntemlerle sonuçlandırılmıştır.

Bu istatistiklerin manidar olup olmadığını saptamada 0.05 düzeyi benimsenmiştir.

Anket formunda yer alan Likert Ölçeği'nin ağırlık seçenek ve sınırları aşağıda belirtildiği şekilde sayıssallaştırılmıştır.

<u>Seçenek</u>	<u>Verilen Ağırlık</u>	<u>Sınır</u>
Hiç	1	1.00-1.79
Nadiren	2	1.80-2.59
Bazen	3	2.60-3.39
Genellikle	4	3.40-4.19
Her Zaman	5	4.20-5.00

BÖLÜM V

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde, araştırmaya katılan grupların dağılımı ve özellikleri ile müdürün etik davranışlarına ilişkin öğretmen ve veli algılarının ortaya koyduğu bulgular, araştırmanın amaçlarına göre ele alınmış ve yorumlanmıştır.

A. Örneklem Alınan Öğretmenler:

1. Cinsiyet

Tablo-2
Cinsiyet Dağılımı

Cinsiyet	Frekans	Oran %
Kadın	202	57.7
Erkek	154	43.3
Toplam	356	100.0

Araştırmaya katılan öğretmenlerin çoğunluğunu 202 kişiyle (%57.7) kadınlar oluşturmaktadır. Erkek öğretmenlerin oranı ise %43.3 dür.

2. Okul Türü

Tablo-3
Okul Türü Dağılımı

Okul Türü	Frekans	Oran %
İlköğretim	117	33.5
Ortaöğretim	83	23.8
Lise	98	28.1
Meslek Lisesi	51	14.6
Toplam	349	100.0

Araştırmaya yanıt veren toplam 349 öğretmenin %33.5'i ilköğretimde, %23.8'i ortaöğretimde, %28.1'i liselerde ve %14.6'sı meslek liselerinde görev yapan öğretmenlerden oluşuyor.

3. Branş

Tablo-4
Branş Dağılımı

Branşı	Frekans	Oran %
Sınıf Öğretmeni	96	27.1
Sosyal Bilimler	58	16.4
Fen Bilimleri	54	15.3
Meslek Dersleri	36	10.2
Yabancı Dil	53	15.0
Felsefe Grubu	10	2.8
Başka	47	13.3
Toplam	354	100.0

Araştırmaya katılan toplam 354 öğretmenin %27.1'i sınıf öğretmeni, %16.4'ü sosyal bilgiler öğretmeni, %15.3'ü fen bilimleri öğretmeni, %10.2'si meslek dersleri öğretmeni, %15'i yabancı dil öğretmeni, %2.8'i felsefe grubu öğretmeni ve %13.3'ü bu branşlar dışında öğretmenlerdir.

1. Mezun Okul:

Tablo-5
Mezun Olduğu Okul Dağılımı

Mezun Olduğu Okul	Frekans	Oran %
İlköğretim Okulu	12	3.4
Öğretmen Koleji	106	30.0
Ön Lisans	35	9.9
Eğitim Enstitüsü	20	5.7
Eğitim Yüksek Okulu	8	2.3
Lisans Tamamlama	70	19.8
Yüksek Teknik Öğrt. Okulu	11	3.1
İktisadi Ticari Bilimler	3	0.8
Yüksek Öğretmen Okulu	11	3.1
Başka	77	21.8
Toplam	353	100.0

Araştırmaya katılan toplam 353 öğretmenin, %3.4'ü İlköğretim Okulu, %30'u Öğretmen Koleji, %9.9'u ön lisans, %5.7'si Eğitim Enstitüsü, %2.3'ü Eğitim Yüksek Okulu, %19.8'i lisans tamamlama, %3.1'i Yüksek Teknik Öğretmen Okulu, %0.8'i İktisadi Ticari Bilimler Okulu, %3.1'i Yüksek Öğretmen Okulu, ve %21.8'i bunların dışından bir okuldan mezun olmuştur.

2. Kıdem

Tablo-6
Kıdem Dağılımı

Kıdemi	Frekans	Oran %
1-5 yıl	53	14.9
6-10 yıl	106	29.8
11-15 yıl	94	26.4
16-20 yıl	61	17.1
21-25 yıl	32	9.0
26- yıl	10	2.8
Toplam	356	100.0

Araştırmaya katılan toplam 356 öğretmenin %14.9'u 1-5 yıl, %29.8'i 6-10 yıl, %26.4'ü 11-15 yıl, %17.1'i 16-20 yıl, %9'u 21-25 yıl ve %2.8'i 26 yıldan fazla kıdemi olan öğretmenlerdir.

B. Örneklem Alınan Veliler:

1. Cinsiyet

Tablo-7
Cinsiyet Dağılımı

Bilgi	Frekans	Oran %
Kadın	165	43.9
Erkek	211	56.1
Toplam	376	100.0

Araştırmaya katılan toplam 376 veliden %43.9'u kadın, %56.1'i erkektir..

2. Mezun Okul:

Tablo-8
Mezun Olduğu Okul Dağılımı

Bilgi	Frekans	Oran %
İlkokul	47	12.5
Ortaokul	57	15.2
Lise	200	53.2
Üniversite	72	19.1
Toplam	376	100.0

Araştırmaya katılan toplam 376 velinin %12.5'i ilkokul mezunu, %15.2'si ortaokul mezunu, %53.2'si lise mezunu ve %19.1'i üniversite mezunu olan velilerden oluşuyor

3. Yaş

Tablo-9
Yaş Dağılımı

Bilgi	Frekans	Oran %
20-30 yaş	74	19.7
30-40 yaş	119	31.7
40-50 yaş	117	31.2
50-60 yaş	57	15.2
61- yaş	8	2.1
Toplam	375	100.0

Araştırmaya katılan toplam 375 velinin %19.7'si 20-30 yaş arası, %31.7'si 30-40 yaş arası, %31.2'si 40-50 yaş, 15.2'si 50-60 yaş ve 2.1'i 61 yaş ve üzeri olan velilerdir.

C. Okul Yöneticilerinin Etik Davranışlarına İlişkin Algıları:

1. Hoşgörü Boyutu

Tablo-10
Hoşgörü Boyutu

Grup	N	Minimum	Maximum	Ortalama	Std. Sapma
Öğretmen	296	23,00	132,00	80.75	19.63
Veli	346	30,00	114,00	75.60	16.64

Tablo 10'da görüldüğü gibi öğretmenler, lise müdürlerinin hoşgörü boyutundaki etik davranışlarını sorgularken elde edilen sonuçlara göre, ortalama puan $x=80.75$ olduğu görülmektedir. Bu sonuç, hesaplamalarda etik ilkelere göre **genellikle** uygun davrandıkları görüşüne denk gelmektedir.

Tablo 10'a göre öğretmenler hoşgörü boyutundaki ilkelere, okul müdürlerinin genelde uygun davrandıkları sonucuna varmışlardır. Bu sonuca göre okul müdürlerinin etik davranışlarında bir sorun görülmemektedir.

Çizelge 10'e göre velilerin hoşgörü ilkelerine ilişkin ortalama puan $x=75.60$ olmuştur. Bu sonuç, hesaplamalar yapıldığında ortalama puan olarak **bazen** uygun davrandıkları boyutuna tekamül etmektedir.

Veliler okul müdürlerini daha çok çocuklarından veya çevreden öğrenerek bilgi sahibi oldukları için farklı düşünmektedirler. Bu sonuca göre okul müdürleri, velilerin görüşüne göre, bazen hoşgörü ilkelerini uygulamakta oldukları sonucuna varılabilir.

2. Adalet Boyutu

Tablo-11
Adalet Boyutu

Grup	N	Minimum	Maximum	Ortalama	Std. Sapma
Öğretmen	340	21,00	90,00	65.46	15.97
Veli	358	23,00	90,00	60.37	13.98

Tablo11’de görüldüğü gibi öğretmenler, lise müdürlerinin adalet boyutundaki etik davranışlarını sorgularken elde edilen sonuçlara göre, ortalama puan $x=65.46$ olduğu görülmektedir. Bu sonuç, hesaplamalarda etik ilkelere göre **genellikle** uygun davrandıkları görüşüne denk gelmektedir.

Tablo 11’e göre öğretmenler adalet boyutundaki ilkelere, okul müdürlerinin genelde uygun davrandıkları sonucuna varmışlardır. Bu sonuca göre okul müdürlerinin etik davranışlarında bir sorun görülmemektedir.

Tablo 11’e göre velilerin adalet ilkelere ilişkin ortalama puan $x=60.37$ olmuştur. Bu sonuç, hesaplamalar yapıldığında ortalama puan olarak **bazen** uygun davrandıkları boyutuna tekamül etmektedir.

Veliler okul müdürlerini daha çok çocuklarından veya çevreden öğrenerek bilgi sahibi oldukları için, farklı düşünmektedirler. Bu sonuca göre okul müdürleri, velilerin görüşüne göre, bazen adalet ilkelere uymakta oldukları görüşüne varılabilir.

3. Sorumluluk Boyutu

Tablo-12
Sorumluluk Boyutu

Grup	N	Minimum	Maximum	Ortalama	Std. Sapma
Öğretmen	347	20,00	90,00	70.78	15.62
Veli	360	23,00	90,00	61.62	14.57

Tablo12’de görüldüğü gibi öğretmenler, lise müdürlerinin sorumluluk boyutundaki etik davranışlarını sorgularken elde edilen sonuçlara göre, ortalama puan $x=70.78$ olduğu görülmektedir. Bu sonuç, hesaplamalarda etik ilkelere göre **genellikle** uygun davrandıkları görüşüne denk gelmektedir.

Tablo 12'ye göre öğretmenler sorumluluk boyutundaki ilkelere, okul müdürlerinin genelde uygun davrandıkları sonucuna varmışlardır. Bu sonuca göre okul müdürlerinin etik davranışlarında bir sorun görülmemektedir.

Tablo 12'ye göre velilerin sorumluluk ilkelerine ilişkin ortalama puan $x=61.62$ olmuştur. Bu sonuç, hesaplamalar yapıldığında ortalama puan olarak **genellikle** uygun davrandıkları boyutuna tekamül etmektedir.

Veliler okul müdürlerini çocuklarından veya çevreden öğrenerek bilgi sahibi oldukları için, farklı düşünmektedirler. Bu sonuca göre okul müdürleri, velilerin görüşüne göre, bazen sorumluluk ilkelerine uymakta oldukları görüşüne varabiliriz.

4. Dürüstlük Boyutu

Tablo-13
Dürüstlük Boyutu

Grup	N	Minimum	Maximum	Ortalama	Std. Sapma
Öğretmen	348	10,00	50,00	35.80	12.75
Veli	367	10,00	50,00	31.92	9.35

Tablo 13'de görüldüğü gibi öğretmenler, lise müdürlerinin dürüstlük boyutundaki etik davranışlarını sorgularken elde edilen sonuçlara göre, ortalama puan $x=35.80$ olduğu görülmektedir. Bu sonuç, hesaplamalarda etik ilkelere göre **genellikle** uygun davrandıkları görüşüne denk gelmektedir.

Tablo 13'e göre öğretmenler dürüstlük boyutundaki ilkelere, okul müdürlerinin genelde uygun davrandıkları sonucuna varmışlardır. Bu sonuca göre okul müdürlerinin etik davranışlarında bir sorun görülmemektedir.

Tablo 13'e göre velilerin dürüstlük ilkelerine ilişkin ortalama puan $x=31.92$ olmuştur. Bu sonuç, hesaplamalar yapıldığında ortalama puan olarak **bazen** uygun davrandıkları boyutuna tekamül etmektedir.

Veliler okul müdürlerini daha çok çocuklarından veya çevreden öğrenerek bilgi sahibi oldukları için, farklı düşünmektedirler. Bu sonuca göre okul müdürleri, velilerin görüşüne göre, bazen dürüstlük ilkelerine uymakta oldukları görüşüne varabiliriz.

5. Demokrasi Boyutu

Tablo-14
Demokrasi Boyutu

Grup	N	Minimum	Maximum	Ortalama	Std. Sapma
Öğretmen	352	10,00	50,00	34.51	14.25
Veli	364	10,00	50,00	27.96	10.60

Tablo 14’de görüldüğü gibi öğretmenler, lise müdürlerinin demokrasi boyutundaki etik davranışlarını sorgularken elde edilen sonuçlara göre, ortalama puan $x=34.51$ olduğu görülmektedir. Bu sonuç, hesaplamalarda etik ilkelere göre **genellikle** uygun davrandıkları görüşüne denk gelmektedir.

Tablo 14’e göre öğretmenler demokrasi boyutundaki ilkelere, okul müdürlerinin genelde uygun davrandıkları sonucuna varmışlardır. Bu sonuca göre okul müdürlerinin etik davranışlarında bir sorun görülmemektedir.

Tablo 14’e göre velilerin demokrasi ilkelerine ilişkin ortalama puan $x=27.96$ olmuştur. Bu sonuç, hesaplamalar yapıldığında ortalama puan olarak **bazen** uygun davrandıkları boyutuna tekamül etmektedir.

Veliler okul müdürlerini daha çok çocuklarından veya çevreden öğrenerek bilgi sahibi oldukları için, farklı düşünmektedirler. Bu sonuca göre okul müdürleri, velilerin görüşüne göre, bazen demokrasi ilkelerine uymakta oldukları görüşüne varmışlardır.

Sonuç olarak öğretmen ve veliler, bu anketi cevaplarırken yalnız sorumluluk ilkelerinde aynı düşünmekte, yani okul müdürlerinin sorumluluk boyutunda etik ilkelere **genellikle** uydukları görüşünü paylaşmaktadırlar. Velilerin görüşüne göre **bazen** etik ilkeleri uygulamaktadırlar. Lise müdürlerinin, etik ilkelere her zaman uyması gereğine inandığım için, okul müdürlerinin hizmetiçi eğitim seminerleri ile geliştirilmesi ve her zaman etik davranışlara uygun davranmaları sağlanmalıdır.

D. Öğretmen ve Velilerin Belli Başlı Değişken durumlarına Göre Okul Müdürlerinin Etik Davranışlarına yönelik Algıları:

Öğretmenin değişken durumları sırasıyla cinsiyet, çalışılan okul, branşları, çalıştığı okul ve kıdemleri olarak sorgulanmıştır. Velilerde ise sırasıyla cinsiyet, mezun olduğu okul, ve yaş durumları sorgulanmıştır.

1. Öğretmenlerin Cinsiyet Statistik Algıları

Öğretmenlerin cinsiyetlerinin, okul müdürlerinin etik davranışlarını sorgularken elde edilen sonuçlar tablo 15’de verilmiştir.

Tablo-15
Cinsiyetine Göre Statistik Dağılımı

Cinsiyet	N	x	s
Kadın	152	288.92	68.35
Erkek	116	288.02	63.09
Toplam	268	288.47	65.72

Tablo 15’de görüldüğü gibi öğretmenlerin, müdürün etik davranışlarını sorgularken, kadın deneklerin puanı ($x=288.92$, $s=68.35$) ve erkek deneklerin puanı ($x=288.03$, $s=63.09$) birbirine çok yakın görülmektedir. Öğretmenlerin, cinsiyetlerinin, müdürün etik davranışlarını etkilemediği şeklinde yorumlanabilir.

2. Öğretmenlerin Cinsiyet ANOVA Algıları:

Öğretmen cinsiyetlerinin, okul müdürlerinin etik ilkelerini sorgularken Varyans Analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Sonuçlar tablo 16’da görülmektedir.

Tablo-16
Cinsiyet Anova Dağılımı

Cinsiyet	N	Ort.	Std. Sapma	t	df	p
Kız	152	288.92	68.35	0.11	266	0.91
Erkek	116	288.02	63.09	0.11	256.52	0.91
Toplam	268	288.47	65.72			

Tablo 16’da görüldüğü gibi, etik ilkeleri sorgularken, öğretmen kadın deneklerin puanı ($x=288.92$, $S=68.35$) ve erkek deneklerin puanı ($x=288.02$, $S=63.09$) her iki sonuç birbirine yakın olduğu görülmektedir. Öğretmen puanları arasındaki fark anlamlı değildir ($t=0.11$, $p>0.05$).

Bu bulgular okul müdürlerinin etik ilkelerini sorgularken cinsiyetin sonuçları etkilemediği şeklinde yorumlanabilir.

3. Öğretmenlerin Çalıştığı Okul Statistik Algıları:

Öğretmenlerin çalışılan okula göre, okul müdürlerinin etik davranışlarını sorgularken statistik sonuçları tablo 17’de görebiliyoruz.

Tablo-17
Çalıştığı Okul Statistik Dağılımı

Çalıştığı Okul	N	x	s
İlkokul	95	294.95	79.47
Ortaokul	62	276.97	52.59
Lise	68	300.74	60.76
Meslek Lisesi	38	271.95	51.82
Toplam	263	288.88	66.01

Tablo 17’de görüldüğü gibi, öğretmenlerin etik davranışlarını sorgularken, puan ortalamaları ilkokulda olanların $x=294.95$, ortaokulda olanların $x=276.97$, lisede olanların $x=300.76$, meslek lisesinde olanların $x=271.95$ dir.

Öğretmenin çalışılan okul durumuna göre okul müdürlerinin, etik davranışlarına yönelik bir farkın olup olmadığını belirlemek için yapılan Varyans Analizi (ANOVA) sonuçları tablo 18’de verilmiştir.

3. Öğretmenlerin Çalıştığı Okul ANOVA Algıları:

Öğretmenlerin çalışılan okula göre, okul müdürlerinin etik davranışlarını sorgularken bir farkın olup olmadığını tablo 18’de görebiliyoruz.

Tablo-18
Çalışılan Okul Türü Anova Dağılımı

Öğretmen	Kareler toplamı	df	Kareler ortalaması	f	p
gruplararası	32747.54	3	10915.85	2.55	0.056
grupiçi	1108988	259	4281.81		
toplam	1141735	262			

Tablo 18’de görüldüğü gibi, öğretmenin çalıştığı okul, müdürün etik davranışlarını sorgularken bir fark yaratmıyor ($F(3,262)=0.60$, $p>0.05$).

Okul müdürünün etik davranışlarını sorgularken, öğretmenlerin çalıştığı okul, sonuçları etkilemediği şeklinde yorumlanabilir.

5. Öğretmenlerin Mezun Olduğu Branş Statistlik Algıları:

Öğretmenlerin mezun olduğu branşa göre, okul müdürlerinin, etik davranışlarını sorgularken statistik sonuçları tablo 19’da görebiliyoruz

Tablo-19
Mezun Olduğu Branş Statistik Dağılımı

Sınıf Öğretmeni	N	x	s
Sınıf Öğretmeni	75	278.81	81.18
Sosyal Bilimler	46	286.74	59.82
Matematik ve Fen Bilimleri	37	283.19	66.18
Meslek ve Atölye Dersleri	25	281.88	46.21
Yabancı Dil	37	298.24	54.99
Felsefe Grubu	7	283.29	55.31
Başka	39	308.62	62.07
Toplam	266	288.27	66.16

Tablo 19’da görüldüğü gibi, öğretmenlerin branşlarına göre, okul müdürlerinin etik davranışlarını sorgularken puan ortalamaları; sınıf öğretmeni $x=278.81$, sosyal bilimler $x=286.74$, matematik ve fen bilimleri $x=283.19$, Meslek ve atölye dersleri $x=281.88$, yabancı dil $x=298.24$, felsefe grubu $x=283.29$ ve başka $x=308.62$ dir.

Öğretmenlerin mezun olduğu branş, okul müdürlerinin etik davranışlarını sorgularken bir farkın olup olmadığını tablo 20’de görebiliyoruz.

Tablo-20
Mezun Olduğu Branş Anova Dağılımı

Öğretmen	Kareler toplamı	df	Kareler Ortalaması	f	p
gruplararası	28788.47	6	4798.08	1.10	0.364
grupiçi	1131216	259	4367.63		
toplam	1160005	265			

Tablo 20’de görüldüğü gibi, öğretmenin mezun olduğu branş, müdürün etik ilkelerini sorgularken puanları arasında anlamlı bir fark yoktur ($F(6,265)=0.36$, $p>0.05$) . Okul müdürünün etik davranışını sorgularken, öğretmenlerin branşları, sonuçları etkilemediği şeklinde yorumlanabilir.

7. Öğretmenin Mezun Olduğu Okul Statistik Algıları:

Öğretmenlerin mezun okula göre, okul müdürlerinin etik davranışlarını sorgularken statistik sonuçları tablo 21’de görülmektedir.

Tablo-21
Mezun Okul Statistik Dağılımı

Mezun Okul	N	x	s
İlköğretim Okulu	10	284.60	39.59
Öğretmen Koleji	87	281.40	79.34
Ön Lisans	27	276.81	63.20
Eğitim Enstitüsü	17	281.53	59.64
Eğitim Yüksek Okulu	7	253.29	65.50
Lisans Tamamlama	49	295.14	61.58
Yüksek Teknik Öğ. Okulu	4	295.50	33.49
İktisadi ve Ticari İl. Akademisi	3	286.67	60.57
Yüksek Öğretmen Okulu	8	275.50	41.69
Başka	53	308.09	54.16
Toplam	265	288.29	65.74

Tablo 21’de görüldüğü gibi, müdürün etik davranışlarını sorgularken öğretmenlerin mezun olduğu okul puan ortalamaları; ilköğretim okulu $x=284.60$, öğretmene koleji $x=281.40$, ön lisans $x=276.81$, eğitim enstitüsü $x=281.53$, eğitim yüksek okulu $x=253.29$, lisans tamamlama $x=295.14$, yüksek teknik öğretmen okulu $x=295.50$, iktisadi ve ticari ilimler akademisi $x=286.67$, yüksek öğretmen okulu $x=275.50$ ve başka $x=308.09$ dur.

Öğretmenlerin mezun olduğu okul durumuna göre, okul müdürlerinin etik davranışlarını sorgularken anlamlı bir farkın olup olmadığını belirlemek için yapılan Varyans Analizi (ANOVA) sonuçları tablo 22’de verilmiştir.

Tablo-22
Mezun Okul ANOVA Dağılımı

Öğretmen	Kareler toplamı	df	Kareler Ortalaması	f	p
gruplararası	41785.79	9	4642.87	1.08	0.38
grupiçi	1099429	255	4311.49		
toplam	1141215	264			

Tablo 22’de görüldüğü gibi, öğretmenlerin mezun olduğu okul, müdürlerin etik davranışlarını sorgularken fark yaratmıyor ($F(9,264)=0.38$), $p>0.05$).

Okul müdürünün etik davranışlarını sorgularken, öğretmenlerin mezun olduğu okul, sonuçları etkilemediği şeklinde yorumlanabilir

6. Öğretmenlerin Kıdemleri Statistik Algıları:

Öğretmenlerin kıdemi ve tecrübesi, okul müdürlerinin etik davranışlarını sorgularken statistik sonuçları tablo 23’de görebiliriz.

Tablo-23
Kıdemleri Statistik Dağılımı

Öğretmenlerin Kıdemleri	N	x	s
1-5 yıl	42	271.14	64.65
6-10 yıl	83	282.90	63.83
11-15 yıl	72	292.29	63.93
16-20 yıl	38	303.97	70.32
21-25 yıl	27	298.85	72.50
26 yıl ve üstü	6	298.83	61.61
Toplam	268	288.53	66.00

Tablo 23’de görüldüğü gibi, müdürün etik davranışlarını sorgularken öğretmenlerin kıdemine göre puan ortalamaları; 1-5 yıl $x=271.14$, 6-10 yıl $x=282.90$, 11-15 yıl $x=292.29$, 16-20 yıl $x=303.97$, 21-25 yıl $x=298.85$ ve 26 yıl ve üstü $x=298.83$ dür.

Öğretmenlerin kıdemleri, okul müdürlerinin etik davranışlarını sorgularken anlamlı bir farkın olup olmadığını belirlemek için yapılan varyans Analizi (ANOVA) sonuçları tablo 24’de verilmiştir.

Tablo-24
Kıdemleri ANOVA Dağılımı

Öğretmen	Kareler Toplamı	df	Kareler Ortalaması	f	p
gruplararası	28920.24	5	5784.05	1.34	0.249
grupiçi	1134308	262	4329.42		
toplam	1163229	267			

Tablo 24’de görüldüğü gibi, öğretmenlerin öğretmenlik mesleğinde olan kıdemi ve tecrübesi okul müdürlerinin etik ilkelerini sorgularken bir fark yaratmıyor ($F(5,267)=0.25$, $p>0.05$). Okul müdürlerinin etik davranışlarını sorgularken, öğretmenlerin kıdemi, sonuçları etkilemediği şeklinde yorumlanabilir.

8. Velilerin Cinsiyetlerine Göre Statistik Algıları:

Velilerin cinsiyetlerinin, okul müdürlerinin etik davranışlarını sorgularken statistik sonuçları tablo 25’de görülebilir.

Tablo-25
Cinsiyetlerine Göre Statistlik Dağılımı

Veli	N	x	s
Kadın	134	258.17	57.92
Erkek	176	258.31	51.05
Toplam	310	258.24	54.48

Tablo 25’de görüldüğü gibi, müdürün etik davranışlarını sorgularken, öğretmenlerin cinsiyetleri puan ortalamaları; kadın $x=258.17$ ve erkek $x=258.31$ dir.

Velilerin cinsiyetleri, okul müdürlerinin etik davranışlarını sorgularken anlamlı bir fark yoktur. Sonuçları çok yakın ve sonuçları etkilemediği şeklinde yorumlanabilir.

9. Velinin Mezun Olduğu Okul Statistlik Algıları:

Velinin öğrenim durumuna göre okul müdürlerinin etik ilkelerini sorgularken statistik sonuçları tablo 26’da görülmektedir.

Tablo-26
Öğrenim Durumuna Göre Statistlik Dağılımı

Öğrenim Durumu	N	x	s
İlkokul mezunu	42	246.71	51.23
Ortaokul mezunu	36	246.06	57.53
Lise mezunu	167	258.29	55.82
Yüksek okul mezunu	65	272.35	46.41
Total	310	258.25	54.04

Tablo 26’da görüldüğü gibi, velinin öğrenim durumuna göre etik ilkeler algı puan ortalamaları; ilkokul mezunu olanların $x=246.71$, ortaokul mezunu olanların $x=246.06$, lise mezunu olanların $x=258.29$ ve yüksek okul mezunu olanlar $x=272.35$ ’dur.

Velilerde mezun olduğu okul durumuna göre, okul müdürlerinin etik davranışlarını sorgularken anlamlı bir farkın olup olmadığını belirlemek için yapılan Varyans Analizi (ANOVA) sonuçları tablo 27’de verilmiştir.

Tablo-27
Mezun Oldukları Okullara Göre ANOVA Dağılımı

	Kareler toplamı	df	Kareler Ortalaması	f	p	
Gruplararası	23872.43	3	7957.48	2.77	0.04	$p>0.05$
Grupiçi	878445.9	306	2870.74			Fark
toplam	902318.4	309				Anlamsız

Tablo 27’de görüldüğü gibi, velilerin mezun oldukları okula göre, müdürlerin etik davranışlarını sorgularken anlamlı bir fark vardır ($F(3,309)=0.04$, $p>0.05$).

Velinin öğrenim durumuna göre okul müdürünün etik ilkelerini sorgularken gruplar içinde anlamlı bir farkın olduğu açıkça görülmektedir. Bu durumda velinin öğrenim durumu sorgulamayı etkilediği şeklinde yorumlanabilir.

10. Velilerde Yaş Durumuna Göre Statistik Algıları:

Velinin yaşı, okul müdürlerinin etik davranışlarını sorgularken statistik sonuçları tablo 28’de görülmektedir.

Tablo-28
Yaş Durumuna Göre Statistik Dağılımı

Yaşları	N	x	s
20-30 yaş	57	253.18	54.24
30-40 yaş	99	259.70	54.52
40-50 yaş	97	260.64	54.44
50-60 yaş	49	253.65	55.40
61 ve üzeri	7	278.14	37.52
Toplam	309	258.25	54.13

Tablo 28’de görüldüğü gibi, etik davranışları sorgularken velilerin yaşı puan ortalamaları, 20-30 yaş $x=253.18$, 30-40 yaş $x=259.70$, 40-50 yaş $x=260.64$, 50-60 yaş $x=253.65$ ve 61üzeri $x=278.14$ dür.

Velilerin yaş durumu, okul müdürlerinin etik davranışlarını sorgularken anlamlı bir farkın olup olmadığını belirlemek için yapılan Varyans Analizi (ANOVA) sonuçları tablo 29’da verilmiştir.

Tablo-29
Yaş Durumuna Göre ANOVA Dağılımı

	Kareler Toplamı	df	Kareler Ortalaması	f	P
Gruplararası	6034.33	4	1508.58	0.51	0.727
Gruplariçi	896283.5	304	2948.30		
Toplam	902317.8	308			

Tablo 29’da görüldüğü gibi, velinin yaşı, müdürün etik ilkelerini sorgularken fark yaratmıyor ($F(4,308)=0.73$), $p>0.05$).

Sonuçta elde edilen değişkenlerle ilgili bulgulara göre, sadece velinin mezun olduğu okula göre, yani eğitim durumlarına göre, müdürün etik davranışlarını sorgularken anlamlı fark vardır. Velinin eğitim durumu, müdürün etik davranışlarını sorgularken anlamlı fark yaratmaktadır. Velide cinsiyete göre ve yaşa göre bir fark görülmemektedir.

E. Öğretmen ve Velilerin Okul Müdürünün Etik Davranışların Boyutlarıyla Birbirleriyle Olan İlişkisi:

Okul müdürlerinin etik davranışlarını sorgularken öğretmen ve veli arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını belirlemek için Pearson Korelasyon analiz tekniği kullanılmıştır. Tablo 30'da analiz sonuçları verilmiştir.

Tablo-30

Öğretmen ve Velilerin Okul Müdürlerinin Etik Davranışlarını Sorgularken Birbirleriyle Olan İlişkileri.

Grup	Etik Davranışlar	Öğr.T.	A	B	C	D	E	Veli.T.	A	B	C	D	E
Öğr.	Öğr.T.	1 269											
	Hoşgörü	.891 .00	1 296										
	Adalet	.924 .00	.877 .00	1 340									
	Sorumluluk	.888 .00	.804 .00	.873 .00	1 347								
	Dürüstlük	.797 .00	.498 .00	.573 .00	.508 .00	1 348							
	Demokrasi	.752 .00	.476 .00	.524 .00	.448 .00	.866 .00	1 352						
Veli	Veli T.	.026* .702	.072 .257	.103 .086	.044* .462	.059 .323	-.020* .732	1 310					
	Hoşgörü	.063 .323	.095 .116	.115 .042	.015* .785	.081 .151	.040* .475	.813 .00	1 346				
	Adalet	.013* .841	.066 .269	.067 .229	.006* .915	.051 .355	-.009* .876	.918 .00	.852 .00	1 358			
	Sorumluluk	-.027* .663	.027* .656	.097 .081	.016* .766	.026* .638	-.033* .549	.908 .00	.812 .00	.891 .00	1 360		
	Dürüstlük	.048* .441	.069 .242	.099 .072	.100 .066	.041* .446	-.045* .406	.695 .00	.452 .00	.456 .00	.436 .00	1 367	
	Demokrasi	-.032* .602	-.018* .756	.021* .699	-.020* .715	-.012* .828	-.082* .130	.588 .00	.300 .00	.334 .00	.323 .00	.696 .00	1 364

• P<.05: A=Hoşgörü, B=Adalet, C=Sorumluluk, D=Dürüstlük, E= Demokrasi

Tablo 30'da görüldüğü gibi, müdürün etik davranışlarını sorgularken, öğretmenlerin "toplam puanları" ile öğretmenlerin "hoşgörü" ilkeleri boyutu arasında yüksek düzeyde, pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki vardır ($r=0.891$, $r^2=0.793$, $p>0.05$). Bu bulguya göre ve determinasyon katsayısı ele alındığında, belirtilen iki değişkenin birbirlerinde açıkladıkları varyansın %79.3 olduğu görülmektedir. Buna göre her iki değişkenin birbirlerini yüksek düzeyde etkilemekte ve birbirlerinden yüksek düzeyde etkilenmekte oldukları söylenebilir.

Tablo 30'da görüldüğü gibi, müdürün etik davranışlarını sorgularken, öğretmenlerin "toplam puanları" ile öğretmenlerin "adalet" ilkeleri boyutu arasında yüksek düzeyde, pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki vardır ($r=0.924$, $r^2=.0853$, $p>0.05$). Bu bulguya göre ve determinasyon katsayısı ele alındığında, belirtilen iki değişkenin birbirlerinde açıkladıkları varyansın %85.3 olduğu görülmektedir. Buna göre her iki değişkenin birbirlerini yüksek düzeyde etkilemekte ve birbirlerinden yüksek düzeyde etkilenmekte oldukları söylenebilir.

Tablo 30'da görüldüğü gibi, müdürün etik davranışlarını sorgularken, öğretmenlerin "toplam puanları" ile öğretmenlerin "sorumluluk" ilkeleri boyutu arasında yüksek düzeyde, pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki vardır ($r=0.888$, $r^2=0.78$, $p>0.05$). Bu bulguya göre ve determinasyon katsayısı ele alındığında, belirtilen iki değişkenin birbirlerinde açıkladıkları varyansın %78.0 olduğu görülmektedir. Buna göre her iki değişkenin birbirlerini yüksek düzeyde etkilemekte ve birbirlerinden yüksek düzeyde etkilenmekte oldukları söylenebilir.

Tablo 30'da görüldüğü gibi, müdürün etik davranışlarını sorgularken, öğretmenlerin "toplam puanları" ile öğretmenlerin "dürüstlük" ilkeleri boyutu arasında orta düzeyde, pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki vardır ($r=0.797$, $r^2=0.63$, $p>0.05$). Bu bulguya göre ve determinasyon katsayısı ele alındığında, belirtilen iki değişkenin birbirlerinde açıkladıkları varyansın %63.0 olduğu görülmektedir. Buna göre her iki değişkenin birbirlerini orta düzeyde etkilemekte ve birbirlerinden orta düzeyde etkilenmekte oldukları söylenebilir.

Tablo 30'da görüldüğü gibi, müdürün etik davranışlarını sorgularken, öğretmenlerin "toplam puanları" ile öğretmenlerin "demokrasi" ilkeleri boyutu

arasında yüksek düzeyde, pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki vardır ($r=0.752$, $r^2=0.56$, $p>0.05$). Bu bulguya göre ve determinasyon katsayısı ele alındığında, belirtilen iki değişkenin birbirlerinde açıkladıkları varyansın %56.0 olduğu görülmektedir. Buna göre her iki değişkenin birbirlerini orta düzeyde etkilemekte ve birbirlerinden orta düzeyde etkilenmekte oldukları söylenebilir.

Tablo 30'da görüldüğü gibi, müdürün etik davranışlarını sorgularken, öğretmenlerin "toplam puanları" ile velilerin "toplam puanları" ilkeleri boyutu arasında zayıf düzeyde, pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki vardır ($r=0.026$, $r^2=0.001$, $p>0.05$). Bu bulguya göre ve determinasyon katsayısı ele alındığında, belirtilen iki değişkenin birbirlerinde açıkladıkları varyansın %00.1 olduğu görülmektedir. Buna göre her iki değişkenin birbirlerini zayıf düzeyde etkilemekte ve birbirlerinden zayıf düzeyde etkilenmekte oldukları söylenebilir.

Tablo 30'da görüldüğü gibi, müdürün etik davranışlarını sorgularken, öğretmenlerin "toplam puanları" ile velilerin "hoşgörü" ilkeleri boyutu arasında zayıf düzeyde, pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki vardır ($r=0.063$, $r^2=0.004$, $p>0.05$). Bu bulguya göre ve determinasyon katsayısı ele alındığında, belirtilen iki değişkenin birbirlerinde açıkladıkları varyansın %00.4 olduğu görülmektedir. Buna göre her iki değişkenin birbirlerini zayıf düzeyde etkilemekte ve birbirlerinden zayıf düzeyde etkilenmekte oldukları söylenebilir.

Tablo 30'da görüldüğü gibi, müdürün etik davranışlarını sorgularken, öğretmenlerin "toplam puanları" ile velilerin "adalet" ilkeleri boyutu arasında zayıf düzeyde, pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki vardır ($r=0.013$, $r^2=0.000$, $p>0.05$). Bu bulguya göre ve determinasyon katsayısı ele alındığında, belirtilen iki değişkenin birbirlerinde açıkladıkları varyansın %00.0 olduğu görülmektedir. Buna göre her iki değişkenin birbirlerini hiç etkilemekte ve birbirlerinden etkilenmemekte oldukları söylenebilir.

Tablo 30'da görüldüğü gibi, müdürün etik davranışlarını sorgularken, öğretmenlerin "toplam puanları" ile velilerin "sorumluluk" ilkeleri boyutu arasında zayıf düzeyde, negatif yönde ve anlamsız bir ilişki vardır ($r=-0.027$, $r^2=-0.001$, $p>0.05$).

Buna göre her iki değişkenin birbirlerini hiç etkilemediği ve birbirlerinden hiç etkilenmemekte oldukları söylenebilir.

Tablo 30'da görüldüğü gibi, müdürün etik davranışlarını sorgularken, öğretmenlerin "toplam puanları" ile velilerin "dürüstlük" ilkeleri boyutu arasında zayıf düzeyde, pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki vardır ($r=0.048$, $r^2=0.002$, $p>0.05$). Bu bulguya göre ve determinasyon katsayısı ele alındığında, belirtilen iki değişkenin birbirlerinde açıkladıkları varyansın %00.2 olduğu görülmektedir. Buna göre her iki değişkenin birbirlerini zayıf düzeyde etkilemekte ve birbirlerinden zayıf düzeyde etkilenmekte oldukları söylenebilir.

Tablo 30'da görüldüğü gibi, müdürün etik davranışlarını sorgularken, öğretmenlerin "toplam puanları" ile velilerin "demokrasi" ilkeleri boyutu arasında zayıf düzeyde, negatif yönde ve anlamsız bir ilişki vardır ($r=-0.032$, $r^2=-0.001$, $p>0.05$). Buna göre her iki değişkenin birbirlerini hiç etkilemediği ve birbirlerinden hiç etkilenmemekte oldukları söylenebilir.

Tablo 30'da görüldüğü gibi, müdürün etik davranışlarını sorgularken, öğretmenlerin "hoşgörü" ile öğretmenlerin "adalet" ilkeleri boyutu arasında yüksek düzeyde, pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki vardır ($r=0.877$, $r^2=0.769$, $p>0.05$). Bu bulguya göre ve determinasyon katsayısı ele alındığında, belirtilen iki değişkenin birbirlerinde açıkladıkları varyansın %76.9 olduğu görülmektedir. Buna göre her iki değişkenin birbirlerini yüksek düzeyde etkilemekte ve birbirlerinden yüksek düzeyde etkilenmekte oldukları söylenebilir.

Tablo 30'da görüldüğü gibi, müdürün etik davranışlarını sorgularken, öğretmenlerin "hoşgörü" ile öğretmenlerin "sorumluluk" ilkeleri boyutu arasında orta düzeyde, pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki vardır ($r=0.804$, $r^2=0.646$, $p>0.05$). Bu bulguya göre ve determinasyon katsayısı ele alındığında, belirtilen iki değişkenin birbirlerinde açıkladıkları varyansın %64.6 olduğu görülmektedir. Buna göre her iki değişkenin birbirlerini orta düzeyde etkilemekte ve birbirlerinden orta düzeyde etkilenmekte oldukları söylenebilir.

Tablo 30'da görüldüğü gibi, müdürün etik davranışlarını sorgularken, öğretmenlerin "hoşgörü" ile öğretmenlerin "dürüstlük" ilkeleri boyutu arasında zayıf düzeyde, pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki vardır ($r=0.498$, $r^2=0.248$, $p>0.05$). Bu bulguya göre ve determinasyon katsayısı ele alındığında, belirtilen iki değişkenin birbirlerinde açıkladıkları varyansın %24.8 olduğu görülmektedir. Buna göre her iki değişkenin birbirlerini zayıf düzeyde etkilemekte ve birbirlerinden zayıf düzeyde etkilenmekte oldukları söylenebilir.

Tablo 30'da görüldüğü gibi, müdürün etik davranışlarını sorgularken, öğretmenlerin "hoşgörü" ile öğretmenlerin "demokrasi" ilkeleri boyutu arasında zayıf düzeyde, pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki vardır ($r=0.476$, $r^2=0.226$, $p>0.05$). Bu bulguya göre ve determinasyon katsayısı ele alındığında, belirtilen iki değişkenin birbirlerinde açıkladıkları varyansın %22.6 olduğu görülmektedir. Buna göre her iki değişkenin birbirlerini zayıf düzeyde etkilemekte ve birbirlerinden zayıf düzeyde etkilenmekte oldukları söylenebilir.

Tablo 30'da görüldüğü gibi, müdürün etik davranışlarını sorgularken, öğretmenlerin "hoşgörü" ile velilerin "toplam" ilkeleri boyutu arasında zayıf düzeyde, pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki vardır ($r=0.072$, $r^2=0.005$, $p>0.05$). Bu bulguya göre ve determinasyon katsayısı ele alındığında, belirtilen iki değişkenin birbirlerinde açıkladıkları varyansın %00.5 olduğu görülmektedir. Buna göre her iki değişkenin birbirlerini zayıf düzeyde etkilemekte ve birbirlerinden zayıf düzeyde etkilenmekte oldukları söylenebilir.

Tablo 30'da görüldüğü gibi, müdürün etik davranışlarını sorgularken, öğretmenlerin "hoşgörü" ile velilerin "hoşgörü" ilkeleri boyutu arasında zayıf düzeyde, pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki vardır ($r=0.095$, $r^2=0.009$, $p>0.05$). Bu bulguya göre ve determinasyon katsayısı ele alındığında, belirtilen iki değişkenin birbirlerinde açıkladıkları varyansın %00.9 olduğu görülmektedir. Buna göre her iki değişkenin birbirlerini zayıf düzeyde etkilemekte ve birbirlerinden zayıf düzeyde etkilenmekte oldukları söylenebilir.

Tablo 30'da görüldüğü gibi, müdürün etik davranışlarını sorgularken, öğretmenlerin "hoşgörü" ile velilerin "adalet" ilkeleri boyutu arasında zayıf düzeyde, pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki vardır ($r=0.066$, $r^2=0.004$, $p>0.05$). Bu bulguya göre ve determinasyon katsayısı ele alındığında, belirtilen iki değişkenin birbirlerinde açıkladıkları varyansın %0.4 olduğu görülmektedir. Buna göre her iki değişkenin birbirlerini zayıf düzeyde etkilemekte ve birbirlerinden zayıf düzeyde etkilenmekte oldukları söylenebilir.

Tablo 30'da görüldüğü gibi, müdürün etik davranışlarını sorgularken, öğretmenlerin "hoşgörü" ile velilerin "sorumluluk" ilkeleri boyutu arasında zayıf düzeyde, pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki vardır ($r=0.027$, $r^2=0.001$, $p>0.05$). Bu bulguya göre ve determinasyon katsayısı ele alındığında, belirtilen iki değişkenin birbirlerinde açıkladıkları varyansın %0.1 olduğu görülmektedir. Buna göre her iki değişkenin birbirlerini zayıf düzeyde etkilemekte ve birbirlerinden zayıf düzeyde etkilenmekte oldukları söylenebilir.

Tablo 30'da görüldüğü gibi, müdürün etik davranışlarını sorgularken, öğretmenlerin "hoşgörü" ile velilerin "dürüstlük" ilkeleri boyutu arasında zayıf düzeyde, pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki vardır ($r=0.069$, $r^2=0.005$, $p>0.05$). Bu bulguya göre ve determinasyon katsayısı ele alındığında, belirtilen iki değişkenin birbirlerinde açıkladıkları varyansın %0.5 olduğu görülmektedir. Buna göre her iki değişkenin birbirlerini zayıf düzeyde etkilemekte ve birbirlerinden zayıf düzeyde etkilenmekte oldukları söylenebilir.

Tablo 30'da görüldüğü gibi, müdürün etik davranışlarını sorgularken, öğretmenlerin "hoşgörü" ile velilerin "demokrasi" ilkeleri boyutu arasında zayıf düzeyde, negatif yönde ve anlamsız bir ilişki vardır ($r=-0.018$, $r^2=-0.000$, $p>0.05$). Buna göre her iki değişkenin birbirlerini hiç etkilemediği ve birbirlerinden hiç etkilenmemekte oldukları söylenebilir.

Tablo 30'da görüldüğü gibi, müdürün etik davranışlarını sorgularken, öğretmenlerin "Adalet" ile öğretmenlerin "sorumluluk" ilkeleri boyutu arasında yüksek düzeyde, pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki vardır ($r=0.873$, $r^2=0.762$, $p>0.05$).

Bu bulguya göre ve determinasyon katsayısı ele alındığında, belirtilen iki değişkenin birbirlerinde açıkladıkları varyansın %76.2 olduğu görülmektedir. Buna göre her iki değişkenin birbirlerini yüksek düzeyde etkilemekte ve birbirlerinden yüksek düzeyde etkilenmekte oldukları söylenebilir.

Tablo 30'da görüldüğü gibi, müdürün etik davranışlarını sorgularken, öğretmenlerin "adalet" ile öğretmenlerin "dürüstlük" ilkeleri boyutu arasında orta düzeyde, pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki vardır ($r=0.573$, $r^2=0.328$, $p>0.05$). Bu bulguya göre ve determinasyon katsayısı ele alındığında, belirtilen iki değişkenin birbirlerinde açıkladıkları varyansın %32.8 olduğu görülmektedir. Buna göre her iki değişkenin birbirlerini orta düzeyde etkilemekte ve birbirlerinden orta düzeyde etkilenmekte oldukları söylenebilir.

Tablo 30'da görüldüğü gibi, müdürün etik davranışlarını sorgularken, öğretmenlerin "adalet" ile öğretmenlerin "demokrasi" ilkeleri boyutu arasında zayıf düzeyde, pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki vardır ($r=0.524$, $r^2=0.275$, $p>0.05$). Bu bulguya göre ve determinasyon katsayısı ele alındığında, belirtilen iki değişkenin birbirlerinde açıkladıkları varyansın %27.5 olduğu görülmektedir. Buna göre her iki değişkenin birbirlerini zayıf düzeyde etkilemekte ve birbirlerinden zayıf düzeyde etkilenmekte oldukları söylenebilir.

Tablo 30'da görüldüğü gibi, müdürün etik davranışlarını sorgularken, öğretmenlerin "adalet" ile velilerin "toplam puanları" ilkeleri boyutu arasında zayıf düzeyde, pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki vardır ($r=0.103$, $r^2=0.010$, $p>0.05$). Bu bulguya göre ve determinasyon katsayısı ele alındığında, belirtilen iki değişkenin birbirlerinde açıkladıkları varyansın %01.0 olduğu görülmektedir. Buna göre her iki değişkenin birbirlerini zayıf düzeyde etkilemekte ve birbirlerinden zayıf düzeyde etkilenmekte oldukları söylenebilir.

Tablo 30'da görüldüğü gibi, müdürün etik davranışlarını sorgularken, öğretmenlerin "adalet" ile velilerin "hoşgörü" ilkeleri boyutu arasında zayıf düzeyde, pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki vardır ($r=0.115$, $r^2=0.013$, $p>0.05$). Bu bulguya göre ve determinasyon katsayısı ele alındığında, belirtilen iki değişkenin birbirlerinde

açıkladıkları varyansın %01.3 olduğu görülmektedir. Buna göre her iki değişkenin birbirlerini zayıf düzeyde etkilemekte ve birbirlerinden zayıf düzeyde etkilenmekte oldukları söylenebilir.

Tablo 30'da görüldüğü gibi, müdürün etik davranışlarını sorgularken, öğretmenlerin "adalet" ile velilerin "adalet" ilkeleri boyutu arasında zayıf düzeyde, pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki vardır ($r=0.067$, $r^2=0.004$, $p>0.05$). Bu bulguya göre ve determinasyon katsayısı ele alındığında, belirtilen iki değişkenin birbirlerinde açıkladıkları varyansın %00.4 olduğu görülmektedir. Buna göre her iki değişkenin birbirlerini zayıf düzeyde etkilemekte ve birbirlerinden zayıf düzeyde etkilenmekte oldukları söylenebilir.

Tablo 30'da görüldüğü gibi, müdürün etik davranışlarını sorgularken, öğretmenlerin "adalet" ile velilerin "sorumluluk" ilkeleri boyutu arasında zayıf düzeyde, pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki vardır ($r=0.097$, $r^2=0.009$, $p>0.05$). Bu bulguya göre ve determinasyon katsayısı ele alındığında, belirtilen iki değişkenin birbirlerinde açıkladıkları varyansın %00.9 olduğu görülmektedir. Buna göre her iki değişkenin birbirlerini zayıf düzeyde etkilemekte ve birbirlerinden zayıf düzeyde etkilenmekte oldukları söylenebilir.

Tablo 30'da görüldüğü gibi, müdürün etik davranışlarını sorgularken, öğretmenlerin "adalet" ile velilerin "dürüstlük" ilkeleri boyutu arasında zayıf düzeyde, pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki vardır ($r=0.099$, $r^2=0.010$, $p>0.05$). Bu bulguya göre ve determinasyon katsayısı ele alındığında, belirtilen iki değişkenin birbirlerinde açıkladıkları varyansın %01.0 olduğu görülmektedir. Buna göre her iki değişkenin birbirlerini zayıf düzeyde etkilemekte ve birbirlerinden zayıf düzeyde etkilenmekte oldukları söylenebilir.

Tablo 30'da görüldüğü gibi, müdürün etik davranışlarını sorgularken, öğretmenlerin "adalet" ile velilerin "demokrasi" ilkeleri boyutu arasında zayıf düzeyde, pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki vardır ($r=0.021$, $r^2=0.000$, $p>0.05$). Bu bulguya göre ve determinasyon katsayısı ele alındığında, belirtilen iki değişkenin birbirlerinde açıkladıkları varyansın %01.0 olduğu görülmektedir. Buna göre her iki

değişkenin birbirlerini zayıf düzeyde etkilemekte ve birbirlerinden zayıf düzeyde etkilenmekte oldukları söylenebilir.

Tablo 30'da görüldüğü gibi, müdürün etik davranışlarını sorgularken, öğretmenlerin "sorumluluk" ile öğretmenlerin "demokrasi" ilkeleri boyutu arasında zayıf düzeyde, pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki vardır ($r=0.448$, $r^2=0.200$, $p<0.05$). Bu bulguya göre ve determinasyon katsayısı ele alındığında, belirtilen iki değişkenin birbirlerinde açıkladıkları varyansın %20.0 olduğu görülmektedir. Buna göre her iki değişkenin birbirlerini zayıf düzeyde etkilemekte ve birbirlerinden zayıf düzeyde etkilenmekte oldukları söylenebilir.

Tablo 30'da görüldüğü gibi, müdürün etik davranışlarını sorgularken, öğretmenlerin "sorumluluk" ile velilerin "toplam" ilkeleri boyutu arasında zayıf düzeyde, pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki vardır ($r=0.044$, $r^2=0.001$, $p<0.05$). Bu bulguya göre ve determinasyon katsayısı ele alındığında, belirtilen iki değişkenin birbirlerinde açıkladıkları varyansın %00.1 olduğu görülmektedir. Buna göre her iki değişkenin birbirlerini zayıf düzeyde etkilemekte ve birbirlerinden zayıf düzeyde etkilenmekte oldukları söylenebilir.

Tablo 30'da görüldüğü gibi, müdürün etik davranışlarını sorgularken, öğretmenlerin "sorumluluk" ile velilerin "hoşgörü" ilkeleri boyutu arasında zayıf düzeyde, pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki vardır ($r=0.015$, $r^2=0.000$, $p<0.05$). Bu bulguya göre ve determinasyon katsayısı ele alındığında, belirtilen iki değişkenin birbirlerinde açıkladıkları varyansın %00.0 olduğu görülmektedir. Buna göre her iki değişkenin birbirlerini zayıf düzeyde etkilemekte ve birbirlerinden zayıf düzeyde etkilenmekte oldukları söylenebilir.

Tablo 30'da görüldüğü gibi, müdürün etik davranışlarını sorgularken, öğretmenlerin "sorumluluk" ile velilerin "adalet" ilkeleri boyutu arasında zayıf düzeyde, pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki vardır ($r=0.006$, $r^2=0.000$, $p<0.05$). Bu bulguya göre ve determinasyon katsayısı ele alındığında, belirtilen iki değişkenin birbirlerinde açıkladıkları varyansın %00.0 olduğu görülmektedir. Buna göre her iki değişkenin birbirlerini zayıf düzeyde etkilemekte ve birbirlerinden zayıf düzeyde etkilenmekte oldukları söylenebilir.

Tablo 30'da görüldüğü gibi, müdürün etik davranışlarını sorgularken, öğretmenlerin "sorumluluk" ile velilerin "sorumluluk" ilkeleri boyutu arasında zayıf düzeyde, pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki vardır ($r=0.016$, $r^2=0.000$, $p<0.05$). Bu bulguya göre ve determinasyon katsayısı ele alındığında, belirtilen iki değişkenin birbirlerinde açıkladıkları varyansın %00.0 olduğu görülmektedir. Buna göre her iki değişkenin birbirlerini zayıf düzeyde etkilemekte ve birbirlerinden zayıf düzeyde etkilenmekte oldukları söylenebilir.

Tablo 30'da görüldüğü gibi, müdürün etik davranışlarını sorgularken, öğretmenlerin "sorumluluk" ile velilerin "dürüstlük" ilkeleri boyutu arasında zayıf düzeyde, pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki vardır ($r=0.100$, $r^2=0.000$, $p<0.05$). Bu bulguya göre ve determinasyon katsayısı ele alındığında, belirtilen iki değişkenin birbirlerinde açıkladıkları varyansın %00.0 olduğu görülmektedir. Buna göre her iki değişkenin birbirlerini zayıf düzeyde etkilemekte ve birbirlerinden zayıf düzeyde etkilenmekte oldukları söylenebilir.

Tablo 30'da görüldüğü gibi, müdürün etik davranışlarını sorgularken, öğretmenlerin "sorumluluk" ile velilerin "demokrasi" ilkeleri boyutu arasında zayıf düzeyde, negative yönde ve anlamlı bir ilişki vardır ($r=-0.020$, $r^2=-0.000$, $p<0.05$). Bu bulguya göre ve determinasyon katsayısı ele alındığında, belirtilen iki değişkenin birbirlerinde açıkladıkları varyansın %-0.20 olduğu görülmektedir. Buna göre her iki değişkenin birbirlerini zayıf düzeyde etkilemekte ve birbirlerinden zayıf düzeyde etkilenmekte oldukları söylenebilir.

Tablo 30'da görüldüğü gibi, müdürün etik davranışlarını sorgularken, öğretmenlerin "dürüstlük" ile öğretmenlerin "demokrasi" ilkeleri boyutu arasında yüksek düzeyde, pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki vardır ($r=0.866$, $r^2=0.749$, $p<0.05$). Bu bulguya göre ve determinasyon katsayısı ele alındığında, belirtilen iki değişkenin birbirlerinde açıkladıkları varyansın %74.9 olduğu görülmektedir. Buna göre her iki değişkenin birbirlerini yüksek düzeyde etkilemekte ve birbirlerinden yüksek düzeyde etkilenmekte oldukları söylenebilir.

Tablo 30'da görüldüğü gibi, müdürün etik davranışlarını sorgularken, öğretmenlerin "dürüstlük" ile velilerin "toplam" ilkeleri boyutu arasında zayıf

düzeyde, pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki vardır ($r=0.059$, $r^2=0.000$, $p<0.05$). Bu bulguya göre ve determinasyon katsayısı ele alındığında, belirtilen iki değişkenin birbirlerinde açıkladıkları varyansın %00.0 olduğu görülmektedir. Buna göre her iki değişkenin birbirlerini zayıf düzeyde etkilemekte ve birbirlerinden zayıf düzeyde etkilenmekte oldukları söylenebilir.

Tablo 30'da görüldüğü gibi, müdürün etik davranışlarını sorgularken, öğretmenlerin "dürüstlük" ile velilerin "hoşgörü" ilkeleri boyutu arasında zayıf düzeyde, pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki vardır ($r=0.081$, $r^2=0.006$, $p<0.05$). Bu bulguya göre ve determinasyon katsayısı ele alındığında, belirtilen iki değişkenin birbirlerinde açıkladıkları varyansın %00.6 olduğu görülmektedir. Buna göre her iki değişkenin birbirlerini zayıf düzeyde etkilemekte ve birbirlerinden zayıf düzeyde etkilenmekte oldukları söylenebilir.

Tablo 30'da görüldüğü gibi, müdürün etik davranışlarını sorgularken, öğretmenlerin "dürüstlük" ile velilerin "adalet" ilkeleri boyutu arasında zayıf düzeyde, pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki vardır ($r=0.051$, $r^2=0.002$, $p<0.05$). Bu bulguya göre ve determinasyon katsayısı ele alındığında, belirtilen iki değişkenin birbirlerinde açıkladıkları varyansın %00.2 olduğu görülmektedir. Buna göre her iki değişkenin birbirlerini zayıf düzeyde etkilemekte ve birbirlerinden zayıf düzeyde etkilenmekte oldukları söylenebilir.

Tablo 30'da görüldüğü gibi, müdürün etik davranışlarını sorgularken, öğretmenlerin "dürüstlük" ile velilerin "sorumluluk" ilkeleri boyutu arasında zayıf düzeyde, pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki vardır ($r=0.026$, $r^2=0.000$, $p<0.05$). Bu bulguya göre ve determinasyon katsayısı ele alındığında, belirtilen iki değişkenin birbirlerinde açıkladıkları varyansın %00.0 olduğu görülmektedir. Buna göre her iki değişkenin birbirlerini zayıf düzeyde etkilemekte ve birbirlerinden zayıf düzeyde etkilenmekte oldukları söylenebilir.

Tablo 30'da görüldüğü gibi, müdürün etik davranışlarını sorgularken, öğretmenlerin "dürüstlük" ile velilerin "dürüstlük" ilkeleri boyutu arasında zayıf düzeyde, pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki vardır ($r=0.041$, $r^2=0.002$, $p<0.05$). Bu bulguya göre ve determinasyon katsayısı ele alındığında, belirtilen iki değişkenin

birbirlerinde açıkladıkları varyansın %00.2 olduğu görülmektedir. Buna göre her iki değişkenin birbirlerini zayıf düzeyde etkilemekte ve birbirlerinden zayıf düzeyde etkilenmekte oldukları söylenebilir.

Tablo 30'da görüldüğü gibi, müdürün etik davranışlarını sorgularken, öğretmenlerin "dürüstlük" ile velilerin "demokrasi" ilkeleri boyutu arasında zayıf düzeyde, negatif yönde ve anlamlı bir ilişki vardır ($r=-0.012$ $r^2=00.0$, $p<0.05$). Bu bulguya göre ve determinasyon katsayısı ele alındığında, belirtilen iki değişkenin birbirlerinde açıkladıkları varyansın %00.0 olduğu görülmektedir. Buna göre her iki değişkenin birbirlerini zayıf düzeyde etkilemekte ve birbirlerinden zayıf düzeyde etkilenmekte oldukları söylenebilir.

Tablo 30'da görüldüğü gibi, müdürün etik davranışlarını sorgularken, öğretmenlerin "demokrasi" ile velilerin "toplam" ilkeleri boyutu arasında zayıf düzeyde, negatif yönde ve anlamlı bir ilişki vardır ($r=-0.020$ $r^2=00.0$, $p<0.05$). Bu bulguya göre ve determinasyon katsayısı ele alındığında, belirtilen iki değişkenin birbirlerinde açıkladıkları varyansın %00.0 olduğu görülmektedir. Buna göre her iki değişkenin birbirlerini zayıf düzeyde etkilemekte ve birbirlerinden zayıf düzeyde etkilenmekte oldukları söylenebilir.

Tablo 30'da görüldüğü gibi, müdürün etik davranışlarını sorgularken, öğretmenlerin "demokrasi" ile velilerin "hoşgörü" ilkeleri boyutu arasında zayıf düzeyde, pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki vardır ($r=0.040$ $r^2=0.002$, $p<0.05$). Bu bulguya göre ve determinasyon katsayısı ele alındığında, belirtilen iki değişkenin birbirlerinde açıkladıkları varyansın %00.2 olduğu görülmektedir. Buna göre her iki değişkenin birbirlerini zayıf düzeyde etkilemekte ve birbirlerinden zayıf düzeyde etkilenmekte oldukları söylenebilir.

Tablo 30'da görüldüğü gibi, müdürün etik davranışlarını sorgularken, öğretmenlerin "demokrasi" ile velilerin "dürüstlük" ilkeleri boyutu arasında zayıf düzeyde, negatif yönde ve anlamlı bir ilişki vardır ($r=-0.009$ $r^2=0.000$, $p<0.05$). Bu bulguya göre ve determinasyon katsayısı ele alındığında, belirtilen iki değişkenin birbirlerinde açıkladıkları varyansın %00.0 olduğu görülmektedir. Buna göre her iki

değişkenin birbirlerini zayıf düzeyde etkilemekte ve birbirlerinden zayıf düzeyde etkilenmekte oldukları söylenebilir.

Tablo 30'da görüldüğü gibi, müdürün etik davranışlarını sorgularken, öğretmenlerin "demokrasi" ile velilerin "sorumluluk" ilkeleri boyutu arasında zayıf düzeyde, negatif yönde ve anlamlı bir ilişki vardır ($r=-0.033$ $r^2=0.000$, $p<0.05$). Bu bulguya göre ve determinasyon katsayısı ele alındığında, belirtilen iki değişkenin birbirlerinde açıkladıkları varyansın %00.0 olduğu görülmektedir. Buna göre her iki değişkenin birbirlerini zayıf düzeyde etkilemekte ve birbirlerinden zayıf düzeyde etkilenmekte oldukları söylenebilir.

Tablo 30'da görüldüğü gibi, müdürün etik davranışlarını sorgularken, öğretmenlerin "demokrasi" ile velilerin "dürüstlük" ilkeleri boyutu arasında zayıf düzeyde, negatif yönde ve anlamlı bir ilişki vardır ($r=-0.045$ $r^2=0.002$, $p<0.05$). Bu bulguya göre ve determinasyon katsayısı ele alındığında, belirtilen iki değişkenin birbirlerinde açıkladıkları varyansın %00.2 olduğu görülmektedir. Buna göre her iki değişkenin birbirlerini zayıf düzeyde etkilemekte ve birbirlerinden zayıf düzeyde etkilenmekte oldukları söylenebilir.

Tablo 30'da görüldüğü gibi, müdürün etik davranışlarını sorgularken, öğretmenlerin "demokrasi" ile velilerin "demokrasi" ilkeleri boyutu arasında zayıf düzeyde, negatif yönde ve anlamlı bir ilişki vardır ($r=-0.082$ $r^2=0.006$, $p<0.05$). Bu bulguya göre ve determinasyon katsayısı ele alındığında, belirtilen iki değişkenin birbirlerinde açıkladıkları varyansın %00.6 olduğu görülmektedir. Buna göre her iki değişkenin birbirlerini zayıf düzeyde etkilemekte ve birbirlerinden zayıf düzeyde etkilenmekte oldukları söylenebilir.

Tablo 30'da görüldüğü gibi, müdürün etik davranışlarını sorgularken, velilerin "toplam" ile velilerin "hoşgörü" ilkeleri boyutu arasında orta düzeyde, pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki vardır ($r=0.813$, $r^2=0.660$, $p<0.05$). Bu bulguya göre ve determinasyon katsayısı ele alındığında, belirtilen iki değişkenin birbirlerinde açıkladıkları varyansın %66.0 olduğu görülmektedir. Buna göre her iki değişkenin birbirlerini orta düzeyde etkilemekte ve birbirlerinden orta düzeyde etkilenmekte oldukları söylenebilir.

Tablo 30'da görüldüğü gibi, müdürün etik davranışlarını sorgularken, velilerin "toplam" puanları ile velilerin "adalet" ilkeleri boyutu arasında yüksek düzeyde, pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki vardır ($r=0.918$, $r^2=0.842$, $p<0.05$). Bu bulguya göre ve determinasyon katsayısı ele alındığında, belirtilen iki değişkenin birbirlerinde açıkladıkları varyansın %84.2 olduğu görülmektedir. Buna göre her iki değişkenin birbirlerini yüksek düzeyde etkilemekte ve birbirlerinden yüksek düzeyde etkilenmekte oldukları söylenebilir.

Tablo 30'da görüldüğü gibi, müdürün etik davranışlarını sorgularken, velilerin "toplam" puanları ile velilerin "sorumluluk" ilkeleri boyutu arasında yüksek düzeyde, pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki vardır ($r=0.908$, $r^2=0.824$, $p<0.05$). Bu bulguya göre ve determinasyon katsayısı ele alındığında, belirtilen iki değişkenin birbirlerinde açıkladıkları varyansın %82.4 olduğu görülmektedir. Buna göre her iki değişkenin birbirlerini yüksek düzeyde etkilemekte ve birbirlerinden yüksek düzeyde etkilenmekte oldukları söylenebilir.

Tablo 30'da görüldüğü gibi, müdürün etik davranışlarını sorgularken, velilerin "toplam" puanları ile velilerin "dürüstlük" ilkeleri boyutu arasında orta düzeyde, pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki vardır ($r=0.695$, $r^2=0.483$, $p<0.05$). Bu bulguya göre ve determinasyon katsayısı ele alındığında, belirtilen iki değişkenin birbirlerinde açıkladıkları varyansın %48.3 olduğu görülmektedir. Buna göre her iki değişkenin birbirlerini orta düzeyde etkilemekte ve birbirlerinden orta düzeyde etkilenmekte oldukları söylenebilir.

Tablo 30'da görüldüğü gibi, müdürün etik davranışlarını sorgularken, velilerin "toplam" puanları ile velilerin "sorumluluk" ilkeleri boyutu arasında orta düzeyde, pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki vardır ($r=0.588$, $r^2=0.345$, $p<0.05$). Bu bulguya göre ve determinasyon katsayısı ele alındığında, belirtilen iki değişkenin birbirlerinde açıkladıkları varyansın %34.5 olduğu görülmektedir. Buna göre her iki değişkenin birbirlerini orta düzeyde etkilemekte ve birbirlerinden orta düzeyde etkilenmekte oldukları söylenebilir.

Tablo 30'da görüldüğü gibi, müdürün etik davranışlarını sorgularken, velilerin "hoşgörü" puanları ile velilerin "adalet" ilkeleri boyutu arasında yüksek düzeyde,

pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki vardır ($r=0.852$, $r^2=0.725$, $p<0.05$). Bu bulguya göre ve determinasyon katsayısı ele alındığında, belirtilen iki değişkenin birbirlerinde açıkladıkları varyansın %72.5 olduğu görülmektedir. Buna göre her iki değişkenin birbirlerini yüksek düzeyde etkilemekte ve birbirlerinden yüksek düzeyde etkilenmekte oldukları söylenebilir.

Tablo 30'da görüldüğü gibi, müdürün etik davranışlarını sorgularken, velilerin "hoşgörü" puanları ile velilerin "sorumluluk" ilkeleri boyutu arasında orta düzeyde, pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki vardır ($r=0.812$, $r^2=0.659$, $p<0.05$). Bu bulguya göre ve determinasyon katsayısı ele alındığında, belirtilen iki değişkenin birbirlerinde açıkladıkları varyansın %65.9 olduğu görülmektedir. Buna göre her iki değişkenin birbirlerini orta düzeyde etkilemekte ve birbirlerinden orta düzeyde etkilenmekte oldukları söylenebilir.

Tablo 30'da görüldüğü gibi, müdürün etik davranışlarını sorgularken, velilerin "hoşgörü" puanları ile velilerin "dürüstlük" ilkeleri boyutu arasında zayıf düzeyde, pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki vardır ($r=0.452$, $r^2=0.204$, $p<0.05$). Bu bulguya göre ve determinasyon katsayısı ele alındığında, belirtilen iki değişkenin birbirlerinde açıkladıkları varyansın %20.4 olduğu görülmektedir. Buna göre her iki değişkenin birbirlerini zayıf düzeyde etkilemekte ve birbirlerinden zayıf düzeyde etkilenmekte oldukları söylenebilir.

Tablo 30'da görüldüğü gibi, müdürün etik davranışlarını sorgularken, velilerin "hoşgörü" puanları ile velilerin "demokrasi" ilkeleri boyutu arasında zayıf düzeyde, pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki vardır ($r=0.300$, $r^2=0.090$, $p<0.05$). Bu bulguya göre ve determinasyon katsayısı ele alındığında, belirtilen iki değişkenin birbirlerinde açıkladıkları varyansın %09.0 olduğu görülmektedir. Buna göre her iki değişkenin birbirlerini zayıf düzeyde etkilemekte ve birbirlerinden zayıf düzeyde etkilenmekte oldukları söylenebilir.

Tablo 30'da görüldüğü gibi, müdürün etik davranışlarını sorgularken, velilerin "adalet" puanları ile velilerin "sorumluluk" ilkeleri boyutu arasında yüksek düzeyde, pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki vardır ($r=0.891$, $r^2=0.793$, $p<0.05$). Bu bulguya göre ve determinasyon katsayısı ele alındığında, belirtilen iki değişkenin birbirlerinde

açıkladıkları varyansın %79.3 olduğu görülmektedir. Buna göre her iki değişkenin birbirlerini yüksek düzeyde etkilemekte ve birbirlerinden yüksek düzeyde etkilenmekte oldukları söylenebilir.

Tablo 30'da görüldüğü gibi, müdürün etik davranışlarını sorgularken, velilerin "adalet" puanları ile velilerin "dürüstlük" ilkeleri boyutu arasında zayıf düzeyde, pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki vardır ($r=0.456$, $r^2=0.207$, $p<0.05$). Bu bulguya göre ve determinasyon katsayısı ele alındığında, belirtilen iki değişkenin birbirlerinde açıkladıkları varyansın %20.7 olduğu görülmektedir. Buna göre her iki değişkenin birbirlerini zayıf düzeyde etkilemekte ve birbirlerinden zayıf düzeyde etkilenmekte oldukları söylenebilir.

Tablo 30'da görüldüğü gibi, müdürün etik davranışlarını sorgularken, velilerin "adalet" puanları ile velilerin "demokrasi" ilkeleri boyutu arasında zayıf düzeyde, pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki vardır ($r=0.334$, $r^2=0.112$, $p<0.05$). Bu bulguya göre ve determinasyon katsayısı ele alındığında, belirtilen iki değişkenin birbirlerinde açıkladıkları varyansın %11.2 olduğu görülmektedir. Buna göre her iki değişkenin birbirlerini zayıf düzeyde etkilemekte ve birbirlerinden zayıf düzeyde etkilenmekte oldukları söylenebilir.

Tablo 30'da görüldüğü gibi, müdürün etik davranışlarını sorgularken, velilerin "sorumluluk" puanları ile velilerin "dürüstlük" ilkeleri boyutu arasında zayıf düzeyde, pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki vardır ($r=0.436$, $r^2=0.190$, $p<0.05$). Bu bulguya göre ve determinasyon katsayısı ele alındığında, belirtilen iki değişkenin birbirlerinde açıkladıkları varyansın %19.0 olduğu görülmektedir. Buna göre her iki değişkenin birbirlerini zayıf düzeyde etkilemekte ve birbirlerinden zayıf düzeyde etkilenmekte oldukları söylenebilir.

Tablo 30'da görüldüğü gibi, müdürün etik davranışlarını sorgularken, velilerin "sorumluluk" puanları ile velilerin "demokrasi" ilkeleri boyutu arasında zayıf düzeyde, pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki vardır ($r=0.323$, $r^2=0.104$, $p<0.05$). Bu bulguya göre ve determinasyon katsayısı ele alındığında, belirtilen iki değişkenin birbirlerinde açıkladıkları varyansın %10.4 olduğu görülmektedir. Buna göre her iki

değişkenin birbirlerini zayıf düzeyde etkilemekte ve birbirlerinden zayıf düzeyde etkilenmekte oldukları söylenebilir.

Tablo 30'da görüldüğü gibi, müdürün etik davranışlarını sorgularken, velilerin "dürüstlük" puanları ile velilerin "demokrasi" ilkeleri boyutu arasında ortadüzeyde, pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki vardır ($r=0.696$, $r^2=0.484$, $p<0.05$). Bu bulguya göre ve determinasyon katsayısı ele alındığında, belirtilen iki değişkenin birbirlerinde açıkladıkları varyansın %48.4 olduğu görülmektedir. Buna göre her iki değişkenin birbirlerini orta düzeyde etkilemekte ve birbirlerinden orta düzeyde etkilenmekte oldukları söylenebilir.

BÖLÜM VI

SONUÇ VE ÖNERİLER:

Bu bölümde, araştırmada ulaşılan sonuçlar, araştırma alt sorularına göre sıralanmıştır. Ayrıca bulunan sorunlara ilişkin önerilerde sunulmuştur.

SONUÇLAR:

Kişisel Bilgilere İlişkin Sonuçlar:

1. Araştırmaya katılan öğretmenlerin çoğunluğunu 202 kişiyle (%57.7) kadınlar, erkek öğretmenlerin oranı %43.3' dür
2. Araştırmaya katılan öğretmenlerin %33.5' i ilköğretim, %23.8'i ortaöğretimde, %28.1' i liselerde ve %4.6' sı meslek liselerinde görev yapmaktadır.
3. Araştırmaya katılan öğretmenlerin %27.1'i sınıf öğretmeni, %16.4'ü sosyal bilgiler, %15.3'ü fen bilimleri, %10.2'si meslek dersleri, %15'i İngilizce, %2.8'i felsefe grubu ve %13.3'ü de diğer branşlardandır.
4. Araştırmaya katılan öğretmenlerin %3.4'ü ilköğretim Okulu, %30'u Öğretmen Akademisi, %9.9'u ön lisans, %5.7'si Eğitim Enstitüsü, %2.3'ü Eğitim Yüksek Okulu, %19.8'i Lisans, %3.1'i Yüksek Teknik Öğretmen Okulu, %0.8'i İktisadi Ticari Bilimler, %3.1'i Yüksek Öğretmen Okulu ve %21.8'i diğer okullardan mezun olmuştur.
5. Araştırmaya katılan öğretmenlerin %14.9'u 1-5 yıl, %29.8'i 6-10 yıl, %26.4'ü 11-15 yıl, %17.1'i 16-20 yıl, %9'u 21-25 yıl ve %2.8'i 26 yıl ve yukarı kıdemi olan öğretmenlerdir.
6. Araştırmaya katılan velilerin %43.9'u kadın ve %56.1'i erkektir.
7. Araştırmaya katılan velilerin %12.5'i ilköğretim mezunu, %15.2'si ortaokul mezunu, %53.2'si lise mezunu ve %19.1'i üniversite mezunudur.
8. Araştırmaya katılan velilerin %19.7'si 20-30 yaş, %31.7'si 30-40 yaş, %31.2'si 50-60 yaş ve %2.1'i 61 yaş ve üzerindedir.

Etik Davranışlara İlişkin Sonuçlar:

1. Öğretmenler, okul müdürlerinin etik davranışlarını sorgularken, puan ortalamalarına göre genellikle boyutunda davrandıkları sonucuna varılmıştır.
2. Veliler, okul müdürlerinin etik davranışlarını sorgularken, puan ortalamalarına göre bazen boyutunda davranış gösterdikleri sonucuna varmışlardır.

Değişken Durumlarına Göre Sonuçlar:

1. Öğretmenlerin cinsiyet, çalıştığı okul, mezun okul, mezun branş ve kıdemleri statistik ve anova sonuçlarına göre, müdürün etik davranışlarını sorgularken, sonuçları etkilemediği sonucuna varılmıştır ($P>0.05$).
2. Velilerin cinsiyet ve yaş durumları istatistik ve anova sonuçlarına göre, müdürün etik davranışlarını sorgularken, sonuçları etkilemediği sonucuna varılmıştır ($p>0.05$).

Ancak, velilerin mezun olduğu okul, öğrenim durumu, okul müdürlerinin etik davranışlarını sorgularken gruplar içinde anlamlı bir farkın olduğu görülmüştür. Velilerin öğrenim durumları, sorgulamayı etkilediği sonucuna varılmıştır ($F(3,309)=0.04, p>0.05$).

Birbirleriyle Olan İlişki Sonuçları:

1. Öğretmenlerin ve velilerin birbirleriyle olan ilişkilerinde ise; birbirlerini zayıf düzeyde etkilemekte ve birbirlerinden zayıf düzeyde etkilenmekte oldukları görüşüne varılmıştır.
2. Öğretmenlerin ve velilerin farklı düşündükleri sonucuna varılmıştır.

ÖNERİLER:

A. Araştırmada ulaşılan sonuçlara uygun olarak geliştirilen öneriler aşağıda sunulmuştur:

1. Hoşgörü boyutunda lise müdürlerinin başkalarının görüşlerine değer verme; eleştirilere açık olma; farklılıklara karşı hoşgörülü olma; başkalarını dinlerken kendini onların yerine koyma ve anlamaya çalışma ilkelerine ilişkin davranışları geliştirilmelidir. Hoşgörülü bir ortamın yaratılması için, yöneticilerin iletişim, açıklık ve insanları anlama konularında yeterli becerilere sahip olmaları vazgeçilmezdir. Lise müdürlerinin bu konudaki davranışları, hizmetiçi eğitim yolu ile geliştirilebilir.

2. Lise müdürlerinin adalet boyutunda yer alan etik ilkelere ilişkin davranışları, veli ve öğretmenlerce bazen ve genellikle uygun bulunmakla birlikte; bu boyutta çok önemli olan adalet, eşitlik, özgürlük, hak, ödev, yansızlık kavramları hakkında lise müdürleri bilgilendirilerek, davranışlarının bu ilkelere tamamen uygunluğu sağlanmaya çalışılmalıdır.
3. Sorumluluk boyutunda, lise müdürlerinin araç-gereçlerin bakımının zamanında yaptırılması ve sorumluluk almaya istekli olma davranışlarının geliştirilmesi gerekmektedir. Hesap verme ve sorumluluk almayı üstlenme, sorumluluk kavramının iki temel boyutudur. Yöneticilerin yalnızca davranışlarına ilişkin hesap vermeleri değil, yasal sınırlar içinde bazı yüklenmelere gönüllü olarak girmeleri de beklenmektedir. Bu amaçla, sorumluluk boyutunda yer alan etik ilkeler de lise müdürlerinin hizmetiçi eğitim etkinliklerinde önemle durulması gereken konulardır.
4. Lise müdürlerinin dürüstlük boyutuna ilişkin davranışları bazen uygun bulunmuştur. Dürüstlüğe ilişkin etik ilkeler, tüm yöneticilerin her zaman uygun davranmaları gereken ilkelerdir. Bu nedenle dürüstlük kavramını oluşturan öğeler hakkında tüm yöneticilere duyarlılık kazandırılmalıdır.
5. Demokrasi kavramında büyük önem taşıyan açıklık, katılma, örgütlenme, inanç ve vicdan özgürlüğü v.b. konularda da lise müdürlerinin bilinçlendirilmesi ve bu ilkelere tam olarak uygun davranabilmelerinin sağlanması gerekmektedir.

B. Okul müdürlerinin sorunlarına yönelik öneriler:

Okul müdürleri, başta öğretmenler olmak üzere tüm çalışanlara ve velilere eğitim-öğretimi sevdirmeye, isteklilik içinde okulda çalıştırma, okul kurumunu benimsetme ve onunla bütünleştirme gayreti beklenmektedir. İnsan yetiştirme bilinci içinde, sevgi, aşk ve fedakarlık duyguları ile ancak başarılı olacağı aşîkardır. Bilgi toplumunun ve değişimin gerekliliğine inanan eğitim yöneticisinin aşağıdaki davranışları göstermesi beklenir.

13. Yaygın eğitimde velilere yönelik eğitim yapılmalı, bu yapılamıyorsa her okul müdürü kendi velilerine yönelik kurslar düzenleyerek amaçlanan hedeflere ulaşmak için uğraş vermelidir.

14. Bütün bu saydıklarımızı gerçekleştirebilmesi için de okul müdürünün etik davranışları oluşturan, hoşgörü, adalet, sorumluluk, dürüstlük, demokrasi ve saygı davranışlarını benimsemesi ve uygulaması ile ancak mümkün olacaktır.

KAYNAKÇA

- Açıklalın, Aytac. (1994). **Teknik ve Toplumsal Yönleriyle Okul Yöneticiliği**, Ankara: (www.pegema.com tr).
- Adaman, Fikret ve diğerleri (2001). **Yolsuzluk Araştırması**, TESEV.
- Alkan, Türker. (1993). **Siyasal Ahlak ve Siyasal Ahlaksızlık**, Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Ankara: Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi. Cilt:19, Sayı:1,2.
- Aydın, İncay. (2003). **Eğitim ve Öğretimde Etik**, Ankara: (www.pegema.com tr).
- Aydın, İncay.(2001). **Yönetmel Mesleki ve Örgütsel Etik**, Ankara: (www.pegema.com tr).
- Aydoğan, İsmail. (2003). **Siyaset ve Etik**, eyad.hypemart.net/etik2.html.
- Ankara: A.Ü. Eğitim Fakültesi Yayınları.
- Balcı, Ali (1993). **Etkili Okul Kuram Uygulama ve Araştırma.**, Ankara.
- Balcı Asım, Nohutçu Ahmet. Öztürk Namık Kemal, Coşkun Bayram, (2003), **Kamu Yönetiminde Çağdaş Yaklaşımlar Sorunlar Tartışmalar Çözüm Önerileri Modeller Dünya ve Türkiye Yansımaları**.
- Berkman A. Ümit. (1983). **Az Gelişmiş Ülkede Kamu Yönetiminde Yolsuzluk ve Rüşvet**, Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayınları No:203.
- Besimler, Derviş. **Liderlik**, www.jayceeskibris.org/liderlik, 30/10/2002.
- Bursalıoğlu, Ziya, (1979). **Okul Yönetiminde Yeni Yapı ve Davranış**.
- Başaran İ. Ethem. (1981). **Örgütsel Davranış: İnsanın Üretim Gücü**, Ankara: Gül Yayınevi.
- Calabrese, Raymond L. (1989). **"Ethics For Principals"**. Educational Digest: 54-7;March.
- Cevizci, Ahmet. (2002). **Etığe Giriş**. İstanbul: Paradigma.
- Çelik, Vehbi, (2000). **Eğitimsel Liderlik**, Ankara: Pegem.
- Eren, Erol. (1998). **Örgütsel Davranış ve Yönetim Psikolojisi**, İstanbul: Beta.
- Durkheim, Emile. (1949). **Meslek Ahlakı**. (Çeviren: Mehmet Karasan). Fransız Klasikleri, No: 164.
- Genel Ortaöğretim Dairesi Kayıtları**, 4 Ocak 2005.
- Genç, Turan. (1998). **Kamu Yönetimi**, Ankara: Turhan Kitabevi.

Geçtan, Engin. (1984). **Çağdaş Yaşam ve Normal Dışı Davranışlar**. Ankara: Maya yayınları.

Gözübüyük, Şeref. (2004). **Yönetim Hukuku**, Ankara: Turhan Kitabevi.

<http://egitek.meb.gov.tr/>.

Kılavuz, Raci. (2003). **Kamu Yönetiminde Etik ve Bir Sorun Alanı Olarak Yozlaşma**.

Kıbrıs Gazetesi, “**Yönetimde Problem Çözme ve Yaratıcı Düşünme Yöntemleri**”, 14 aralık 2003.

Kıbrıs Gazetesi, “**Eğitim Sisteminin İşlerliği**”, 29 Eylül 2004.

Kornblau ve Starling. (1999). **Ethics In Rehabilitation**. New Jersey; Slack.

Mimar Mühendis Odaları Sempozyum Kitabı, (2002).

M.E. Bakanlığı, (1981). **Onuncu Milli Eğitim Şurası**, Ankara: M.E. Basımevi.

M.E. Bakanlığı, (1981). **Onbirinci Milli Eğitim Şurası**, Ankara: M.E. Basımevi

Hitt, William D. (1990). **Ethics And Leadership: Putting Theory Into Practice**. Columbus: Battelle Press.

Oktay, Cemil. **Yükselen İstemler Karşısında Türk Siyasal Sistemi ve Kamu Bürokrasisi**, İÜ SBF Yayını, Yayın No:3163, İstanbul, 1983: 217-220.

Öymen, Münir Raşit. (1955). **Ahlak Terbiyesi Meseleleri**. İstanbul: Matbaacılık Okulu.

Taymaz, Haydar, (1986). **Okul Yönetimi ve Yönetici Yetiştirme**,

25/1985 Sayılı Öğretmenler Yasası, (1985). Lefkoşa: Devlet Basımevi.

Teftiş Dairesi Kayıtları, (2004).

Tortop, Nuri, İsbir, Eyüp G. (1982). **Yönetim Bilimi**, Ankara: Bilim Yayınları.

Uras, Güngör. (2003). Makale, **OECD Ülkelerinde Etik Altyapı Güçlendirme Arayışı** www.milliyet.com.tr/2003/12/06/business/bus03.html

Yılmaz, A. Ökmen, M, (2004). **Kamu Yönetimi**. Ankara: Gazi Kitabevi.

Yüksek Öğrenim Kurumu Yayınları. www.yok.gov.tr/.

ANKET FORMU

GENEL AÇIKLAMA:

Sayın Öğretmen,

Bu anket, KKTC Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı'na bağlı İlköğretim Dairesi, Genel Ortaöğretim Dairesi ve Mesleki Teknik Öğretim Dairesi'ne bağlı okullarda 2003-2004 öğretim yılında görev yapan Müdürlerin Etik Davranışlarını belirlemek amacıyla hazırlanan yüksek lisans tezine bilimsel veri toplamada kullanılacaktır. Bu nedenle siz öğretmenlerin görüşleri, bu çalışmaya ışık tutacaktır ve kesinlikle başka amaç için kullanılmayacaktır.

Sorular, çalıştığınız okul müdürünün etik davranışlarını nasıl değerlendirdiğinizi belirlemeye yardımcı olacak biçimde tasarlanmış ve iki bölümden meydana gelmiştir. I. Bölüm'de kişisel bilgiler bulunmakta, II. Bölüm'de ise etik davranışlar soruları yer almaktadır.

- I. Bölümde lütfen size uygun olan seçeneğin yanındaki parantezin içine (x) işareti koyunuz.
- II. Bölümde ise çalıştığınız okuldaki uygulamaları "Hiç"ten "Her zaman"a kadar uzanan beşli gösterge üzerinde işaretleyiniz.

A	B	C	D	E
Hiç	Nadiren	Bazen	Genellikle	Her Zaman

Koşulların yanıtlanmasında kendinize karşı dürüst olmaya çalışın. Bu, bir test uygulaması olmadığından, doğru veya yanlış yanıtlar mevcut değildir. Düzeltici yanıtlar, kararlarınız üzerinde etkili olabilir. Kendiniz açısından uygun olan yanıtları, ilgili seçeneğin altındaki () içine "x" işareti koyarak belirleyiniz

Lütfen hiçbir soruyu yanıtsız bırakmayın.
İlginizden ve katkılarınızdan dolayı teşekkür ederim.

SALİH ZAİM
Yakın Doğu Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Eğitim Yönetimi Denetimi,
Ekonomisi ve Planlaması
Yüksek Lisans Öğrencisi

ANKET FORMU

BÖLÜM I

Bu bölümdeki soruları, sizin durumunuza uyan seçeneğin önündeki parantezin içine (X) işareti koyarak cevaplandırınız?

A. Cinsiyetiniz?

() 1. K

() 2. E

B. Çalıştığınız okul?

() 1. İlköğretim Birinci Kademe (ilkokul)

() 2. İlköğretim İkinci Kademe (ortaokul)

() 3. Lise

() 4. Meslek Lisesi

C. Branşınız?

() 1. Sınıf Öğretmeni

() 2. Sosyal Bilimler (Türkçe-Edebiyat,Tarih.Coğrafya ve benzeri)

() 3. Matematik ve Fen Bilimleri

() 4. Meslek ve Atölye Dersleri

() 5. Yabancı Dil

() 6. Felsefe Grubu (felsefe,psikoloji ve sosyoloji)

() 7. Başka (lütfen yazınız)

D. En Son Mezun Olduğunuz Okul?

() 1. İlköğretmen Okulu

() 2. Öğretmen Koleji

() 3. Ön Lisans

() 4. Eğitim Enstitüsü

() 5. Eğitim Yüksek Okulu

() 6. Lisans Tamamlama

() 7. Yüksek Teknik Öğretmen Okulu

() 8. İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi

() 9.Yüksek Öğretmen Okulu

() 10. Başka (Lütfen yazınız) :.....

E. Mesleki Kıdeminiz?

() 1. 5 yıl ve daha az

() 2. 6-10 yıl

() 3. 11-15 yıl

() 4. 16-20 yıl

() 5. 21-25 yıl

() 6. 26 yıl ve daha fazla.

BÖLÜM II

OKUL MÜDÜRLERİNİN ETİK DAVRANIŞLARININ İNCELENMESİNE İLİŞKİN ANKET SORULARI:

A

	Hiç	Nadiren	Bazen	Genellikle	Her
Zaman					
1- Başkalarının görüşlerine değer verir.	()	()	()	()	()
2- Eleştirilere açık davranır.	()	()	()	()	()
3- Farklılıklara karşı hoşgörülüdür.	()	()	()	()	()
4- Başkalarını dinlerken kendini onların yerine koyar ve anlamaya çalışır.	()	()	()	()	()
5- Astlarını yargılamak katı davranmaz.	()	()	()	()	()
6- İyi bir dinleyicidir.	()	()	()	()	()
7- Astlarını korkutmayı bir baskı aracı olarak kullanmaz.	()	()	()	()	()
8- Astları ile takım çalışması yapar.	()	()	()	()	()
9- Saldırgan ve kırıncı davranmaz.	()	()	()	()	()
10- Astlarının kendilerini ilgilendiren kararlara katılmalarını sağlar.	()	()	()	()	()
11- İnsanları tanımaya çalışır.	()	()	()	()	()
12- İnsanlara zaman ayırır.	()	()	()	()	()
13- Astların arasında meydana gelen çatışmalara hakemlik eder.	()	()	()	()	()
14- Astlarının haklarını kullanma özgürlüklerini engellemez.	()	()	()	()	()
15- Astlarıyla ilişkilerde güven vericidir.	()	()	()	()	()
16- İnsanların tek ve değerli olduğuna inanır.	()	()	()	()	()
17- Astlarının olumlu eylemlerini desdekler.	()	()	()	()	()
18- Astlarını rakip olarak değil sistemin bir parçası olarak görür.	()	()	()	()	()
19- Deneyimlerini astlarıyla paylaşır. ()	()	()	()	()	()
20- İnsan ilişkilerinde yapıcıdır.	()	()	()	()	()
21- Bencil davranmaz.	()	()	()	()	()
22- Eylemlerinden dolayı hesap verir.	()	()	()	()	()
23- Başkalarını çekıştırıp dedikodu yapmaz.	()	()	()	()	()

B

	Hiç	Nadiren	Bazen	Genellikle	Her
Zaman					
24- ödülleri hakedenlere verir.	()	()	()	()	()
25- Kuralları herkese eşit olarak uygular.	()	()	()	()	()
26- Bireylerin emeğinin karşılığını verir.	()	()	()	()	()
27- Bireylere eşit davranır.	()	()	()	()	()
28- Başkalarının hakkını sömürmez.	()	()	()	()	()
29- Astların arasındaki anlaşmazlıklarda taraf tutmaz.	()	()	()	()	()
30- İşyükünü dengeli olarak dağıtır.	()	()	()	()	()
31- Haksızlıkların düzeltilmesi için çaba gösterir.	()	()	()	()	()
32. Cezalandırmayı işlenen suça denk olarak yapar.	()	()	()	()	()
33. Bireylerin yasal haklarını kullanmalarını sağlar.	()	()	()	()	()
34. Değerlendirmede objektif davranır.	()	()	()	()	()
35. Gerçekleri çarpıtmaz.	()	()	()	()	()
36. İnsanlara zarar verecek eylemlerden kaçınır.	()	()	()	()	()
37. İnsanların haklarına saygılıdır.	()	()	()	()	()
38. Kişilere dinsel, siyasal,ırksal nedenlerle ayrıcalıklı davranmaz.	()	()	()	()	()
39. Aslarından yeterlikleri oranında üretim bekler.	()	()	()	()	()
40. Sahtekarlık yapmaz.	()	()	()	()	()
41. Kadın ve erkeklere eşit olarak davranır.	()	()	()	()	()

C

	Hiç Zaman	Nadiren	Bazen	Genellikle	Her
42. Meslek ilkelerine işten bağlıdır.	()	()	()	()	()
43. Çalıştığı kurumun toplumdaki statüsünü yükseltmeye çalışır.	()	()	()	()	()
44. Eğitsel amaçları gerçekleştirmeye çalışır.	()	()	()	()	()
45. Mesleğinin gerektirdiği davranışları benimser.	()	()	()	()	()
46. Kamu çıkarlarını kendi çıkarlarından üstün tutar.	()	()	()	()	()
47. Araç-gereçlerin bakımını zamanında yapar.	()	()	()	()	()
48. Ulusal eğitim politikalarına bağlıdır.	()	()	()	()	()
49. İnsan gücünü etkili kullanır.	()	()	()	()	()
50. Zamanını etkili kullanır.	()	()	()	()	()
51. Sorumluluk almaya isteklidir.	()	()	()	()	()
52. Kurum kaynaklarını gereksiz yere harcamaz.	()	()	()	()	()
53. Savurganlık yapmaz.	()	()	()	()	()
54. Görevini yasalarca kendinden beklenen yönde yerine getirir.	()	()	()	()	()
55. Mesleğini insanlara hizmet etmenin bir aracı olarak görür.	()	()	()	()	()
56. Mesleğini sever.	()	()	()	()	()
57. Çalışma saatlerine özen gösterir.	()	()	()	()	()
58. Yetkilerini yasal sınırlar içinde kullanır.	()	()	()	()	()
59. İnsanları sever.	()	()	()	()	()

D

	Hiç Zaman	Nadiren	Bazen	Genellikle	Her Zaman
60. Yolsuzluk yapmaz.	()	()	()	()	()
61. Okulun kaynaklarını kendine çıkar sağlamak için kullanmaz.	()	()	()	()	()
62. Yolsuzlukları örtbas etmez.	()	()	()	()	()
63. Rüşvet kabul etmez.	()	()	()	()	()
64. Hediye kabul etmez.	()	()	()	()	()
65. Astlarını kişisel işlerinde kullanmaz.	()	()	()	()	()
66. Amaçlarını gerçekleştirmek için yasa dışı yollara baş vurmaz.	()	()	()	()	()
67. Kişisel işlerini iş yerinde yapmaz.	()	()	()	()	()
68. Yalan söylemez.	()	()	()	()	()
69. Verdiği sözde durur.	()	()	()	()	()

E

70. Astlarına inançlarından dolayı baskı yapmaz.	()	()	()	()	()
71. Astlarının inançlarına karışmaz.	()	()	()	()	()
72. Astlarının vjdan özgürlüğüne karışmaz.	()	()	()	()	()
73. Kimseyi kendi inançlarını kabul etmesi için zorlamaz.	()	()	()	()	()
74. Yönetmel işlere dinsel inançlarının karışmasına izin vermez.	()	()	()	()	()
75. Astlarının örgütlenme haklarını engellemez	()	()	()	()	()
76. Astları ile cinsel duygusal yakınlığa girmez.	()	()	()	()	()
77. Öğrencilerle cinsel-duygusal yakınlığa girmez.	()	()	()	()	()
78. Astlarına bedensel tacizde bulunmaz.	()	()	()	()	()
79. Öğrencilere dayak v.b bedensel tacizde bulunmaz.	()	()	()	()	()

ANKET FORMU**GENEL AÇIKLAMA:**

Sayın Veli,

Bu anket, KKTC Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı'na bağlı İlköğretim Dairesi, Genel Ortaöğretim Dairesi ve Mesleki Teknik Öğretim Dairesi'ne bağlı okullarda 2003-2004 öğretim yılında görev yapan Müdürlerin Etik Davranışlarını belirlemek amacıyla hazırlanan yüksek lisans tezine bilimsel veri toplamada kullanılacaktır. Bu nedenle velisi bulunduğunuz okul hakkındaki görüşleriniz bu çalışmaya ışık tutacaktır ve kesinlikle başka amaç için kullanılmayacaktır.

Sorular, iki bölümden meydana gelmiştir. I. Bölüm'de kişisel bilgiler bulunmakta, II. Bölüm'de ise etik davranışlar soruları yer almaktadır.

- III. Bölümde lütfen size uygun olan seçeneğin yanındaki parantezin içine (x) işareti koyunuz.
- IV. Bölümde ise çalıştığınız okuldaki uygulamaları "Hiç"ten "Her zaman"a kadar uzanan beşli gösterge üzerinde işaretleyiniz.

A	B	C	D	E
Hiç	Nadiren	Bazen	Genellikle	Her Zaman

Koşulların yanıtlanmasında kendinize karşı dürüst olmaya çalışın. Bu, bir test uygulaması olmadığından, doğru veya yanlış yanıtlar mevcut değildir. Düzeltici yanıtlar, kararlarınız üzerinde etkili olabilir. Kendiniz açısından uygun olan yanıtları, ilgili seçeneğin altındaki () içine "x" işareti koyarak belirleyiniz

Lütfen hiçbir soruyu yanıtsız bırakmayın.
İlginizden ve katkılarınızdan dolayı teşekkür ederim.

SALİH ZAİM
Yakın Doğu Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Eğitim Yönetimi Denetimi,
Ekonomisi ve Planlaması
Yüksek Lisans Öğrencisi

ANKET FORMU

BÖLÜM I

Bu bölümdeki soruları, sizin durumunuza uyan seçeneğin önündeki parantezin içine (X) işareti koyarak cevaplandırınız?

F. Cinsiyetiniz?

() 1. K

() 2. E

G. En Son Mezun Olduğunuz Okul?

() 1. İlkokul

() 2. Ortaokul

() 3. Lise ve dengi okul

() 4. Yüksek okul ve üniversite

() 5. Başka (Lütfen yazınız)

H. Yaşınız?

() 1. 20-30 yaş

() 2. 30-40 yaş

() 3. 40-50 yaş

() 4. 50-60 yaş

() 5. 61 yaş ve daha fazla

BÖLÜM II

OKUL MÜDÜRLERİNİN ETİK DAVRANIŞLARININ İNCELENMESİNE İLİŞKİN

ANKET SORULARI:

**KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ
MİLLİ EĞİTİM VE KÜLTÜR BAKANLIĞI
İLKÖĞRETİM DAİRESİ MÜDÜRLÜĞÜ**

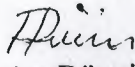
Sayı: 35/2004/1-B

Lefkoşa
8.7.2004

Sayın Salih Zaim
Eğitim Ortak Hizmetler Dairesi
Müdürlüğü,
Lefkoşa.

“Müdürlerin Etik Davranışları” konulu anket soruları Talim Terbiye Dairesi Müdürlüğü tarafından incelenmiş ve uygulanmasında bir sakınca görülmemiştir.

Anketi uygulamadan önce ilgili okul müdürlükleri ile temas kurulması ve uygulama tamamlandıktan sonra da anket sonuçlarının Müdürlüğümüze ve Talim ve Terbiye dairesi Müdürlüğü’ne iletilmesi hususunda bilgilerinizi saygı ile rica ederim.

Hatice Düzgün
Müdür

HO/BD